

วัดป่าบ้านตาต.. สมรภูมิฝึกทายาธรรม

ความเจ็บป่วยของโยมมารดาทำให้องค์หลวงตา
ต้องได้หวนกลับมาที่บ้านเกิด และได้สร้างวัดป่าบ้านตาตขึ้น
ตั้งแต่บัดนั้น กลายเป็นวัดที่เรียบง่ายไม่หรูหรา
แต่มีข้อวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดและเข้มข้น
ที่สุดแห่งหนึ่งในวงกรรมฐาน

ความเป็นมาของ วัดป่าบ้านตาด

พรรษาที่ ๒๓ — ๗๗

(พ.ศ. ๒๔๙๙ - ๒๕๕๔)

จำพรรษาที่วัดป่าบ้านตาด
ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี

โยมมารดาป่วย หวนกลับมาบ้านตาด

ด้วยเหตุที่โยมมารดาล้มป่วยด้วยโรค
อัมพาต องค์กรหลวงตาจึงพากลับมารักษาตัว
ที่บ้านตาด หมอที่รักษาโรคอัมพาตใช้อ้อยดำ
ผสมในสูตรยาด้วย ท่านจึงหาอ้อยดำมาปลูกไว้
ข้างๆ ภูมิของโยมมารดา หมอทำการรักษาอยู่
ถึง ๓ ปี โรคจึงหายขาด

จากการที่ต้องอยู่พยาบาลโยมมารดา
เป็นเวลานาน ทั้งโยมมารดาก็มีอายุมากแล้ว
การจะหอบหิ้วไปอยู่ด้วยกันในสถานที่ทุรกันดาร
ตามอัยยาคัยเดิมของท่านที่ชอบหลักเรือน
แต่ผู้เดียวนั้น ก็มีแต่จะสร้างความลำบากให้กับ
โยมมารดามาก ความคิดก่อตั้งวัดป่าบ้านตาด
จึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลนี้เอง

ประจวบกับเวลานั้นชาวบ้านตาดก็ได้ยิน
กิตติศัพท์กิตติคุณของท่านมานานแล้ว มีความ
ประสงค์อยาก让您ตั้งวัดขึ้นเช่นกัน จึงได้
พร้อมใจกันถวายที่ดิน ทำให้วัดป่าบ้านตาด เริ่ม
เป็นรูปเป็นร่างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นต้นมา
ท่านเล่าเหตุการณ์ในช่วงนั้นไว้ ดังนี้

“...ที่แรกเรามาพักอยู่นอกบ้านทางนูน
เขาจึงนิมนต์ให้มาพักที่ตรงนี้ มีสองเจ้าภาพ
ถวายที่ดิน จึงกลายเป็นวัดขึ้นมา แล้วก็สงบ
ลงจัดดี เป็นเอกเทศ

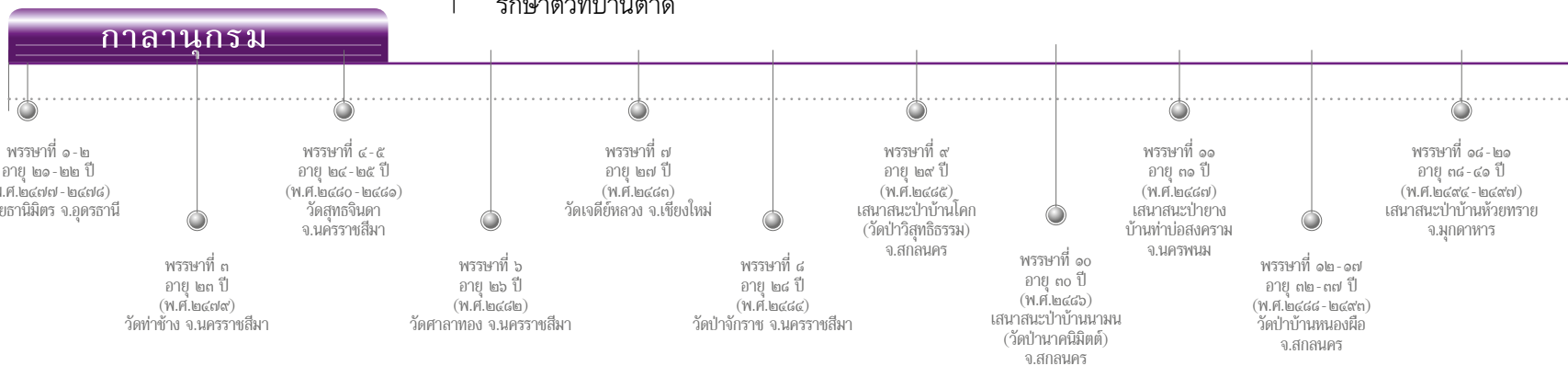
ประจวบกับโยมมารดาบวชชีเมื่อมี
อายุครบ ๖๐ ปีพอดี ส่วนโยมบิดานั้นได้สิ้นชีวิต
ไปก่อนหน้านี้แล้วตอนอายุ ๕๕ ปี จากนั้นเรา
จึงได้พาโยมมารดาไปจำพรรษาด้วยที่จังหวัด
จันทบุรีเป็นเวลา ๑ พรรษา โยมมารดาได้
ล้มป่วยลงด้วยโรคอัมพาต จึงหวนกลับมา
รักษาตัวที่บ้านตาด

แผนที่แสดงการจำพรรษาที่จันทบุรีแล้วกลับมาตั้งวัดป่าบ้านตาด

อ้อยดำ

โรคของโยมมารดาถูกกับยาหมอมือที่อยู่บ้านจั่น ซึ่งไม่ห่างจากบ้านตาด (ประมาณ ๔-๕ กิโลเมตร) เรามาพักและรักษาโรคของโยมแม่พร้อมๆ กัน ทีนี้พอนานๆ ไปก็เลยกลายเป็นสร้างวัดป่าบ้านตาดขึ้นมา เรื่องมันเป็นอย่างนั้น...”

สร้างวัดป่าบ้านตาด

ชาวบ้านตาดเล่าว่าในเบื้องต้นเมื่อองค์หลวงตาพาโยมมารดาจากจันทบุรีได้พาโยมมารดาและคณะมาพำนักอยู่ที่บริเวณเหล่าภูดิน ซึ่งเป็นที่ดินของโยมบิดามารดาของท่าน และอยู่ทางทิศตะวันออกของโรงเรียนอุตรธรรมานุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านตาดติดถนนสายบ้านตาด-กกสะทอน

ต่อมาคุณตาก้อน วังคำแหง^๑ และคุณตาบุตรดา บัวสอน^๒ ซึ่งมีที่ดินอยู่ติดกันได้นิมนต์ไปดูที่ดินซึ่งทั้งสองจับจองไว้ โดยแปลงหนึ่งเป็นที่ดินหัวไร่ปลายนาของคุณตาก้อน ซึ่งมีลักษณะเป็นที่สูงและไม่สามารถใช้ทำนาได้ คุณตาก้อนนี้มีที่นาอยู่ด้านทิศเหนือทางเข้าวัดป่าบ้านตาด ตั้งแต่ประตูหน้าวัดจนถึงสระน้ำ ส่วนคุณตาบุตรดาได้ถวายที่ดินที่ได้จับจองไว้ทำไร่ทำสวนให้แก่องค์ท่าน กว้าง ๘ เส้น ยาว ๘ เส้น ซึ่งอยู่ติดกันกับที่ดินของคุณตาก้อน และเมื่อรวมที่ดินทั้งสองแปลงสองเจ้าของเข้าด้วยกันจึงเป็นเขตวัดป่าบ้านตาดมาแต่เริ่มแรก

คุณตาก้อน-คุณยายสู วังคำแหง

คุณตาบุตรดา-คุณยายสีกา บัวสอน

ส่วนชื่อวัดป่าบ้านตาดที่มีชื่อเป็นทางการว่า **วัดป่าเกษรศีลคุณ** นั้น หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ แห่งวัดป่าบ้านนาคุณ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งอยู่กับองค์หลวงตามาตั้งแต่เริ่มตั้งวัดในปี พ.ศ.๒๔๙๙ อธิบายว่า เป็นนามขององค์หลวงตา คือ “บัว” ซึ่งเป็นชื่อของดอกไม้ (คำว่า “เกษร” แปลว่า ดอกไม้)

เกี่ยวกับสภาพวัดและการดำเนินการในช่วงเริ่มต้นสร้างวัดนั้น องค์หลวงตาเคยกล่าวไว้เช่นกันว่า

หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์

“...วัดป่าบ้านตาดเมื่อเริ่มสร้างวัดใหม่ มีพระเณรอยู่ด้วยกันหลายรูป ตอนที่เรามาสร้างวัดนั้นะ วัดนี้เป็นดงทั้งหมด ติดต่อกันไปถึงอำเภอหนองแสง เป็นดงใหญ่ทั้งนั้น ทะลุไปรุ่งไปหมด มีแต่ดงแต่ป่า ลัตว์นี้เต็มไปหมด มีทุกประเภทของสัตว์ ช้างเป็นโขลงๆ เต็มดง กระตัง วัวแดง กวาง หมูเป็นฝูงๆ ฝูงละเป็นร้อยก็มีหมู่ป่าในดงนี้ พวกกวางพวกอะไร ไก่ป่า ไก่ฟ้า อีเห็น เม่น เต็มดงนี้ ..

^๑ องค์หลวงตาเรียกคุณตาก้อนว่า “ผู้เฒ่าก้อน” หรือ “พ่อออกลิน” เป็นการเรียกชื่อตามชื่อลูกคนโตซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวอีสาน คุณตาก้อนมีความเกี่ยวพันเป็นญาติพี่น้องของโยมมารดาขององค์หลวงตา โยมบิดาและโยมมารดาเรียกคุณตาก้อนว่า “น้ำป่าว”

^๒ องค์หลวงตาเรียกคุณตาบุตรดาว่า “พ่อออกใจดี” หรือ “เฒ่าใจดี” เพราะความสนิทสนมคุ้นเคยกันแต่ครั้งเป็นฆราวาส โดยองค์หลวงตาเป็นเพื่อนกับน้องชายคนหนึ่งของคุณยายสิกาภริยาคุณตา วันหนึ่งได้ข้อมมวย เตะต้อยชกกันเล่นตามประสาวัยรุ่น แล้วถูกคุณยายสิกาผู้เป็นพี่สาวดูตักกล่าวหาว่าเป็นเรื่องนาราคาญไร้สาระ อันเป็นการบอกลอนปรามน้องๆ ด้วยเกรงจะไปทางไม่ดี ในขณะที่คุณตาบุตรดาผู้เป็นสามีแม้จะนั่งดู หรือเห็นการชกต้อยของน้องๆ คุณตาก็ไม่ได้อีกกล่าวใดๆ คงนั่งเฉยเสีย แม้ในเวลาต่อๆ มา คุณตาจะไม่ค่อยพูด เป็นลักษณะของคนใจดี องค์หลวงตาจึงเรียกคุณตาว่า พ่อออกใจดีหรือผู้เฒ่าใจดี ตลอดมา

พรรษาที่ ๒๓
อายุ ๔๓ ปี
(พ.ศ.๒๔๙๙)

วัดป่าบ้านตาด ต.บ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี

พรรษาที่ ๗๗
(พ.ศ.๒๕๕๕)
สิริรวมอายุ ๙๗ ปี ๕ เดือน ๑๘ วัน

พรรษาที่ ๒๒
อายุ ๔๒ ปี
(พ.ศ.๒๔๙๘)
วัดสถานีทดลอง
(วัดขากใหญ่)
จ.จันทบุรี

ภาพบรรยากาศในอดีตของวัดป่าบ้านตาด

หมูป่าเป็นฝูงๆ ยังพากันมาอาศัยนอน และเที่ยวหากินอยู่ตามบริเวณหน้ากุฏิพระเณร ในเวลากลางคืน ห่างจากที่ท่านเดินจงกรม ราว ๒-๓ วาเท่านั้น ได้ยินเสียงมันขุดดิน หาอาหารด้วยจมูกดั่งตูดต๊บบๆ อยู่ในบริเวณนั้น ไม่เห็นมันกลัวท่านเลย เวลาท่านเรียกกันมาดู และฟังเสียงมันอยู่ใกล้ๆ ก็ไม่เห็นมันวิ่งหนีไป ยังพากันเที่ยวหากินตามสบายในบริเวณนั้น แทบทุกคืน ทั้งหมูและพระเณรเคยชินกันไปเอง แต่ทุกวันนี้ยังมีเหลือเล็กน้อยและนานๆ พากัน มาเที่ยวหากินทีหนึ่ง .. ต่อไปไม่กี่ปีคงจะเรียบ ไปเอง ..

ต้นไม้เตี้ยวันนี้ใหญ่โตแล้ว (ปี ๒๕๕๐) ตอนตั้งวัดแต่ก่อนไม่มี (ซีไปทางกุฏิองค์หลวงตา) ถูกเขาทำลายทำสวน ป่าราบไปหมด ๕๐ ปี ได้ขนาดนี้ต้นไม้ เรียกว่าเป็นคนละโลกไปเลย มาอยู่ที่นี้ที่แรกเป็นป่าเบญจมาศป่าอะไร (ซีไป ทางด้านหน้าศาลา).. พอมาสร้างวัดต้นไม้ก็ขึ้น ขนาดนี้ ๕๐ ปี ดงต่อกันนะ นานี้ไม่มี เป็นดง ต่อไปเป็นดงใหญ่ พวกหมู กวาง เก้ง หมู เสือ สร้างวัดที่แรกมันผ่านเข้ามาในวัด มันเดินผ่านทางที่เข้าบ้านเสือโคร่งใหญ่ ก็ป่าเขาที่นี่มัน ผ่านไปผ่านมา .. พวกหมู พวกเสือโคร่ง ผ่านไป ผ่านมา

ท่านแสวง (ดูว่าไปตายที่วัดเขาน้อยละมั้ง) ท่านกลัวหมู ที่แรกมันออกมากุฏิเรา กุฏิเรา เป็นกระต๊อบ พอมาเจอกุฏิเราเข้าตีสาม มันจะ ข้ามไปดง ข้ามไปข้ามมา หมูใหญ่ ตัวใหญ่ ตัวดำๆ เดือนหงายๆ มันออกมาหาเราแต่ยังไม่ทันเห็นเรา เสียงมันดั่งโครมครามๆ มาเจอ กุฏิเราแล้วก็เลาะไปเจอเอากุฏิพระแสวง กุฏิมี แต่กระต๊อบนะ พระแสวงยืนตัวสั้นอยู่ในกระต๊อบ มันออกมาเจอกระต๊อบมันก็หลบอีกมันไม่ผ่าน หลบไปทางนู้นหมูใหญ่ มีสองสามตัวรอยมัน ผ่านไปผ่านมา เตี้ยวันนี้หมดเสือไม่มี พวกสัตว์ เนื้อหมด เขาตั้งอำเภอกว้านั้นแหละดงใหญ่ ..

องค์หลวงตานำพระสงฆ์รับบิณฑบาต
โปรดญาติโยมในหมู่บ้าน จากนั้นรับบาตรหน้าวัด

(บนขวา) องค์หลวงตา หลวงปู่บุญมี
ท่านพระอาจารย์อินทร์ถวาย
และท่านพระอาจารย์เชอรี ขณะบิณฑบาต

แถวนี้ไม่มีต้นไม้ (ซีไปทางกุฏิองค์หลวงตา) เป็นพุ่มหมดเลย ใหญ่ขนาดนี้ต้นไม้ มันเป็น ดงเก่าเขามาทำไร่ทำสวน เตียนโล่งไปหมด พอเรามาสร้างวัดที่นี้มันขึ้นใหม่ะนี่ ต้นใหญ่ๆ ขึ้นใหม่หมดเลย ประมาณ ๕๐ ปี พระก็ดูเหมือน ๑๒ องค์ ปีแรกมาอยู่ที่นี่ ๑๒ องค์ เราจับจำกัด ๑๔ องค์ ..

วัดป่าบ้านตาด (ระยะต่อๆ มา) .. มีเนื้อที่ กว้างขวางก็ดี ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพราะวัดนี้เป็นวัดของแผ่นดิน ทำประโยชน์ ก็เพื่อแผ่นดิน

ตั้งแต่สร้างวัดเราก็ทำประโยชน์เรื่อยมา ถนนหนทางทำตั้งแต่บ้านดงเค็งเข้ามาถึงบ้าน- ตาดให้ลูกศิษย์ลูกหาช่วยกันทำเรื่อยมา

ถนนจากหมู่บ้านเข้ามาถึงวัดนี้ก็เหมือนกัน

นี่เราทำเอง ขอชาวบ้านขอลูกเต้าหลานเหลน นำทางมา แหกทางมา ขอมารื้อๆ แล้วก็ขึ้น ค่าสินน้ำใจเขา เราไม่ขอเอาเฉยๆ เราให้ค่า สินน้ำใจตอบแทน ค่าตอบแทนเราก็ไม่ให้ต่ำ ให้สูงไว้เสมอๆ เพราะฉะนั้นสองฝั่งทางนี้ มันจะมีหลักฝังอยู่ นี่เราก็จ่ายเงินเขาไปหมดแล้ว

สระน้ำหน้าวัดนี้ก็เหมือนกัน เราก้ให้ทำ เพื่อชาวบ้าน ทางสายหน้าวัดนี้แต่ก่อนมันเป็น ดงนะ มันไม่มีบ้าน นี่เราขอเอาไว้ก่อนเลย

หลวงตาบิณฑบาตไม่ได้บิณฑบาตแต่ข้าว อย่างเตยวนะ แม้กระทั่งถนนหนทางก็ขอ บิณฑบาต ขอไปไหนได้หมด เขาก็ว่า ‘อู้ย! หลวงตาขออะไรได้หมดแหละ’

และเขาก็ให้หมดจริงๆ นะ ถนนหนทาง มันจึงกว้าง...”

ฝังลึกคำพูด “ผู้เฒ่าก่อน”

เมื่อถึงคราวต้องสร้างวัดการปรับที่ ปรับทางก็มีความจำเป็นขึ้นมา สิ่งนี้ทำให้ท่าน ซึ่งในน้ำใจของคุณตาก็อน ญาติฝ่ายโยมแม่ ชนิดฝังลึกไม่มีวันลืม ดังนี้

“...ที่แรกเรามาพักอยู่นอกบ้านทางนั้น เขาจึงนิมนต์ให้มาพักตรงนี้ มี ๒ เจ้าภาพ ถวายที่ดิน จึงกลายเป็นวัดขึ้นมา ดูแล้วก็สงบ สงัดดีเป็นเอกเทศ .. ทำถนนเข้ามานี่ สร้างวัด นี้ พ.ศ.๒๔๙๘ เดือนพฤศจิกายน เดินบุกไปตาม คันนาไม่มีถนนหนทาง พอปี พ.ศ.๒๕๐๒ ผู้เฒ่าก่อนเจ้าของนา ๒ แปลงก็ให้ที่ดินทำถนน ทำจากสะพานหน้าวัดเข้ามา ให้เงินเท่าไร แยกก็ไม่ยอมเอา ผู้เฒ่าก่อนแกบอกกว่า

ภาพบรรยากาศวัดป่าบ้านตาดในอดีต

องค์หลวงตา หลวงปู่ญมี และหลวงปู่ลี ขณะบิณฑบาตหน้าวัด

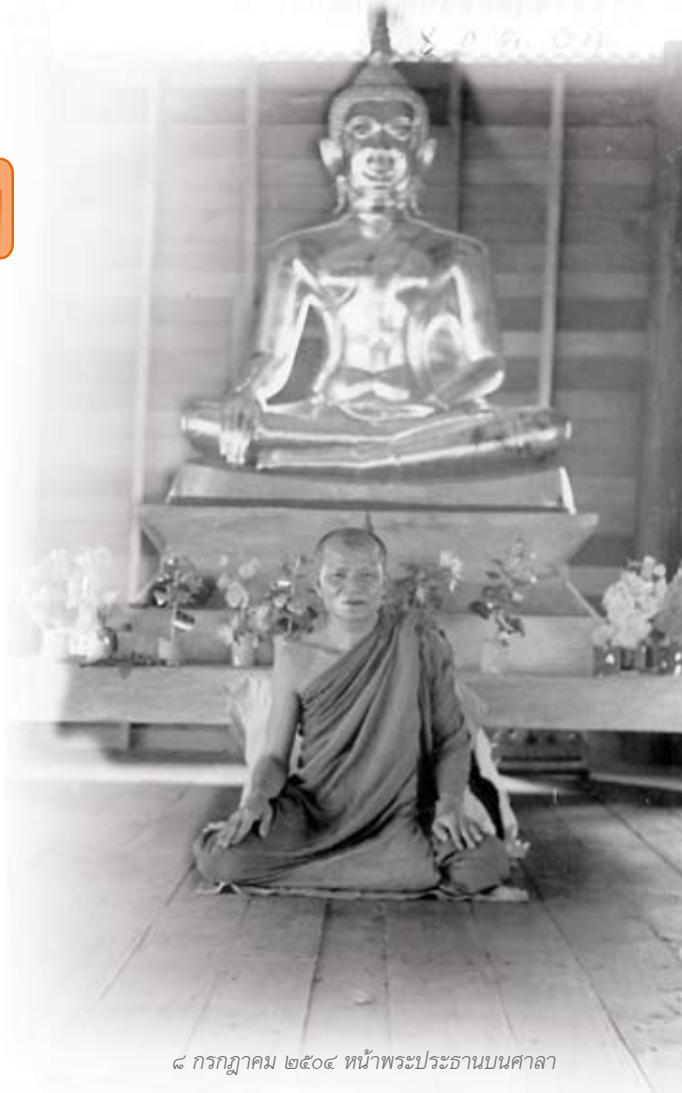
พระสงฆ์กำลังจัดอาหาร ถวายองค์หลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านตาด เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๐๘

ภายหลังพิจารณาอาหารเสร็จ จึงขบฉันตามแบบกรรมฐาน

โยมมารดา คุณแม่ชีแก้ว และ คณะญาติโยมที่มาทำบุญที่วัด

๘ กรกฎาคม ๒๕๐๘ หน้าพระประธานบนศาลา

‘เงินไม่เอา จะเอาบุญนี้ ตัดทางเข้ามาเลย’

เราจะเอาอะไรให้ แกก็ไม่เอา ให้เป็นล้านๆ ก็ไม่เอา จะเอาบุญเท่านั้น คำพูดของผู้เฒ่า เรายังไม่ลืมฝังลึกมากนะ แกบอกว่า ‘จะได้ไป ทำไม้คันทนา พระตกคันทนา มันไม่เหมือนเด็ก น้อยตคนะ รีบไปทำถนนเข้าลิ พระตกคันทนา มันมีบาปด้วยละ’ ..

ผู้เฒ่าก่อนถวายที่ทั้งหมดให้เป็นวัด นาก็ให้เลย นายของแก ตัดทางเข้ามาเลย ผู้เฒ่านี้เป็นคนใจบุญนะ ใจบุญ ถวายที่นี้ ยกที่ดิน ถวายทั้งหมดเลยก็เลยได้อยู่ที่นี่ ผู้เฒ่าให้นา ผู้เฒ่าจะตัดเข้ามา มันมีนาสองเจ้า มีเจ้าหนึ่งๆ ถ้าหากว่าเขาให้ก็ตัดตรงเข้ามา ถ้าเขาให้นา แบ่งนาให้เป็นทานนะเราก็ตรงเข้ามาเลย ติดต่อเขาก็ง่ายนิดเดียว เขาอยากให้อยู่แล้ว เขาให้เลย จากนั้นทางมันจึงตรงเข้ามา ..

พอเวลาผู้เฒ่าแก่มากเข้าจริงๆ เราก็บอกว่า ‘ให้ตายใจ หลับตาให้สบายหายห่วงนะ หลานจะเผาศพให้เอง’ ..

เวลาผู้เฒ่าตายก็สั่งเขาให้มาเผาที่ หน้าประตูวัดได้ แกเป็นเจ้าของที่นี่ เวลาตาย ก็เราเป็นเจ้าของศพ เป็นเจ้าภาพเลย ดูแลทุกอย่าง การทำบุญให้ทานให้ทุกอย่างครบหมดเลย เผาที่หน้าประตูวัด เราทำบุญให้ทาน ถึงผู้เฒ่าเรียบริ้อยทุกอย่างเลย ..

ผู้เฒ่านี้เป็นน้องแม่ มามีเมียอยู่ทางนี้ เพราะฉะนั้นนา ๒ แปลงนี้จึงมีคุณค่ามาก ลึก-ซึ่งมากภายในหัวใจและในวัดนี้ เพราะคุณธรรม เป็นของลึกซึ่งมาก เงินล้านสู้ไม่ได้ อันนี้เป็นน้ำใจ น้ำเงินกับน้ำใจต่างกัน น้ำใจนี้ลึกซึ่งมาก...”

โยมมารดาองค์หลวงตา

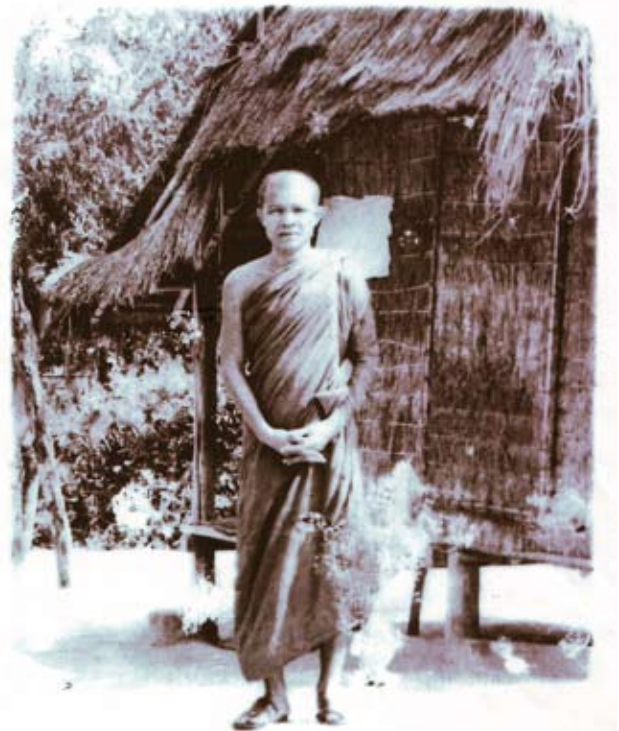
สำหรับคุณตาก่อนและคุณตาบุตรานัน องค์หลวงตาได้แสดงออกให้คุณตาก่อนและลูกหลานเห็นว่า องค์ท่านระลึกถึงความดีงามที่คุณตาก่อนได้ถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดป่าบ้านตาดอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา

เช่น ในยุคแรกที่บุกเบิกวัดป่าบ้านตาด ซึ่งมีแม่ชื้ออยู่ ๔ ท่าน เวลาทำนาท่านจะให้แม่ชื้อนำกับข้าวมาแขวนไว้ที่ต้นไม้ตรงคันทนาหน้าวัดแล้วบอกว่า

“จะได้มีเวลาทำนาไม่ต้องกังวลกับการทำกับข้าว”

และเมื่อคุณตาก่อนถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ขณะอายุ ๘๘ ปี ท่านก็เมตตาให้นำศพของคุณตาก่อนไปเผาที่บริเวณหน้าวัดป่าบ้านตาด นอกจากนี้ในยุคที่เหลือแต่ลูกๆ ของคุณตาก่อน องค์ท่านก็ปรารถนา ไม่ปรารถนาเลยในการที่จะให้ผู้มีศรัทธามาซื้อเอาที่ดินตรงบริเวณเหนือทางเข้าวัดป่าบ้านตาดมาเป็นที่ดินของวัด เนื่องจากเป็นที่ดินของผู้มีบุญคุณต่อวัดป่าบ้านตาด แต่เมื่อลูกหลานของคุณตาก่อนกราบเรียนว่า ได้ซื้อที่ดินแปลงอื่นทดแทนแล้ว องค์หลวงตาจึงยอมให้ผู้มีศรัทธาซื้อที่ดินนั้นถวายวัด

สำหรับคุณตาบุตรานันถึงคราวเจ็บป่วย จำเป็นต้องเข้าโรงพยาบาล องค์หลวงตาก็ได้เมตตาบริจาคเงินค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ขณะอายุ ๘๒ ปี คุณตาบุตรานันถึงแก่กรรมลง องค์ท่านได้เมตตาช่วยจัดงานศพจนแล้วเสร็จ

องค์หลวงตากับกุฏิของท่านในยุคแรก

สัญชาตญาณรับผิดชอบ

เหตุการณ์คราวหนึ่งในช่วงกำลังสร้างวัดป่าบ้านตาด องค์ท่านเข้าปกป้องเด็กให้พ้นอันตรายโดยท่านเองยอมเจ็บปวดแสนสาหัส ดังนี้

“...ตอนนี้ปวดมาก ที่รู้ได้ชัดก็คือว่า อยู่ตะวันตกกุฏิเราไป พาเด็กเข้าไปในนั้น สร้างวัดใหม่ๆ กุฏิของเราที่อยู่ทุกวันนี้ (ตอนนั้น) ยังไม่ได้สร้าง (เพิ่ง) มาสร้างวัดใหม่ๆ

วันนั้นพาเด็กไปเอาอะไรอยู่ข้างใน แล้วมีต่อรังใหญ่รังหนึ่ง ที่นี้เถาววัลย์กับรังต่อมันนี้ เกี่ยวกันกับสายทางที่เราไป พอไปผ่านนี้บีบ มันก็กระเทือนรังต่อ มันก็ต่อเอาเลย

แต่ที่นี้ไม่มีใครไปผ่านละซี ก็วัดป่าด้วย เป็นทำเลของเรายู่ด้วย ใครไม่กล้าผ่านไป ถ้วนัน พอเด็กอายุ ๑๕ ขวบเดินผ่านไป ผ่านเถาววัลย์ นี้จับเถาววัลย์ดึง รังต่อมันติดอยู่ ข้างๆ มันเกี่ยวโยงกันกับเถาววัลย์ พอไปดึงนี้ ต่อก็แตกรังออกมาเลย ทางไปนี้

มันใส่เด็กป๊อบ เด็กก็ร้อง ‘แ่ว’ เด็กร้อง ‘แ่ว’ เรามองดู มันเป็นตัว

นี่ที่เรียกว่าสัญชาตญาณรับผิดชอบ มันเป็นของมันเอง พอรู้ว่าเป็นต่อเท่านั้นละ ปิดเด็กหนีเลย เพราะมันเป็นช่องเล็กๆ

ปิดเด็กออกไปเลย เรากันไว้ให้มันชั๊ดเรา เราก็ยืนกันอยู่นั้นมันก็พาดหลังเราป๊อบเลย ต่อทั้งรัง

เด็กดูเหมือนจะตอดได้ตัวเดียวหรือไถ่ อายุ ๑๕ ปี เป็นไข้อยู่เลยนะเด็ก ส่วนเรานับไม่ได้เลย ฟังชื่อว่าสัญชาตญาณ ยืนกันไว้เลย มันจะตามต่อเด็กไม่ให้ไป ปิดประตูป่าช่องแคบๆ เรายืนกันไว้เลย มันก็ชั๊ดเราเสียจน .. พาดเรากลางหลังหมดรังเลย ปวด .. เรากันไว้ให้มันชั๊ดเรา ทีนี้พอเสร็จแล้วให้หมู่เพื่อนมาดู มันเป็นจ้ำๆ แดงๆ หมดรัง ไข้อยู่เลย เด็กถูกต่อยตัวเดียวเท่านั้นก็เป็นไข้อยู่ ไอ้เราหมดรังเป็นไข้อยู่ทันทีเลย

ตีสองตีสามค่อยสงบ ตั้งแต่บ่ายสี่โมงนะ นี่เรียกว่ามันยกขบวนมันทั้งรังเลยละใส่ข้างหลังเรา...”

บันทึกคำนิมิตฝัน

ขอยกนิมิตที่องค์ท่านบันทึกไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ดังนี้

“...คืนวันที่ ๒๓ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ตรงกับขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ วันพุธ เวลา ๒๓.๐๐ น. ดังนี้

ขณะนั้นปรากฏว่า เราอยู่วัดแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในป่าเปลี่ยวมาก ห่างจากบ้านไม่มีประมาณ อยู่กับสามเณร ๓ องค์ ไม่รู้จักนาม คล้ายกับว่าเณรอยู่ในวัดของเราขณะนี้ เวลานั้นเป็นเวลาเที่ยงคืนตรง เราพาเณรทำธุระอยู่หน้ากุฏิ (กุฏิ) ห่างจากกุฏิประมาณ ๑๐ วา หลวงพ่อดี เสร็จแล้วล้างมืออยู่ที่หน้ากุฏิ นั้นด้วยกัน พอต่างล้างมือเสร็จแล้ว เราขึ้นไปกุฏิ ก่อนเณรทั้งสาม

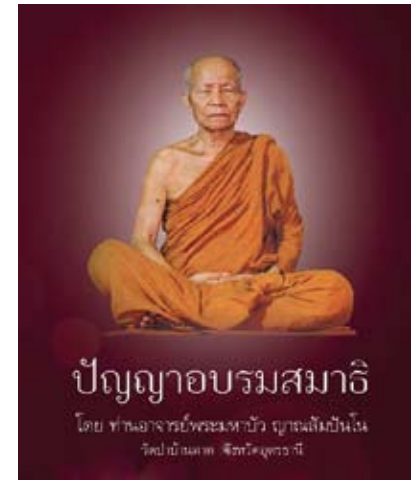
กุฏินั้นปรากฏว่าเป็นกุฏิ ๒ ชั้น พอเราขึ้นไปถึงกุฏิชั้นบน ปรากฏว่า กุฏิชั้นบนนั้นบานประตูเปิดอยู่ก่อนแล้ว แต่เราไม่ได้นึกสงสัยว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น จึงตรงเข้าไปในห้องกุฏิ พอเข้าไปในห้องปรากฏในสายตาตรงประตู ด้านตะวันตกซึ่งเปิดบานอยู่แล้วเช่นกัน ก็ปรากฏเห็นรูปบุรุษคนหนึ่ง เดินผ่านหน้าประตูแวบเดียวด้วยความเร็วของเขา จึงนึกสงสัยว่าจะเป็นคนชนิดใดขึ้นมากุฏิในกลางคืน ซึ่งเป็นยามดึก ก็รีบสอดสายตาดักพากมูเสลาดตรงประตูด้านหนึ่ง ก็พอดีสายตาไปสบกับบุรุษนั้นซึ่งลอบๆ มองๆ เข้ามาข้างในห้องที่เราอยู่

พอเราทราบว่าเป็นผู้ร้ายแน่ในใจแล้ว ทันใดนั้นเขาก็ตรงเข้ามาถึงตัวเราทันที แต่ไม่ได้จับต้องกายของเราแต่อย่างใด เป็นแต่นั่งใกล้ชิดเรามาก แม้เราเองในขณะนั้นก็ปรากฏว่านั่งกระโหิงงเช่นเดียวกับเขา แล้วจึงถามเขาว่า ‘เข้ามาทำไมกัน’

เขาก็ตอบทันทีพร้อมทั้งมือข้างขวาถือปืนสั้นทำท่าชูเราอยู่ว่า ‘มาฆ่าท่านนั่นเอง’

แล้วเราก็ถามซ้อนอีกว่า ‘จะฆ่าเอาตมาทำไม อาตมามีความผิดอะไร หรือท่านต้องการสิ่งของอะไรซึ่งมีอยู่ภายในกุฏิ ก็เชิญถือเอาไปตามต้องการ จะฆ่าเอาตมาเอาประโยชน์อะไรเล่า?’

เขาก็ตอบว่า ‘เมื่อท่านยังอยู่จะทำประโยชน์แก่พระศาสนามาก ไครๆ เขาก็นับถือท่านมาก

จนสื่อกระฉ่อนไปหมดแล้วเวลานี้ เฉพาะอย่างยิ่งหนังสือ “ปัญญาอบรมสมาธิ” ที่ท่านแต่งพิมพ์ไปแล้ว รู้สึกว่าคนสนใจและชอบมากจริงๆ กำลังจะเป็นหนังสือตัวแทนของท่านและเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ถ้าหากว่าฝันให้ท่านยังมีชีวิตอยู่ต่อไป ศาสนาจะเจริญขึ้นมาก คล้ายๆ กับสมัยพระพุทธเจ้ายังอยู่และทรงประกาศศาสนาเอง ฉะนั้นผมเห็นเหตุนี้เองจึงจะรีบมาฆ่าท่านเสีย ศาสนาจะได้เสื่อมโทรมไป คนจะได้มีตมทนหลงอยู่ในโลกนี้เป็นเวลานานๆ ผมนี่คือพญามาร เคยทำลายพระศาสนาและฆ่าพระมาหลายแล้ว’

ดังนี้ พอพูดกันจบลงเพียงนี้ ก็ปรากฏสามเณรทั้ง ๓ ขึ้นมา บุรุษคนนั้นไม่เห็นมีอาการสนใจอะไรกับเณร นอกจากคุมเชิงกับ

องค์หลวงตาและญาติโยมกำลังเดินทางเพื่อไปทำธุระ

เราอยู่เท่านั้น เณรก็ไม่อาจพูดอะไรเช่นกัน เพราะกลัวเขา ต่อจากนั้นเราก็มุดกับเขาอีกว่า ‘การที่ท่านมาที่นี่ประสงค์จะฆ่าเราคนเดียวเท่านั้น ไม่ประสงค์อย่างอื่นใช่ไหม’ เขาตอบว่า ‘ใช่’

‘ถ้าเช่นนั้นเราขอกราบพระสวดมนต์ และอำนาจพระพุทธรเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ก่อนเสร็จแล้วค่อยฆ่า เราไม่หนีไปไหนหรอก’ เขาก็ยอมให้ทำ

พอเสร็จแล้วเราก็มองเห็นว่า ‘เราจะตายนับแต่ขณะนี้ เป็นนาทีสุดท้าย’ เณรก็ทราบอาการจะตายของเราทันที เพราะตัวเหตุผู้จะฆ่าก็นั่งรออยู่แล้ว พวกเณร

เห็นถนัดทุกองค์ เป็นแต่ไม่กล้าพูดอะไร

เพราะกลัวเขา จากนั้นเขาก็เริ่ม

เอาปืนจ่อเข้าตรงหน้าอกเรา เราเอง

ไม่ปรากฏว่ามีความหวั่นไหวแม้แต่น้อย

มีน้ำใจองอาจกล้าหาญจนวินาทีสุดท้าย ขณะที่เขายิงเรานั้นปรากฏเสียงวูบ ร้อนๆ ที่ทรวงอก แพล็บๆ สองครั้ง ในขณะเดียวกันก็ปรากฏขึ้นเป็นคำว่า **อรหํ - สวากขาโต - สุปฏิปันโน** ภายในใจอย่างแจ่มชัด โดยที่เรามิได้ว่า แต่เป็นคำปรากฏขึ้นมาเอง

พอเขาทราบที่เราตายแล้ว เขาก็พาเณรลงจากกุฏิจะรีบหนี พอไปถึงหน้ากุฏิก็มีคนจำนวนมากมารุมจับเขามัดคอไว้อย่างแน่นตัวเราเองที่เข้าใจว่าเขาฆ่าตายแล้ว ก็มีความรู้สึกอันหนึ่งซึ่งเหมือนยังไม่ตาย แล้วเดินเข้าไปในบ้าน ผ่านบ้านออกไปทางทิศเหนือ โดยรำพึงในใจว่า

‘การนิพพานเป็นอย่างนี้ โดยไม่มีความทุกข์ร้อนอะไรเลย แม้แต่ขณะจะตายในเวลาเข่าก็ไม่มีอาการเจ็บปวด ตายแล้วก็ไม่ทุกข์สบายเช่นเดียวกับยังมีชีวิตอยู่’

กำลังเดินรำพึงอยู่อย่างนี้ ก็พอดีบูรณนั้นวิ่งตามมาทัน แล้วกระโดดเข้าสวมกอดเราทันที เราก็มึนงงถามเขาอีกทันทีว่า ‘มาสวมกอดเราทำไม’ ตอบว่า ‘มาอาศัยท่าน เขาจะรุมฆ่าผม ผมไม่มีที่พึ่งแล้ว ขอท่านจงเป็นที่พึ่งของผมด้วย’

เราจึงตอบเขาว่า ‘เวลาเป็นอยู่เห็นเราเป็นข้าศึก เวลาจะตายก็วิ่งมาพึ่ง นี่สมชื่อวามารเอาเสียจริงๆ มารก็บอสรพิษเป็นสัตว์ประเภทเดียวกัน ไม่รู้จักบุญคุณของใครทั้งนั้น รู้จักแต่ทำลายโดยถ่ายเดียว’

เขาไม่ตอบว่าอะไรนอกจากกอดรัดเราไว้ ทั้งกลัวเขาจะมาฆ่าจนตัวสั่นริกๆ ไปเท่านั้น นิमितมาถึงนี้ก็พอดีรู้สึกตัวตื่นขึ้น จึงทราบวา นิमितฝันไป จึงรีบบันทึกไว้ในขณะนั้นนั่นเอง...

นิमितปั่นจ่อยิง

เมื่อคราวมาอยู่วัดป่าบ้านตาดระยะแรก มีนิमितเกิดขึ้นแบบถนัดชัดเจน ดังนี้

“...เรื่องนิमितนี้แปลกๆ มันเป็น

หลายครั้งหลายหน ถ้านิमितชนิด

อย่างซัดๆ จริงๆ แล้วไม่ค่อยผิด

หลายครั้งหลายหนที่เราเคยเป็น

อย่างคราวมาอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดที่แรกก็เหมือนกัน

คืนวันนั้น แหม! นิमितแสดงออกมาถึงจนกระทั่งเรานี้ไม่กล้าจะพูดอะไรให้ฟังเลย ทำนิमितจึงเป็นอย่างนี้

นิमितปรากฏว่า มีกำแพงรอบ เราไปอยู่ตรงกลาง ไม่มีทางออกเลย นายพรานมือแม่นปืนมาขอยิงเราต่อหน้า หันปากกระบอกปืนจ่อมาหาเรา ห่างกันไม่ถึงวา เราก็มืดผ้าออกเหลือแต่เพียงผ้าอังสะแล้วพูดว่า ‘เฮ้อ! ยิงเลย’

พอเขายิง ยิงยังโง่ก็ไม่เห็นถูก ดังเปรี้ยง! เปรี้ยง! อยู่เฉยๆ จนกระทั่งลูกกระสุนดินดำหมด พอกระสุนหมดแล้วยอมเข้ามาหมอบกราบขอกราบท่านหน่อย หมดความสามารถแล้ว มีเท่านั้นแหละความสามารถ พอกราบแล้วเขาลุกหนีไป

พวกท่านลิ่งหึ่งทองใครต่อใครรุมเข้ามาหาเรา ‘เป็นอย่างไรไม่เป็นผุยผงไปหมดแล้วหรือ ท่านอาจารย์’

เสียงปืนนี้ดังลั่น เข้ามาจับผ้าอังสะของเราดูก็ไม่เห็นมีรอยขาดอะไร แล้วนี่ท่านอาจารย์ตีด้วยอะไร ‘ตีด้วยพุทโธ’ เราว่าอย่างนี้นะ ในนิमितมันบอก

พอตื่นเช้าขึ้นมาเนี่ย เอ! มันเรื่องอะไรกันมา ถึงได้ฝันถนัดชัดเจนจริงๆ แต่ไม่บอบช้ำหาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้หากไม่บอบช้ำ นี่เป็นเรื่องอะไรนา คือบอกความหมาย มันไม่มีอันหนึ่งคือเรื่องมาแสดงนิमितจะแสดงความหมายไปนั้นไปนี่ก็ไม่มี เราจะมาตีความหมายว่าอย่างไร นิमितเป็นอย่างนี้

พอตอนบ่าย ๓ โมง พวกตลาดก็มาลีเอาจดหมายจากท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ พระอุปัชฌายะ มามอบให้ แล้วมีเด็กผู้หญิงสาวคนหนึ่งมาด้วย มาขอฝากเด็กคนนี้เป็นศิษย์ในสำนักนี้

‘อ้อ! อันนี้เอง คือไม่มีทางไปได้เลย’

จดหมายของท่านเจ้าคุณมหาเถรฯ แล้วก็พวกตลาดเป็นพวกเจ้าหน้าเจ้าตากันทั้งนั้น ละมา มันก็เหมือนเรื่องราวในนิमित พอมาแล้วเราก็มืดผ้าอังสะให้ฟังตามเรื่องตามราว ให้ไปกราบเรียนท่าน

‘เราไม่รับ’

เราหาอุบายพูดอย่างเหมาะสมกับเหตุผลที่เขาจะยอมรับ เขาก็กินดีตกลง เราก็บอกว่า

‘เท่าที่มีอยู่ก็ด้วยความจำเป็นเกี่ยวกับโยมแม่ เราไม่ได้สร้างวัดเพื่อจะสั่งสมแม่ชีแม่สาวที่ไหนดอกมา มีแต่คนแก่ๆ อยู่ด้วยกันที่ติดมาด้วยกันแล้ว ถึงเวลาจำเป็นเรารับเท่านี้คนอื่นเราไม่รับ ขอให้ไปกราบเรียนท่านว่า เราด้วยความจำเป็นเกี่ยวกับโยมแม่ ให้โยมแม่มีหมู่เพื่อนอยู่ด้วยเฉยๆ เราไม่ตั้งใจว่าจะสั่งสมแม่ชีแม่สาวให้มากมายอะไร’

เราก็บอกอย่างนั้น เขาก็เลยไปกราบเรียนท่านเจ้าคุณฯ วันหลังเราก็มตามไปอีกท่านก็บอก

‘เออ! บัว ข้อยรู้ความประสงค์ของเจ้าแล้วเราก็มืดใจอะไรแล้วละบัว อุบายของเจ้าพูดก็ดี ไม่เห็นมีอะไรขัดข้อง เราไม่ขัดข้องเจ้าเมื่อมีความจำเป็นแล้วเราก็มเห็นใจ’

ท่านว่าอย่างนั้น นี่ก็ไม่บอบช้ำท่านก็ไม่บอบช้ำพวกตลาดก็ยอมรับเหตุผลเรา ไม่มีใครโกรธ ใครเคียดอะไรให้เรา นี่ที่ว่ามันไม่บอบช้ำคือยิ่งขนาดนี้ไม่บอบช้ำ อ้อ! เรื่องนี้หรือเข้ากันบ้างเลย...”

รอยพระพุทธรูปที่เขาวงพระจันทร์

ทางขึ้นเขาวงพระจันทร์ยามค่ำคืน

เขาวงพระจันทร์ ต.ห้วยโป่ง อ.โคกสำโรง จ.ลพบุรี ความสูง ๖๕๐ เมตร จากเชิงเขาถึงยอดเขาตามแนวบันไดยาว ๑,๖๘๐ เมตร และมีบันได ทั้งหมด ๓,๗๙๐ ขั้น ชั้นบนสุดมีรอยพระพุทธรูปบาท ซึ่งองค์หลวงพ่อใช้เวลาเดินขึ้นไปเพียง ๑ ชั่วโมง

ดูลายมือที่เขาวงพระจันทร์

ครั้งหนึ่งองค์ท่านมีความจำเป็นต้องไปเขาวงพระจันทร์ จังหวัดลพบุรี จึงได้ถูกชายผู้ดูแลรักษารอยพระพุทธรูปคนหนึ่งจ้องมองดูท่านแบบผิดปกติ ดังนี้

“...เขานิมนต์แถมขอร้องเราไปที่เขาวงพระจันทร์ เจ้าของห้างขายยาเศรษฐีใหญ่ในกรุงเทพฯ เราไม่เคยไปเหยียบบ้านเขาเลย เพราะเราคบคนไม่ได้คบเพื่อเงิน คบเพื่อธรรม ถ้าเป็นแบบโลกๆ อู๊ย! ได้โยมอุปถุฏฐากใหญ่โต ห้างขายยาใหญ่ เราไม่เคยสนใจแหละเรื่องอุปถัมภ์อุปถุฏฐาก เราไม่เคยมีในใจนอกจากธรรม

เขาพาไป มีแต่คนแก่ๆ ผู้หญิงอายุ ๕๐-๖๐ ผู้ชายมีแต่เพียงคนขับรถคนเดียว ฉันจ้งหันแล้วไปถึงนั่นตั้ง ๓ ทุ่มกว่าแล้ว จาก

กรุงเทพฯ ไปถึงก็มีด เขาจัดที่พักให้เราพักที่วัดชายเขาวงพระจันทร์

พอตื่นเช้าเขาก็จัดอาหารมาให้ฉัน เราก็อบายถามว่าใครบ้างจะขึ้นเขาในวันนี้ คนนั้นก็ว่า ‘ฉันก็จะขึ้น’ คนนี้ก็ว่า ‘ฉันก็จะขึ้น’ มีแต่คนจะขึ้นทั้งหมด โอ๊ยตาย! ไปกับพวกนี้ ๕ ชั่วโมงก็ไม่ถึง เขาก็อยนถามเรา ‘แล้วท่านละ ขึ้นไหม’

‘โอ๊ย! ต้องดูเหตุการณ์เสียก่อน เหตุการณ์ควรขึ้นก็ขึ้น ไม่ควรขึ้นก็ไม่ขึ้น’ เรว่าอย่างนี้

ในที่สุดพอมีโอกาสเราก็อขึ้นไปคนเดียว ๑ ชั่วโมงถึงสถานที่เลย ทหารไป ๑ ชั่วโมง ๑๕ นาทีเป็นอย่างเร็ว (ส่วน)ประชาชนต้อง ๒-๓ ชั่วโมง พอไปถึง คนที่ดูแลรักษารอยพระพุทธรูปออกมาต้อนรับ จัดหาน้ำร้อน น้ำชามาทวาย แต่ตาเขาวงพระจันทร์จ้องมองเราจนผิดปกติ

เราดูเขาเขาไม่รู้นะ แต่เขาดูเรานี้รู้ชัดเจน มารยาทการดูมันต่างกัน เรามองดูก็รู้ว่าเขาดูเรา หากว่าเป็นคนเป็นอย่างแบบโลกก็แสดงว่ามีพิรุณต่อกัน แต่เราไม่สนใจ

เขากล่าว ‘อาจารย์มากับใคร?’ ‘ที่มาตรงนี้ มาคนเดียว’ เรากล่าว ‘แล้วมีใครมาด้วยไหม?’ ‘มี อยู่กันข้างล่าง โน่น เขาจะขึ้นกันมาทีหลัง’

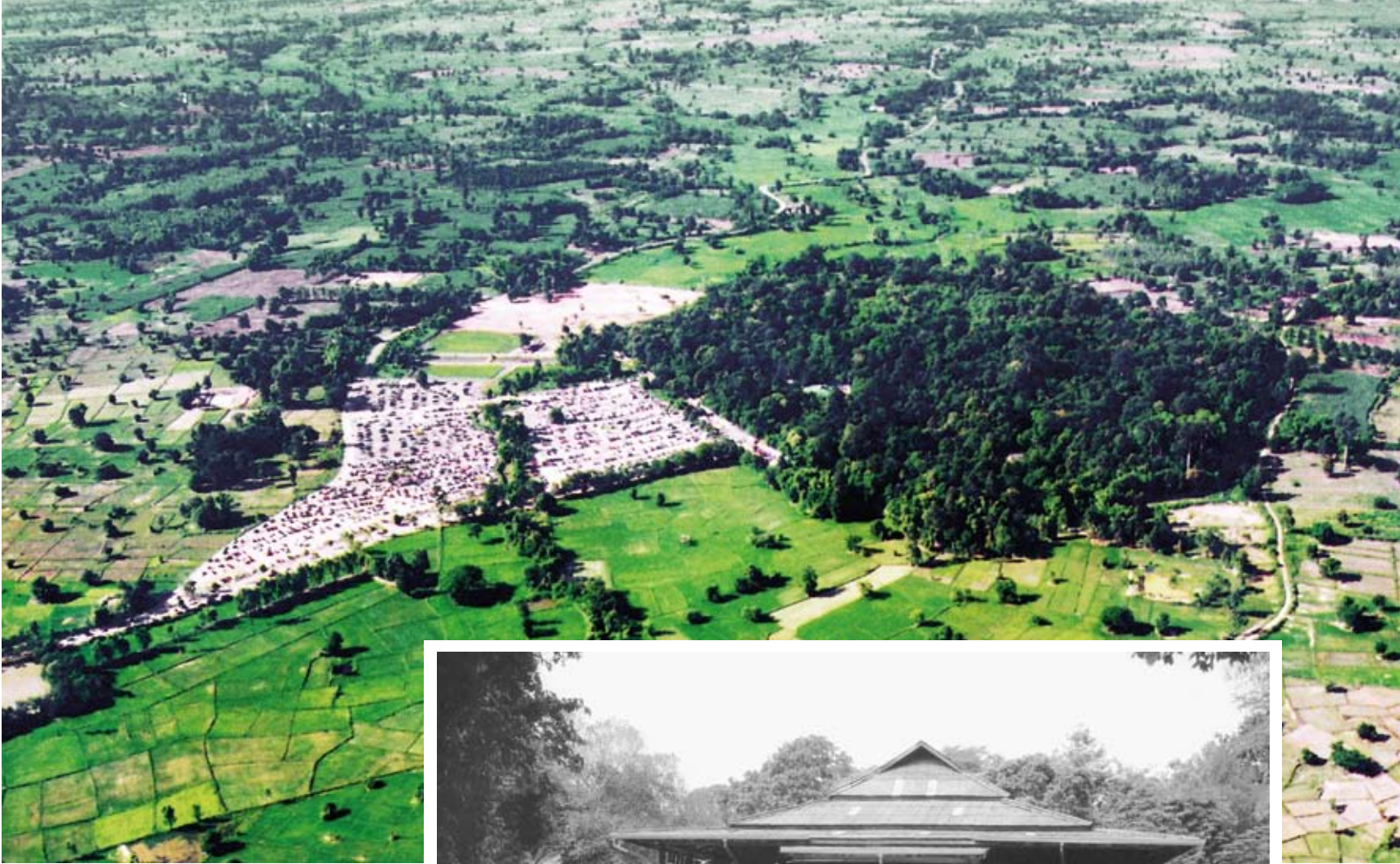
เขาวงพระจันทร์จ้องมองดูแต่เรา เพงมองอยู่อย่างนั้น เราฉันทน้ำร้อนน้ำชาให้เขานิดๆ หน่อยๆ แล้วเขาวงพระจันทร์พอเสร็จแล้วเขากล่าวว่า ‘ขอดูลายมือ’ เราก็อใจใจ ‘อ้อ! ที่เขาวงพระจันทร์หมายถึงจะขอดูลายมือนี้เอง’

ที่ไม่ลืมน้ำคำพูดของเขา ก็คือว่าประโยคคำพูดที่สำคัญก็คือ

‘๑. ท่านอาจารย์นี้มีเท่าไรหมด ไม่มี การสั่งสม ถ้าเป็นน้ำในคลองก็ไม่มีแอ่งเก็บน้ำไหลเตลิดเปิดเปิงหมดจึงไม่มี แต่ไม่จน

๒. ปากเป็นพุทธรูป ตามหลักของเขาคือ วาทะคำพูดสำคัญมาก

๓. ท่านอาจารย์ไม่ใช่พระธรรมดา’ เราก็อใจใจ เราไม่เคยถามนะ มีแต่เรื่องเขาพูดเองแล้ว เราเฉยไม่สนใจถาม จำได้ ๓ ประโยค...”

ภาพถ่ายในมุมสูงของวัดป่าบ้านตาดในช่วงมีงานช่วยชาติ
ในครั้งนั้นยังไม่สร้างศาลาใหญ่

กฏี ศาลา.. พออาศัย

หากจะกล่าวว่า วัดของท่านเป็นเสมือนหนึ่ง
ท่านบ่อน้ำอันกว้างใหญ่ พร้อมเสมอที่จะให้บุคคล
ได้อาบดื่มใช้สอยและเพื่อกิจการประโยชน์อื่นใด
ได้ทุกขณะก็คงไม่ผิดไป เมื่อมีจุดปัจจัยเข้ามา
มากนักเพียงใด ท่านไม่เคยหวงแหนเก็บงำไว้
เพื่อตัวของท่านหรือเพื่อวัดของท่านเลย มีแต่
มุ่งทำประโยชน์ช่วยโลกเรื่อยมา

เหตุนี้เองภายในวัดป่าบ้านตาด จึงไม่มี
สิ่งก่อสร้าง^๑ สวยสดงดงามหรูหราแต่อย่างใด
ดังนี้

“...เงินวัดนี้เงินเพื่อโลก เราไม่ได้เก็บ
สำหรับวัดนี้ ใครจะมาสร้างอะไรให้ เราไม่เอา
นี่ดูซิ

ศาลาในอดีต

ศาลาปัจจุบันที่ยกเป็นสองชั้นแล้ว

ศาลาการเปรียญ กว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๒๗ เมตร เสา ๖๖ ต้น สร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๒ ขยายต่อเติม
เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๔ และเปลี่ยนเสากลางเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔
ลักษณะทั่วไป พื้นไม้ บันไดไม้ เสาช่วงล่าง ใต้ถุนโล่งไม่เทพื้น เสาช่วงบนเป็นไม้ หลังคาโครงไม้ทรงปั้นหยา

^๑ พระอาจารย์เล็ง เสาเป็นข้อมูลบันทึกความจำถึงการก่อสร้างเปลี่ยนแปลงในวัดจะเป็นไปด้วยความจำเป็นและมีเหตุผลเสมอ ซึ่งแต่เดิมศาลาไม้ใน
วัดป่าบ้านตาดนั้นมีพักชั้นเพียง ๒ ระดับและส่วนที่เป็นพระประธาน ต่อมาราวปี ๒๕๐๓-๒๕๐๔ เพิ่มพักล่างพื้นไม้รูปตัวยู (U) อีกระดับ รวมเป็น
๓ ระดับจนถึงทุกวันนี้ จากนั้นในปี ๒๕๒๓ ปลวกเริ่มกินเสากลางเดิมจึงเปลี่ยนเป็นเสาคอนกรีตทั้งหมด ๖๔ ต้น ใช้เวลาดำเนินการเพียง ๓ วัน หลังการ
ปรับปรุงเสาศาลาแล้วเสร็จ ในปี ๒๕๒๔ ก็เปลี่ยนเสากลางไม้กึ่งองค์กลางตัวกับอีก ๒ กฏีเป็นเสาคอนกรีตด้วยเช่นกัน ต่อมาในปี ๒๕๓๙ ประชาชน
เข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นจึงยกศาลาขึ้นเป็น ๒ ชั้น และเทพื้นคอนกรีตชั้นล่าง พระเถระจึงย้ายลงมาฉันจังหันด้านล่างศาลานับแต่นั้นมา

ศาลาของหลวงตาบัวหลังนี้ก็ ๔ หนแล้วนะ เขามาขอสร้าง...ขอหรือสร้างใหม่...

เราไม่ให้สร้าง สร้างไปหาประโยชน์อะไร สร้างหัวใจ ที่ประเสริฐเลิศโลกอยู่ตรงนี้ ไม่ได้ อยู่กับอิฐกับปูนกับหินกับทราย ไปสร้างมันหา ยุ่งหาอะไร ถ้าไม่ใช่หมาขี้เรื้อนหาเกาในที่ไม้คั้น ฟาดกิเลสตัวมันดินมันตืด ให้เกาเอาตรงนั้นซิ ไปที่ไหนก็เลยเป็นทำเล เขาเรียกรีสอร์ทริสแสดง ไปหมดแล้ว เต็มวันวัดต่างๆ กลายเป็นรีสอร์ต ริสแสดงไปละ เป็นอย่างนั้นนะ .. ศาสนธรรมเป็น สิ่งที่มีคุณค่ามากกว่าวัตถุ เครื่องก่อสร้างให้ ความกังวลวุ่นวาย เราคำนึงถึงเรื่องนั้นต่าง หากนะ

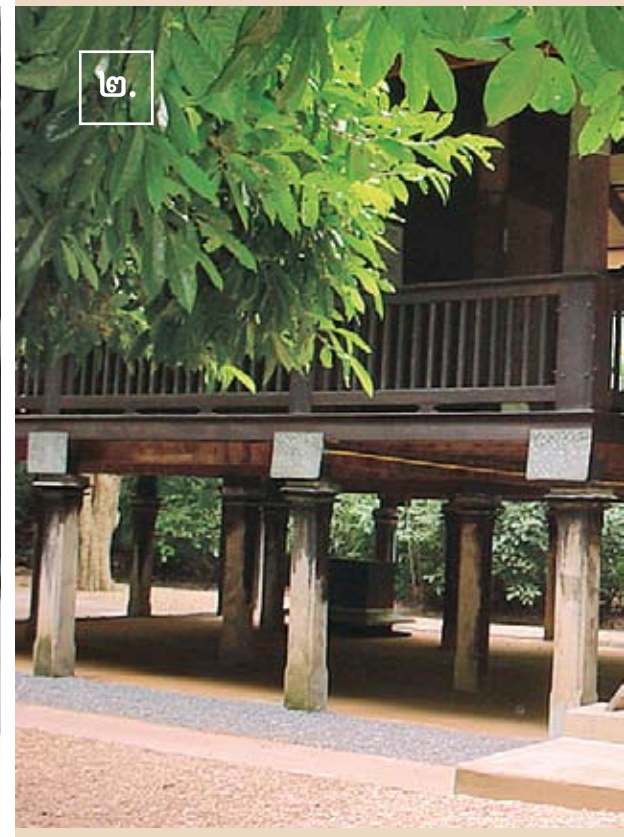
กุฏิ กุฏิเรา ๘ หนมาขอปลูกใหม่ให้ ขอหรือใหม่ปลูกใหม่ ถ้าไม่ให้หรือก็ปลูกใหม่ ไม่เอาทั้งนั้นเรา ถึง ๘ หน หนที่ ๘ ก็ขนาบกันใหญ่ชิวถึงได้หยุดมา ว่าครูบาอาจารย์อยู่อย่างนี้ มันไม่เหมาะสม .. หลังที่สร้างขึ้นนี้เขาส่งเงินมา ก็บอกตรงๆ เลย เขาเห็นเราอยู่กระต๊อบสูงแค่เข่า พื้นก็ลึบไม้ไผ่เป็นฟากปู สร้างด้วยฟาง มุงด้วย

หญ้า เราอยู่นั้นพักไป ๓ หลัง หลังที่ ๔ ถึงได้ ปลูกหลังนี้ขึ้นมา (กุฏิหลังปัจจุบัน) เพราะปลวก กินต้นเสาล้มลงปลูกใหม่ ช่างพอทราบว่าเป็นกุฏิของเรา ก็มาต่อว่าเราที่ศาลา คนก็ยังอยู่มากๆ นี่เขามาต่อว่าเรา ยังร้องให้อีกด้วย บอกว่า

‘ครูบาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทย มาดูกุฏิแล้วหลังเก่าทำบ้าน จะอยู่ได้อย่างไร?’

‘เฮ้า ตั้งแต่อยู่ในท้องของแม่นี้เป็นยังไง? ท้องของแม่กับกุฏิหลังนี้ อะไรใหญ่กว่ากัน กุฏิหลังนี้ ยืนได้เดินได้ นั่งได้นอนได้อย่าง สะดวกสบาย ไปมาได้ ในท้องแม่ไปไหนได้ ไหม? คับแคบยิ่งกว่านี้ยังอยู่ได้ ตั้ง ๙ เดือน ๑๐ เดือน อันนี้ขนาดนี้แล้วทำไมจะอยู่ไม่ได้ ถ้าต้องการกว้างๆ ก็ไปอยู่ทุ่งอยู่ธยานันซิ...’

เขาไม่ยอมซิ กลับไปเขาส่งเงินตุมมา ที่นี้เราไม่ได้มีข้อสงสัยหรือมีข้อแม้อะไรเอาไว้ จะส่งกลับคืนก็เหมือนประทัดกันนี้ เลยได้ฟัน ปลูกนะ...

<< บังถานและไม้ขีดแห้ง
ขององค์ท่าน สำหรับ
ชำระหลังการขับถ่าย

- (๑) กุฏิองค์หลวงตาในระยะเริ่มต้นตั้งวัดป่าบ้านตาด เป็นเพียงกระท่อมน้อยๆ มุงจาก
- (๒) กุฏิองค์หลวงตาในระยะต่อมาปรับเป็นกุฏิไม้ได้ถุนค่อนข้างสูงที่มั่นคงยิ่งขึ้น ด้านบนมีห้องจำวัดขนาดเล็กและห้องน้ำแบบเรียบง่าย ด้านนอกเป็นระเบียง องค์ท่านใช้กุฏิหลังนี้ยาวนานที่สุดตั้งแต่เริ่มสร้าง ราวปี พ.ศ.๒๕๐๔ จนถึงปี พ.ศ.๒๕๕๑
- (๓) ปรับปรุงกุฏิอีกครั้งโดยการยกสูงขึ้น เริ่มจากการขุดฐานเสาในช่วงสายวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๑ หลังจากที่รถองค์หลวงตาเคลื่อนออกจากวัดป่าบ้านตาดไปสวนแสงธรรม แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๑ ก่อนองค์หลวงตาดำรงจากสวนแสงธรรม ใช้เวลา ๑๘ วัน ในการบูรณะจากกุฏิเดิม โดยการยกกุฏิในคราวนั้นเป็นความพร้อมเพรียงสามัคคีทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาส สำหรับสภาพภายในกุฏิองค์หลวงตาและห้องน้ำนั้น สร้างให้เหมาะสมกับธาตุขันธ์ในวัยชราของท่านที่ควรได้รับความสะดวกในการปรับเปลี่ยนอิริยาบถ

จากนั้นเราก็สั่งเลยเหี้ยว ใครจะส่งสิ่งส่งของเงินทองมาให้เกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดป่าบ้านตาดนี้แล้ว ต้องให้เราทราบเสียก่อน ถ้าส่งมาสู่มีสู่หม้าทำก่อนหน้าอย่างนั้นไม่ได้ ถ้ายังไม่ได้ตกลงกันแล้ว ส่งมาเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ต้องบอกอย่างนั้นเลย เราก็ถือปฏิบัติอย่างนั้นมา ใครจะมาสร้างหากไม่ได้ขออนุญาตให้เป็นที่ตกลงใจกันเสียก่อน เราไม่ให้ทำ...

ที่อยู่พอบ่อยๆ ไป แต่ทางจกรมให้เป็นเหวไปเป็นไร (เดินจกรมมากกระทั่งทางเดินเป็นร่องลึก) นั่นละ ธรรมเจริญ พระพุทธเจ้า พระสาวกท่านดำเนินอย่างนั้น ท่านไม่ได้เอาวัตถุออกหน้าออกตาอะไร นี้อยู่ที่ไหนมีแต่เรื่องก่อสร้างถือเป็นใหญ่เป็นโต เป็นหลักศาสนา ใหญ่โตเชียว เท่อแข่งขันโน่น จะว่าอะไร...

ห้องน้ำพระกรรมฐาน เรานะ ในห้องน้ำเห็นแปรงถูฟันเห็นอะไรๆ ในห้องน้ำนี้บอกชัดเจนแล้วว่าไม่เอาไหน นั่นมันซึบอกระนะ มาถูฟันก็ชั่วโม่งกว่าจะเสร็จกว่าจะสิ้น แสดงว่าไม่เอาไหน สติสตั้งไม่ทราบไปไหนไม่รู้เลย เหมือนคนตายแล้ว ผู้ที่เป็นนักรบไม่ได้มีอะไรมากนะ เอาแต่จำเป็นๆ จ่อกันอยู่ตลอดเวลา นี้เรียกว่านักรบ ห้องน้ำไม่มีอะไร มีแต่ที่จำเป็นเท่านั้นนอกนั้นไม่มี อันนี้ในห้องน้ำมีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนเครื่องประดับประดาตกแต่ง .. ดูแล้วอดทนระอาใจนะ ฟังมาพูดนี้ละ ไม่เคยพูดนะ .. สำหรับพระทุกๆ ไป มันปล่อยยาลัยตายอยากแล้วแหละ ที่ยังจะพอมีหวังหายใจ ผอดๆ อยู่บ้างคือพระกรรมฐาน ..

ศาลา (ศาลาใน) ศาลาหลังนี้ก็ ๔ หนแล้วนะ เขามาขอหรือสร้างใหม่บ้าง ขอยกศาลาใหม่บ้าง ยกขึ้นเราก็ไม่ให้ยก สร้างก็ไม่ให้สร้าง ขยายใหม่เราก็ไม่ขยาย จึงอยู่อย่างนี้ .. เขาก็อยากจะทำใหม่ให้ เราก็ไม่เอา ตีเพดานให้เราก็ไม่ให้ตี นั่น นี่มันเหมาะแล้ว พอดิแล้ว ก็ให้ไปอะไรเรื่องโลกๆ ให้ให้ทรูอยู่ภายใน หัวใจชิ ไสสว่างกระจ่างแจ้งอยู่ภายในใจ นั้น ของอัครรรยอยู่ตรงนั้นต่างหาก ไม่ได้อยู่กับหินกับทรายกับอิฐกับปูนกับเหล็กหลาอะไรนี้ .. ทำพอบ่อยๆ ได้ พอ...

ยกศาลา (ใน) ศาลาหลังนี้แต่ก่อนเตี้ยๆ นะ นี๋ยกขึ้นแล้ว เขามาขอสร้างใหม่เราไม่เอา สร้างอะไรๆ ไม่เอาทั้งนั้น สุดท้ายก็เลยมายกศาลาหลังนี้ขึ้นเป็นสองชั้น ชั้นบนชั้นล่างอยู่มา (เช่นปัจจุบัน) .. แล้วคนก็อยู่ข้างล่าง แล้วแขกคนมาก็ให้อนข้างบน ก็เท่านั้นละ สำหรับวัดป่าบ้านตาดเวลานี้มันก็เลอะเทอะแล้ว .. มีความจำเป็นตั้งแต่เราช่วยบ้านช่วยเมืองแขกคนพระเณรไปมาทั้งวันทั้งคืน ที่นี้การงานเท่าไรมันก็ทำไปเรื่อย ไอ้เราไม่รู้นะเขาทำ เขาทำของเขาเองเราไม่รู้ สุดท้ายก็เลยเป็นศาลาเดือนเก้าไปเลย ..

- (๑) ทางจกรมขององค์หลวงตาในป่าอยู่ทางด้านหลังกุฏิของท่านราว ๑๕ เมตร ต่อมาองค์ท่านชราภาพมากขึ้นจึงได้ปูพื้นซีเมนต์เพื่อป้องกันการลื่นล้ม
- (๒) และเมื่อชราภาพมากขึ้นอีกจึงสร้างทางจกรมบนกุฏิ
- (๓) สภาพเมื่อปรับยกกุฏิแล้ว องค์ท่านใช้ทางจกรมด้านล่างจนกระทั่งวาระสุดท้าย

ภาพแห่งความสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจยกกุฏิด้านล่างเพื่อให้เป็นที่พักจำวัดขององค์หลวงตา

แผนผังวัดป่าบ้านตาด

๑

๓

๖

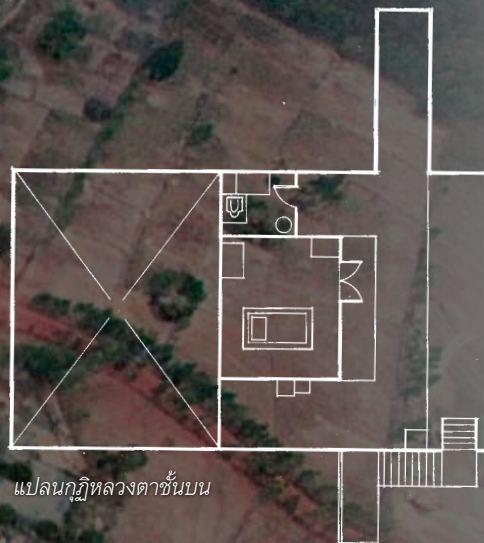
๑๒

ผังภูมิองค์หลวงตา

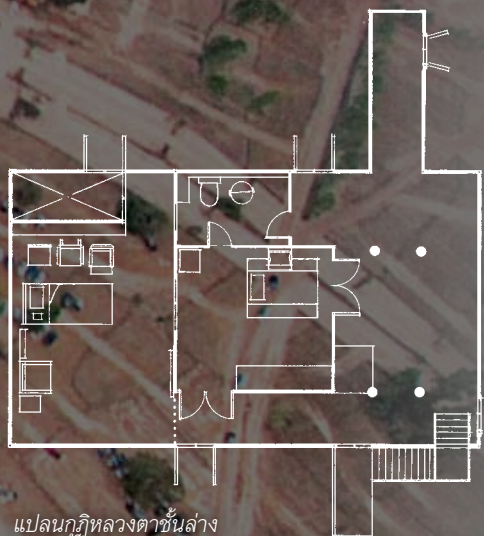
๑

แปลนภูมิหลวงตาชั้นบน

๒

แปลนภูมิหลวงตาชั้นล่าง

๓

๔

๑. ภูมิองค์หลวงตา
๒. พระตำหนักเจ้าฟ้าหญิงฯ
๓. ศาลาใหญ่
๔. เมรุ
๕. ภูมิชั่วคราวที่องค์หลวงตาพัก (ระหว่างสร้างห้องปลอดเชื้อ)
๖. โกดังโรงงาน
๗. โรงน้ำร้อน
๘. ศาลาใน

ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๑

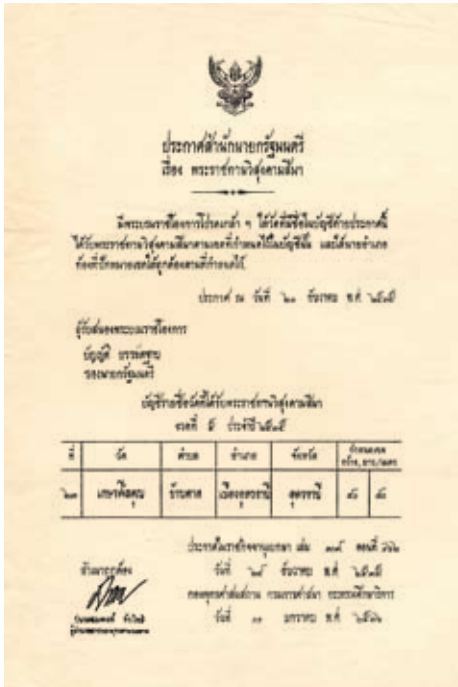
ราชบัณฑิตยสถาน วันที่ ๒๐
เลขที่ ๘๘ ตอนที่ ๕๕ วรชาติจานุเบกษา ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๑

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง ตั้งวัดเขตรศีกุญ

พลตรีเอกอภินันท์ ภู่วิไล ได้รับอนุญาตให้สร้างวัด ณ หมู่บ้านที่ ๑ ตำบลบ้านลาด อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เริ่ม บัดนี้ ผู้รับอนุญาต ได้จัดตั้งคณะกรรมการผู้แทนราษฎรของระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว

อาศัยความตามข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศตั้งมีเงินในพระหุศรศาสนา มีนามว่า "วัดเขตรศีกุญ" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

ขอไว้ วัดเขตรศีกุญ เขตรศีกุญลพบุรี
ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๑๑
พลเอก ก. เมธีวรา
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ปี	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวน พระภิกษุ
๒๕	เขตรศีกุญ	บ้านลาด	เมืองลพบุรี	ลพบุรี	๑๖

ชั้นบนศาลาวัดป่าบ้านลาด

อาสนะขององค์หลวงพ่อภายในบริเวณด้านล่างศาลาวัดป่าบ้านลาด

จุดแสดงเขตพัทธสีมาของวัดป่าบ้านลาด

ศาลาใหญ่วัดป่าบ้านตาด

ศาลาใหญ่ บริเวณหน้าวัด เขามาขอไม่รู้กี่ครั้ง กี่หน คราวนี้บริษัทกระทิงแดงกับเสี่ยกิมกาย ยกทัพมาขออีก เราพิจารณาเหตุผลเลย อนุญาตให้สร้างศาลาใหญ่ (สร้างต้นปี ๒๕๔๔) แต่ไม่ให้มีมุขชั้นนั้นชั้นนี้ เป็นห้องเป็นหับไม่ให้มี ให้โล่งไปหมดเลย เขากะความยาวมา ๕๕ เมตร ความกว้าง ๑๕ เมตร เราพิจารณาเหตุผล เรียบร้อยแล้ว เราก็อนุญาตให้เลย เวลาเรา อนุญาตพาดเสีย ๖๐ เมตร กว้าง ๓๐ เมตร เขายังพอใจใหญ่เลยนะ ขนาดนั้นมันถึงพอดคน เพราะสถานที่นั้นเป็นสถานที่จะรวมงาน งานแต่ละครั้งคนจะนั่งได้หมด .. เราเคยคิด เมื่อไรว่าเราจะสร้างอย่างนั้น แต่มันก็เป็น เพราะสิ่งเกี่ยวข้องมันเกี่ยวโยงกันมา การช่วย ชาติบ้านเมือง ประชาชนมากมายมาช่วยทั่ว ประเทศไทยก็เข้ามาที่นี่ ผู้เกี่ยวข้องกับบุญ-คุณประโยชน์แก่ชาติแก่ตัวเอง แล้วก็ต้อง เข้ามาหาสถานที่ที่เป็นที่เคารพนับถือเป็นที่ ตายใจได้ เช่น วัด สถานที่นี้ก็คือวัดป่าบ้านตาด ครั้นเวลามาคนเต็มท้องนา ฝนตกฟ้าลงเปียก-ปอนงอมแงม ดูแล้วดูเล่า มันจะอดคิดได้ยังไง คนเรา เมื่อก่อนเราตัดขาดสะบั้นๆ นะ มาสร้าง

ไม่ได้ คิดดูศาลาหลังนี้ (ศาลาใน) เขาจะมา ขอสร้างถึง ๔ หนนะ ดูกันแหละเลย...

กฎในวัด ก็ไปถึงกรรมสิทธิ์เหมือนอย่าง ทางโลก .. นี่ก็ได้ยินตามวัดต่างๆ ครูบาอาจารย์ ท่านก็เคยพูดด้วยความอดทนระอาใจให้ฟัง ก็เป็นผลที่เราคิดไว้แล้วทั้งนั้น ก็ไม่ทราบจะค้ำ ยังไง .. เกี่ยวกับเรื่องประชาชนที่เข้าไปอยู่ ในวัด สร้างความไม่สงบขึ้น สร้างความทะเลาะ เบาะแว้งกันขึ้น สร้างเรื่องสร้างราวขึ้น ยุ่งไป หมดนะ กฎหลังไหนไปสร้างแล้วก็ถือกรรมสิทธิ์ฯ ใครไปแตะไม่ได้ นั่นฟังซิ .. นิสัยของโลกเอามา ใช้ในวัดมันก็ขวางวัดละซิ ไม่ขวางยังไง เพราะ วัดไม่ได้เหมือนโลก แต่เอานิสัยโลกมาใช้ ของใครก็ถือกรรมกฎแฉ เวลาไป ตัดห้ามไว้ด้วยว่า 'ไม่ให้ใครมาอยู่ ไม่ให้ใครมาเกี่ยวข้อง' นั่นฟังซิ มีเท่าไรก็มาเป็นของใครของเราเป็นเจ้าของมา อยู่นั่นหมด

ที่เราไม่ให้ทำก็เพราะคิดเรื่องเหล่านี้แล้วนี่ ทำแล้วเป็นจริงๆ ถ้าอนุญาตก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เราจึงไม่อนุญาตให้ทำ ใครจะมาขอสร้าง ขนาดไหนก็ตาม เป็นคนใหญ่คนโตขนาดไหน ไม่สำคัญยิ่งกว่าเหตุผลคืออรรถคือธรรม

ตัวอย่างเรือนพักอุบาสก

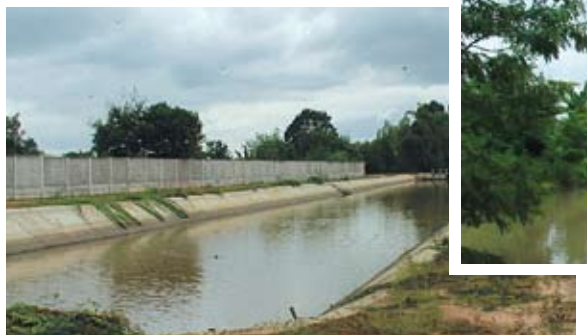

ตัวอย่างเรือนพักอุบาสิกา

'เฮ้า มาอยู่เลย วัดนี้คนเคยมาอยู่กันมาก แล้วไม่มีอะไรแหละ ไม่จำเป็นต้องสร้างอะไรแหละ มาอยู่เลย อยู่ได้ เขาคับเราก็คับ เขาแคบเราก็คับ เขาแน่นเราก็คับ เขาลำบากเราก็คับ ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกันแหละ'

กำแพงสมัยดั้งเดิมของวัด

สระน้ำในบริเวณวัด

กำแพงวัด^๑ นี่จะเป็นประโยชน์กันสักตัว พวกแมวนี้ตลอดไป แล้วสัตว์ในวัดนี้ก็จะค่อยงอกเงยขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งคือพวกกระแต ลูกกระต่ายนี้อันตรายมาก .. **คลองหน้าวัด**นี้ขุดลอกออกแล้ว ที่นี้ขยะมันเต็ม เราทำฝายน้ำ-**ล้น**นี้ น้ำจะขึ้นมาก เพราะฉะนั้นจึงต้องขนขยะออกให้หมด เวลานั้นน้ำมากจะได้ใสสะอาด วัดได้อาศัยนี้ละ .. อย่าว่าแต่ในวัดเลยทางบ้านก็มาใช้ได้ สระนั้นใช้ได้ตลอด .. คือเราเห็นความจำเป็นของสัตว์ ว่าไม่มีน้ำแถมนี้ ไม่มีเลยก็เลยให้เขามาขุดสระ สระที่มีอยู่ทุกวันนี้ .. เวลาหน้าแล้งก็ได้อาศัยนั้นกินใช้กัน เราทำไว้เพื่อควาย...”

วัดนี้ไม่มีโบสถ์ ไม่มีเมรุ

กลางปี พ.ศ. ๒๕๒๒ องค์ท่านกล่าวกับพระเถรเกี่ยวกับการสร้างโบสถ์ภายในวัดว่า

“...มีเจ้าศรัทธาท่านหนึ่ง^๒ จะถวายเงินเพื่อสร้างโบสถ์ทั้งหลาย เรายังไม่อาจรับได้ เคยมีบ้างไหมในประเทศไทย และองค์ไหนที่มีผู้ถวายเงินสร้างโบสถ์ทั้งหลายแล้วไม่รับ นอกจากขรัวตาवासาน้อยนี้เท่านั้นจึงไม่อาจรับได้

ที่ไม่อาจรับได้นั้นก็มีเหตุผลเหมือนกัน .. ความจริงหลักธรรมที่เราเล็งอยู่ยึดถืออยู่ กราบไหว้บูชาเป็นขวัญใจและเทิดทูนสุดจิตสุดใจอยู่ตลอดเวลา นั้น เป็นสิ่งที่ใหญ่โตมากยิ่งขึ้นกว่าสิ่งใดในโลกธาตุ

สิ่งเหล่านั้น เราไม่ได้เทิดทูนเหมือนธรรม เพราะเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยไปเป็นวันๆ เท่านั้น ส่วนธรรมเป็นเรื่องใหญ่โตมากที่ต้องรัก สงวน

เรื่องการสร้างโบสถ์สำหรับวัดนี้ยังไม่มี ความจำเป็น สิ่งใดที่จำเป็นก็ทำสิ่งนั้น เช่น จิตตภาวนาเป็นงานจำเป็นอย่างยิ่ง การทำอุโบสถสังฆกรรมทำที่ไหนก็ได้ ตามร่มไม้ ชายเขาที่ไหนก็ได้ ไม่ขัดข้องอะไร ตามหลักพระวินัยจริงๆ แล้ว ไม่มีอะไรขัดข้อง การสร้างโบสถ์สร้างวิหารควรให้เป็นที่เป็นที่ฐานที่เหมาะสม ที่ควร ไม่ใช่จะสร้างตะไปหมด ..

การสร้างโบสถ์หลังหนึ่งเป็นยังไง นับตั้งแต่เริ่มแรกตกลงกับช่างในการสร้างโบสถ์เป็นยังไง ถนนหนทางเข้าไปในวัดจนถึงบริเวณที่จะสร้างโบสถ์จะต้องเปิดโล่งตั้งแต่บัดนั้น จนกระทั่งถึงวันสร้างโบสถ์สำเร็จ ต้องบุกเบิก

ไปหมดยิ่งกว่าโรงงาน คนงานก็ต้องมีทั้งหญิง ทั้งชายจำนวนมากมายที่จะเข้ามาอนกองกันอยู่ที่นี่ ทั้งช่างทั้งคนงานไม่ทราบมาจากแห่งหนตำบลใด

บางรายหรือส่วนมากก็ไม่เคยรู้เลยว่า ศาสนาเป็นอย่างไร พระเถรในวัดท่านปฏิบัติอย่างไร แล้วเขาจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยพอเป็นความสงบงามตาแก่พระเถรในวัดได้ยังไง มันต้องเหมือนกับเอายักษ์เอาเปรตเอาผีเข้ามาทำลายวัดนั่นเอง

ในขณะที่เปิดโอกาสตกลงกันเรียบร้อย แล้วนั้นนะ ไม่ว่าผู้คนหญิงชายรถราต่างๆ ต้องเข้าต้องออกกันตลอดเวลา ประตูวัดปิดไม่ได้เลย และสถานที่ที่จะสร้างโบสถ์ขึ้นมาให้เป็นของสง่างามแก่วัดแก่พระสงฆ์ในวัด แต่พระเถรกลับตายกันหมดจากจิตตภาวนา จากมรรคผลนิพพาน ที่ควรจะได้จะถึงจากสมณธรรม... คือ จิตตภาวนา แล้วจะเอาอะไรมาเป็นความสง่างามอร่ามตา

‘ลองพิจารณาดูซิ นี่เราคิดอย่างนั้น และพูดอย่างนั้นนะ จะเป็นความคิดผิดพูดผิด หรือถูกประการใดบ้าง?’...”

^๑ กำแพงรอบวัด สูง ๒.๕ เมตร ยาวตลอดอาณาเขตของวัดทั้งสิ้น ๑,๘๘๐ เมตร สร้างเสร็จเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ ลักษณะเป็นกำแพงคอนกรีตเสริมเหล็ก มีประตูเหล็กโปร่งกว้าง ๔ เมตร อยู่หน้าวัดด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และประตูกว้าง ๒ เมตร อยู่หลังวัดด้านทิศใต้

^๒ เป็นบุคคลสำคัญระดับประเทศ

โรงน้ำร้อน เป็นที่ฉันทน้ำร้อน น้ำปานะ ของพระเถรในช่วงปลาย สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ กว้าง ๘ เมตร ยาว ๘ เมตร เสา ๑๖ ต้น ลักษณะทั่วไป เสาไม้ตั้งบน ตอม่อคอนกรีต พื้นเป็นดิน มุมหนึ่ง ยกพื้นไม้ ใช้ฝาไม้กันเป็นห้อง เก็บของ หลังคาทรงหน้าจั่ว มุงสังกะสีพร้อมเตาไฟ ก่อด้วย คอนกรีตมีปล่องควัน ๒ เตา สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๒

กิ่งไม้แห้งที่หักทิ้งไว้ในป่า ถูกรวบรวมไว้เป็นไม้ฟืนเพื่อเป็น เชื้อเพลิง ในการต้มน้ำฉันท น้ำใช้ น้ำซัก น้ำย้อมผ้า

โรงปั่นไฟ

<< เตาเผาขยะแบบเรียบง่าย

สิ่งก่อสร้างอีกอย่างหนึ่ง หากไม่มีความ จำเป็นจริงๆ องค์หลวงตาไม่ส่งเสริมให้สร้างขึ้น ในวัด คือ **เมรุ** ซึ่งท่านให้เหตุผลไว้ ดังนี้

“...**สักการโ ปุริสัง ทัณฑิ** มันฆ่าคน ใคร ได้มาก็นับห้านับสิบละซี ได้มานับเท่านั้นนับเท่า นี้ สุดท้ายนับแต่เงินไม่ได้นับธรรมละซี ไม่ได้หา ธรรม ยิ่งมี**เมรุ**วัดไหนด้วยแล้วนั่นละวัดนั้นละ เป็นวัดแหกเหลวหมดเลย ไม่มีชิ้นดีแหละ พุด ได้เต็มปากนับแต่เงินทั้งนั้นวันยังค่ำคืนยังรุ่งจะ เป็นอะไรไป นับบรรณนับธรรมที่ไหน พุดให้เต็ม ปาก โลกมันเต็มเปาจะว่าไง ไม่ให้พุดเต็มปาก ได้เทรอ นี่ใครจะมานิมนต์ให้ไปฉันทที่ไหนเราไม่ ให้ไป วัดนี้ไม่ให้ไปเราตัดไว้หมดเลย เพื่อให้ พระได้บำเพ็ญภาวนา เมื่อได้คุณงามความ ดีแล้วพระกับโยมแยกกันไม่ออก โลกกับธรรม แยกกันไม่ออก

พระพุทเจ้าเสด็จออกทรงผนวชใคร ติดตามพระองค์ เวลาเป็นศาสดาเอกของโลก ใครทำประโยชน์ให้แก่โลกได้มากกว่า พระพุทเจ้าไม่มี นั่นฟังซิ แยกกันออกไหมละ...”

เครื่องใช้ไม้สอยตามเหตุผล

องค์ท่านแสดงธรรมกล่าวให้เห็นถึงหลัก ปฏิบัติของวัดและเครื่องใช้ไม้สอยภายในวัด อันเหมาะสมแก่บรรพชิต ดังนี้

“...**แก้ว**เราก็ไม่ให้มี .. ให้ระวังนะมี **พระพุทธรูป**ใหญ่อยู่ที่ไหน หามายุงมากนัคน คนนั้นก็ถวายพระพุทธรูป คนนี้ถวายพระพุทธรูป เลยเกลื่อน พระก็เกรงใจจะว่าไง รับไว้ๆ เลย เกลื่อนตั้งแต่เศษเหล็กเศษทอง หัวใจคนไม่ได้ เป็นทอง ทำอย่างสบายๆ คิดอย่างง่ายๆ คิดแล้วไปซื้อพระพุทธรูป เขาขายแล้วเอามาให้ พระแบกหามพระพุทธรูปเต็ม (ไปหมด) อย่าทำนะ สำนักเรา ให้เป็นขึ้นมาที่นี้นะ พระพุทธรูป เป็นเครื่องหมายแห่งการเคารพบูชา แต่ความ เอาจริงเอาจังแล้วจะน้อมเข้ามาสู่จิตใจ ปฏิบัติสำรวมระวังใจเจ้าของ..

เขาจะถวายรถยนต์ เอามาทำไม้รถ เต็มแผ่นดิน จะขึ้นคันไหน ลูกศิษย์คนไหน เขาพร้อมเสมอ อยากให้ขึ้นรถเขา เรามีเหตุ มีผลทุกอย่างที่ห้ามอะไร พระหามาอะไรหารถ

ไม่ใช่ขรราวาสนี่ .. อันนี้เป็นเรื่องของโลก เขาใช้กัน พระเป็นเพียงอาศัยความสะดวกไป กับเขาเท่านั้น จะมาเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นตัว ของตัว เป็นเจ้าของรถของราขึ้นมามันก็เหมือน โลกเขาละซี ..

ไฟฟ้า เขาจะเอาเข้ามาเราก็ห้ามมานาน แล้ว นี่ถ้าเอาไฟเข้ามา ลองดูซิ สิ่งที่แอบแฝง เข้ามา ที่จะตามเข้ามาให้วัดเสีย มาฟุ้งเพื่อ เหนือเกินกันเต็มวัดวาเลอะๆ เทอะๆ ไปหมด ไม่ทราบว่ามีวิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น จะแอบตามกัน มา...

โทรศัพท์ ก็จะมาติดขึ้นอีก... มาขอ ๒ ครั้งแล้วนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดมาติดต่อ เรา จะขอตั้งโทรศัพท์ที่วัด เพื่อการติดต่อ สะดวก... นี่เราก็ไม่เอา เพราะผลประโยชน์ที่จะ ได้มีเพียงนิดเดียวผลเสียที่ตามมาเนี่ยมากต่อ มากพรรณาไม่จบไม่สิ้นเลย

สมควรแล้วเทรอจะเอาข้าง แลกแมวมันจะกริ่งกร้างๆ ทั้งวันทั้งคืนไม่มีเวลาเลย ทางไหนก็โทรมา ผู้รับสายหนีไปไหนไม่ได้ แหละ...

วันหนึ่งๆ จะเข้ามาเท่าไร แม้แต่มาจ้งหัน มาวัดมาวาก็โทรเข้ามา... อย่าว่าแต่ข้างนอกจะ โทรเข้ามาเลย ข้างในนี่ก็เป็นข่าไปเลยแหละ โทรแหก นั่นฟังซิ

เราก็ให้เหตุผลกับผู้ว่าฯ ไป ก็อุดรฯ กับวัดนี้ไม่เห็นไกลกัน มีเหตุผลอะไรมีความ จำเป็นอะไร ระวังไปหาครูเดียวก็ได้... ความมี โทรศัพท์เป็นความเสียหายมากมาย แล้ว พระเถรจะคึกคะนองขึ้นอีก เราว่ายังจี้เลย จี้ยังไม่ยอมให้ตั้ง

“ทุกสิ่งทุกอย่าง เราคิดด้วยเหตุผลทั้งนั้น ไม่ว่าจะอนุญาต ไม่ว่าจะห้าม .. เอ้า! ให้ค้าน มา ว่าจ้งนเลย ถ้าเหนือนี่เรายอมรับ ไม่ว่าจะใคร ก็ตาม ถ้าไม่เหนื่อแล้ว เราไม่ทำนะ .. ไม่ใช่เรา มีปฏิมานะไม่ให้ทำนะ เราต้องการเหตุผลนี้ รักษาศาสนาก็ต้องรักษาด้วยเหตุด้วยผล อะไรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับวัดก็ว่าศาสนา พระเถร ก็ต้องมีเหตุผลซี ทำแบบส้มเตา ได้เทรอ...”

ข้อวัตรปฏิบัติวัดป่าบ้านตาด

วัดป่าบ้านตาด ตั้งอยู่ ณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี บนพื้นที่กำแพงล้อมรอบ ๑๖๕ ไร่ ๑๕ ตารางวา (พื้นที่ใหม่ ๓๑๗ ไร่) ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบรอบๆ เป็นที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำดี ทำนาได้ผลดีกว่าที่อื่น สภาพภายในเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบเรียบง่าย

ด้วยเหตุที่มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอย่างมิดชิด จึงรักษาต้นไม้และสัตว์ป่าให้รอดพ้นจากการทำลายหรือการลักลอบเข้ามาฆ่าสัตว์ในบริเวณได้ บรรยากาศในเขตอภัยทานแห่งนี้จึงร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ และเป็นที่พักพิงอันอบอุ่นและปลอดภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่หลากชนิด อาทิ ไก่ป่า กระรอก กระแต แอ่นก ฯลฯ ที่นั่นคือ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อก้าวย่างเข้าสู่บริเวณวัด จะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า ได้ยินเสียงของแมลงมีปีกหมู่ใหญ่ร้องเสียงก้องกังวานสนั่นไพรในบางฤดูกาล ปะปนด้วยเสียงขันของไก่ป่าซึ่งออกเที่ยวหากินอย่างแข็งขัน ชนิดไม่มีวันหยุดงานเหมือนมนุษย์เรา

ครั้นเดินต่ออีกประมาณ ๕๐ เมตร จะพบศาลาการเปรียญอุณเฑาะพระสงค์ ซึ่งเป็นศาลาไม้เนื้อแข็งรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังใหญ่ และมีเพียงหลังเดียวในวัดนี้ เดิมทีเป็นศาลาชั้นเดียว

องค์หลวงตาไม่ให้มีชื่อวัดป่าบ้านตาดในทีใดเลย องค์ท่านให้เหตุผลว่า “วัดกรรมฐาน เป็นที่สงบ สงัด วิเวก เหมาะแก่การภาวนา เพื่อความสงบใจ ไม่ควรเขียนป้ายบอกให้คนแห่ไปเที่ยวชม ถ้าทางวัดทำป้ายเองไม่เหมาะ แต่ถ้าทางบ้านเมืองเขาจัดทำขึ้นเองก็เป็นเรื่องของเขา”

ยกพื้นเตี้ย แต่ภายหลังถูกยกให้สูงขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ด้านบนศาลานั้น เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่เป็นพระประธานของวัด ชั้นต่างระดับที่ใช้สำหรับตั้งพระพุทธรูปบนชั้นมีรูปถ่ายของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นศิษย์หลวงปู่มั่น ดังนี้

หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล หลวงปู่แหวน วัดดอยแม่ปิ้ง หลวงปู่ฝั้น วัดป่าอุดมสมพร ท่านพ่อลี วัดอโศการาม ด้านหลังพระพุทธรูปบนฝาผนังมีรูปถ่ายของ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น อยู่ด้านขวา สำหรับด้านซ้ายของพระพุทธรูปมีพระรูปสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ และท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์

องค์พระประธานประดิษฐานบนศาลาวัดป่าบ้านตาด

คู่ด้านขวาของพระพุทธรูปนั้น เป็นที่ประดิษฐานอัฐิธาตุของหลวงปู่มั่น รวมทั้งอัฐิธาตุของครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ

องค์หลวงตาใช้สถานที่ชั้นบนของศาลาแห่งนี้ แสดงธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในวัดตลอดจนเป็นที่ประชุมทำสังฆกรรมร่วมกัน เช่น ลงอุโบสถ อธิษฐานเข้าพรรษา สวดปวารณา และกรานกฐิน เป็นต้น

ด้านล่างศาลานั้นใช้เป็นี่สำหรับฉันจังหัน นอกจากนี้องค์หลวงตายังใช้เป็นี่แสดงพระธรรมเทศนา และปฏิสันถารกับศรัทธาฆราวาสญาติโยม ที่มาจากทุกสารทิศอย่างไม่ขาดสายไม่เว้นแต่ละวัน

ประกาศที่นี้เป็นวัด

ป้ายที่เขียนไว้ว่า “ที่นี้เป็นวัด เป็นสถานที่ภาวนาเพื่อความสงบใจ ไม่มีกิจจำเป็นไม่ควรมาเที่ยวเพื่อนาน” เพื่อให้มาวัดแล้วมีความสำรวมระวังใจ เฉพาะอย่างยิ่งมาคูวัดป่าบ้านตาด

ว่าเป็นอย่างไร ท่านดำเนินอย่างไร พระมีหลักมีเกณฑ์มีธรรมวินัย มีความพันทุกข์เป็นจุดหมายปลายทาง เหมือนพวงกระเบื้องกระเบื้องใหม่ มาไม่มีหลักมีเกณฑ์ในใจเลย หัวใจที่สว่างจាក់กับใจที่จมอยู่ในมูตรในคู คือกิเลสตัณหาทั้งหลายนี้ มันดูกันไม่ได้ ต่างกันราวฟ้ากับดิน ภาษาธรรมเราอยู่กับธรรม พระปฏิบัติท่านมีสติสดงมันรำคาญหนักเข้าเลยติดประกาศไว้

ป้ายประกาศธรรมออกให้รู้กันเสียบ้าง ธรรมพระพุทธเจ้า ธรรมพระอรหันต์เป็นยอดธรรมทั้งนั้น

กุฎิที่พักของพระเณร

ที่พักของพระภิกษุสามเณรแต่ละรูปเป็นร้านเรียงง่ายคล้ายกระต๊อบเล็กๆ พอแก่การบังแดดฝนหรือลม และเพื่อป้องกันการรบกวนจากสัตว์เลื้อยคลาน หรือกันความชื้นจากพื้นดินและอื่นๆ จึงยกร้านให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ ๑-๑.๕๐ เมตร

ร้านมีขนาดเพียงพอสำหรับนอนคนเดียว มีหลังคาสังกะสี ผนังทั้ง ๔ ด้านใช้ผ้าแบ่งดิบหรือฉิวรเก่าๆ ซึ่งแทนฝา เพื่อกันลมกันฝนและใช้มุ้งกลดกันยุง ภายในใช้เก็บบริขารที่จำเป็นของพระภิกษุสามเณร เช่น บาตร กลต ไตรจีวร เสื้อ ผ้าห่ม ตะเกียง เทียนไข หนังสือธรรมะและของใช้ที่จำเป็นอื่นๆ

ด้านหัวนอนจะมีพระพุทธรูปหรือรูปครูบาอาจารย์ติดไว้เพื่อกราบไหว้บูชาเป็นอนุสติและเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญภาวนารอบๆ ร้านมีบริเวณพอเหมาะไม่กว้างจนเกินไป

ทุกๆ ร้านมีทางเดินจงกรมอย่างน้อย ๑ สายอยู่ใกล้บริเวณ และมักทำไว้ได้ร่มไม้ใหญ่ ทางจงกรมมีขนาดกว้างประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๒๕-๓๐ ก้าวเดินปกติ ในยามค่ำคืนขณะเดินจงกรมจะใช้โคมเทียนจุดสว่างพอมองเห็นทาง ร้านเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วบริเวณภายในวัดทั้งในเขตกำแพงชั้นในและกำแพงชั้นนอก แต่ละร้านจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพื่อให้มองไม่เห็นกัน

ทางที่จะเข้าไปถึงร้านเป็นทางแคบคดเคี้ยว เลี้ยวลด ซึ่งทำให้มองเห็นร้านได้ยาก พระเณรที่เข้าพักในร้าน จึงเหมือนเข้าไปอยู่อีกโลกหนึ่งท่ามกลางป่าลึกเพียงองค์เดียว อันเป็นโลกแห่งความสงบร่มเย็น ไกลจากเสียงรบกวนใดๆ ทั้งปวง จึงหลับง่าย สะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรม

สำหรับกุฎิที่มีฝาผนังทำด้วยไม้ถาวร มีประมาณ ๑๐ กว่าหลัง โดยมากเป็นกุฎิของพระเถระ ภิกษุสูงอายุ หรือกุฎิรวมของฆราวาสที่มาพักภาวนาชั่วคราวช่วงสั้นๆ ซึ่งมีแนวเขตจัดแยกออกจากกัน ระหว่างพระภิกษุสามเณรฆราวาสชายและหญิงอย่างเป็นระเบียบ

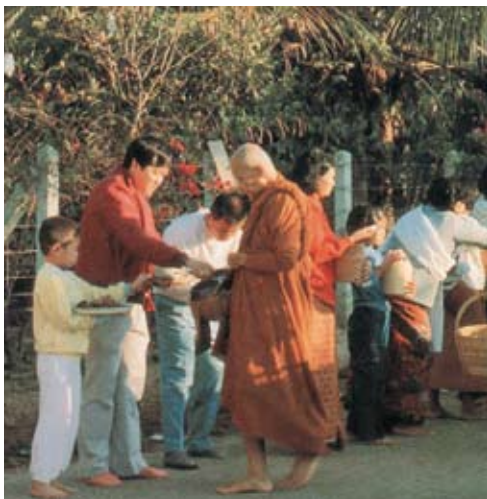

<< องค์หลวงตาขณะ
เดินจงกรมบนศาลา
(ในยุคที่ยังไม่ได้ยก ๒ ชั้น)

<< ก่อนรุ่งอรุณ
พระเถรจะมา
จัดเตรียมอาสนะ
สำหรับฉันภัตตาหาร

องค์หลวงตานำบิณฑบาตที่วัดป่าบ้านตาด >>

องค์หลวงตาให้พรก่อนฉัน

พิจารณาาก่อนฉัน

ภายหลังฉัน ก่อนการแสดงพระธรรมเทศนา

แสดงพระธรรมเทศนาตามอัธยาศัย

กิจวัตรประจำวันพระเถร

กิจวัตรหลักประจำวันของพระเถรก็คือ การนั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม เพื่อฝึกฝนสติ ปัญญา และชำระกิเลสตัวร้อนรุ่มกระวนกระวาย อยู่ภายในจิตใจให้เหือดแห้งไป ดังนั้นโดยปกติ พระภิกษุสามเณรในวัดจึงไม่รับกิจนิมนต์ไปฉัน ในที่ใดๆ นอกวัด เพื่อให้มีเวลาอย่างเต็มเม็ด เต็มหน่วยด้วยการบำเพ็ญเพียรภาวนาแต่เพียง อย่างเดียว

ในยามเช้า พระภิกษุผู้มีหน้าที่จะจัด อาสนะองค์หลวงตาอย่างละเอียดประณีตด้วยความเคารพบูชายิ่ง

ช่วงเช้ามีดก่อนบิณฑบาตจะเป็นการเตรียม สถานที่สำหรับฉันจังหัน โดยทั้งพระและเณร ต่างช่วยกันทำความสะอาด จัดอาสนะ กระโถน ชัดดูพื้นศาลาด้วยกาบมะพร้าว ปิดกวาดศาลา และบริเวณรอบๆ อย่างสามัคคีพร้อมเพรียง

งานการทุกสิ่งทุกอย่าง ท่านจะพยายาม ทำอย่างขันแข็ง มีสติ และเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามที่ครูบาอาจารย์ท่านสอนเน้นอยู่เสมอ ตลอดมา

พอได้อรุณ วันใดที่ท้องฟ้าดูเป็นปกติ ไม่มีริ้วแหวว่าฝนจะตก ท่านจะครองจีวรซ้อน สังกาฏิ แล้วออกบิณฑบาตโดยพร้อมเพรียงกัน เดินมุ่งหน้าไปทางหมู่บ้านตาด ระยะทางไป กลับประมาณ ๓-๔ กิโลเมตร ขากลับแวะ รับบาตรจากญาติโยมที่มาจากในเมืองและ ต่างจังหวัดบริเวณหน้าวัดอีกครั้งหนึ่ง

เส้นทางเดินบิณฑบาตแต่อดีตมี ๒ สาย พระสายแรกประกอบด้วยพระหนุ่มมีกำลังขา แข็งแรง ต้องเดินออกกำลังไปไกลพอสมควร ประมาณ ๒.๕ กม. ส่วนพระสายที่สองจะออก เดินห่างจากสายที่ ๑ ประมาณ ๕-๑๐ นาที (ในช่วงที่องค์หลวงตาอายุกว่า ๗๐ ปี ท่านก็ยัง คงเดินบิณฑบาตเข้าหมู่บ้าน โดยจะขึ้นไป

ตัดถนนศาลาก่อนออกบิณฑบาตประมาณ ๑๕ นาที จากนั้นจะเดินตามหลังพระที่ออก บิณฑบาตไปก่อนทั้งสองสาย โดยทั้งสองสาย จะไปหยุดรอที่ กม.๑ เพื่อจัดขบวนแล้วให้องค์- หลวงตานำเดินไปหมู่บ้านตาดเป็นอุตราวัฏ)

ผู้ที่มาใส่บาตรก็เรียงรายอยู่หน้าบ้านของ ตน ทุกคนไม่ว่าผู้ใหญ่เด็กพากันพนมมือบไหว้

บิณฑบาตเป็นวัตร ฉันมือเดียวและฉันในบาตรเป็นวัตร เป็นจุดควัตรหลัก ที่องค์หลวงตานำพาพระเถรวัดป่าบ้านตาดให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

(บนซ้าย) ฉับด้วยความสำรวม
(บนขวา) ที่ล้างบาตร
(ซ้าย) ทำความสะอาดบริเวณศาลา ชำระล้างแก้ว
กระโถน และภาชนะต่างๆ ภายหลังจบการแสดงธรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ องค์หลวงตาออกบิณฑบาต
ภายในสวนแสงธรรมตามปกติ ต่อมาเนื่องจาก
ผู้คนหลังไหลมาทำบุญใส่บาตรเป็นจำนวนมาก
ขึ้นเรื่อยๆ ท่านต้องถ้ายบาตรเป็นร้อยถึง
สองร้อยกว่าครั้งต่อวัน การก้มและเงยศีรษะ
บ่อยๆ ทำให้เวียนศีรษะ (ระยะนั้นองค์ท่าน
อายุ ๘๔ ปีแล้ว) ในเมื่อธาตุขันธ์ไม่อำนวย
องค์หลวงตาจึงงดการบิณฑบาตและให้พระ
อุปัฏฐากนำบาตรขององค์หลวงตาออกรับบาตร
แทนโดยในช่วงเวลาเดียวกันนี้องค์ท่านจะไป
เดินจงกรมท่านกล่าวว่าจะเป็นประโยชน์มากกว่า

เมื่อแถวพระผ่านมา ปัจจุบันมีสายบิณฑบาต
เพิ่มอีกหนึ่งสายระยะทางไกลกว่าสายที่ ๒
ไม่มากนัก

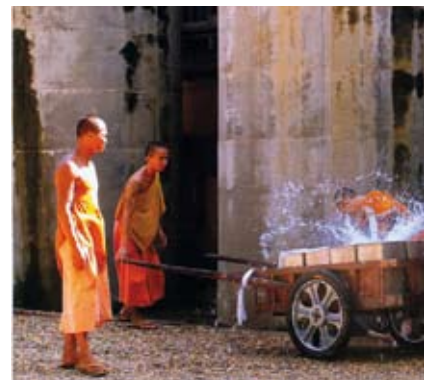
เมื่อองค์หลวงตาชราภาพมากขึ้นท่านก็
บิณฑบาตย่นเข้าๆ ให้พอเหมาะกับการกำลังธาตุ-
ขันธ์ที่อ่อนลง ระยะต่อมาก็เมตตาบิณฑบาต
บริเวณหน้าวัดเท่านั้น องค์ท่านฝันธาตุขันธ์
โปรดญาติโยมเช่นนี้อยู่หลายปีทั้งๆ ที่ต้องรับ
และเทบาตรสลับไปสลับมาจำนวนมากเป็น
ร้อยๆ บาตรทีเดียว และในที่สุด...วันหนึ่งองค์-
ท่านก็ล้มลงขณะบิณฑบาตนั่นเอง

ปิดกวาดบริเวณกุฏิ ทางเดิน และรอบศาลา

ใช้กะลามะพร้าวขัดถูพื้นแล้วจึงปิดกวาด

พระเณรช่วยกันเติมน้ำให้เต็มภาชนะในบริเวณต่างๆ ของวัด ในอดีตใช้วิธีโยกน้ำดังกล่าวช่วย

เมื่อเสร็จจากบิณฑบาต พระเณรและ
ฆราวาสต่างช่วยกันจัดอาหารหวานคาว
เป็นหมวดหมู่ใส่ถาดไว้ เพื่อให้ญาติโยมทั้งที่
มาพักปฏิบัติธรรมและที่มาทำบุญตอนเช้า
ได้รับประทานหลังพระฉันเสร็จแล้ว

เมื่อพระเณรจัดอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว
องค์หลวงตาจะอนุโมทนาให้พร จากนั้นพระ
เณรท่านจะพิจารณาอาหารในบาตรก่อนด้วย
ปฏิสังขาย นิโสฯ เสร็จแล้วฉันในบาตร
ด้วยอาการสำรวม เจียวกิริบ เหมือนไม่มีใคร
รับประทานอาหารอยู่ในบริเวณนั้น

เสร็จการฉันเช้าแล้ว ผู้มาทำบุญเข้า
พร้อมใจกันฟังเทศน์จากองค์หลวงตา หลังฟัง
เทศน์เสร็จญาติโยมพากันกลับบ้าน

สำหรับพระเณรต่างองค์ต่างกลับร้าน
ที่พักปฏิบัติธรรม มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิ
ภาวนาตลอดวัน อาจมีการพักผ่อนบ้างแล้วแต่
ความอุตสาหะพยายามของแต่ละองค์

ช่วงเวลาบ่าย เป็นเวลาที่พระมารวมกัน
ฉันน้ำร้อนหรือน้ำปานะที่โรงไฟหรือโรงต้ม-
น้ำร้อนแค่ช่วงเวลาสั้นๆ ลัก ๑๕-๓๐ นาที
อันเป็นการพักผ่อนน้อยจากการภาวนา เสร็จจากนี้
ก็แยกย้ายเข้าที่ภาวนาต่อ จนถึงในช่วงประมาณ

บ่าย ๓ โมง พระเณรพร้อมเพรียงกันออกมาทำ
 ซ็อวัตรปิดกวาดร้านและบริเวณทางเดิน ตลอดถึง
 รอบศาลา จากนั้นขัดถูทำความสะอาดพื้น
 ศาลา เติมน้ำล้างเท้าบริเวณรอบศาลาและ
 ในห้องน้ำห้องส้วมให้เต็ม

ช่วงเวลาค่า เป็นช่วงเวลา que พระเณร
 เข้าที่เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาไหว้พระ
 สวดมนต์ตามอริยาศัยเฉพาะตน ส่วนในระยะ
 ที่องค์หลวงตามีธาตุขันธ์แข็งแรงอยู่นั้นท่านจะ
 เรียกประชุมเทศนาอบรมพระลัปดาให้ละครั้ง
 โดยประมาณ ต่อมาระยะหลังเมื่อชราภาพ
 มากขึ้นก็เว้นการประชุมพระห่างออกไปเรื่อย
 จนกระทั่งถึงโดยสิ้นเชิงในปี ๒๕๓๙ เป็นต้นมา
 อย่างไรก็ตาม เฉพาะในวันเข้าพรรษาและ
 วันกฐินเท่านั้นที่ท่านยังคงเมตตาแสดงธรรม
 อบรมพระในช่วงเวลา ๑๕ ปีสุดท้ายก่อน
 จะละขันธ์เข้าสู่พระนิพพาน

ทำความสะอาดห้องน้ำพระเณรและฆราวาส

การตากผ้า พระวินัยกำหนดให้ตากแดด
 เมื่อแห้งต้องรีบเก็บ ขณะที่ตากให้เฝ้าผ้า
 เพื่อป้องกันแมลงมากัดผ้า การทำดังนี้
 เป็นการรักษาผ้า

การซักและย้อมผ้ามักจะทำก่อนวันอุโบสถ
 การย้อมใช้น้ำแก่นขนุนที่เคี่ยวจนได้สีที่เหมาะสม

หลังออกพรรษาดั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒
 เป็นการตัดเย็บทำจีวรของพระภิกษุ เพื่อผลัดเปลี่ยนจีวร และผ้า
 บริหารที่เก่าชำรุด

การพับผ้าบริวารขององค์หลวงตา

การพับผ้าขององค์หลวงตานั้น พระผู้รับผิดชอบจะทำความเคารพ
ละเอียดประณีตและเป็นระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด

ขั้นตอนการพับผ้าสบง

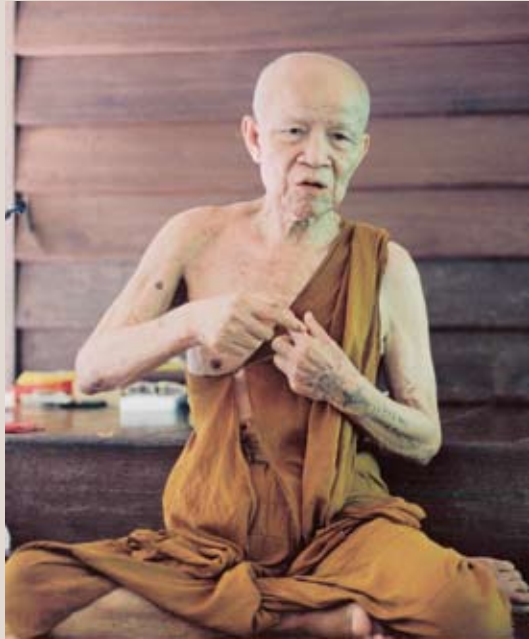
เมื่อพับเสร็จแล้ว
จะพาดเตรียมไว้ให้องค์ท่าน
หยิบใช้สอยได้โดยสะดวก

ขั้นตอนการพับผ้าอังสะ

ข้อวัตรปฏิบัติในพ่อแม่ครูอาจารย์ฯ

(ส่วนหนึ่งของบทบันทึกเพื่อเป็นคติแก่นุชนรุ่นหลัง)

“ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน” แห่งวัดป่าบ้านตาด หรือที่เราเรียกขานกันว่า “พ่อแม่ครูอาจารย์” กิตติศัพท์กิตติคุณของท่านได้แผ่ซจรขยายไปแล้วอย่างกว้างขวางและยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือนในยุคปัจจุบัน คำกล่าวขานเกี่ยวกับองค์ท่านนั้นมีมากมาย ดังเช่น ท่านเป็นพระอรหันต์สำเร็จกิจในพระพุทธศาสนาแล้วบ้าง ท่านเคร่งครัดในธรรมวินัยบ้าง ท่านดูบ้างเหล่านี้ เป็นต้น ก็จริงอย่างนั้น แม้กิตติศัพท์ของท่านจะฟังดูแล้วน่าเกรงขามจนมิกล้าเข้าใกล้ แต่กลับยิ่งทำให้ผู้คนหลังไหลไปกราบไหว้บูชาคุณของท่านอย่างมากมาย แม้พระเณรก็เข้าไปศึกษาอยู่กับท่านภายในวัดป่าบ้านตาดอย่างเนืองแน่น จนแต่ละพรรษาไม่มีกุฏิเพียงพอให้พระเณรอยู่จำพรรษาได้ครบดังใจหวัง

เพราะเหตุแห่งความที่ท่านเป็น “จอมปราชญ์” นี้แล องค์ท่านจึงมีความลึกซึ้ง สุขุมคัมภีรภาพ ในอันที่จะปกป้องพระเณร ให้อยู่รอดปลอดภัย เพื่อความสงบร่มเย็นในการบำเพ็ญเพียรภาวนา บรรดาคลื่นโลกธรรมที่หลังไหลโถมทะลักเข้ามายังวัดป่าบ้านตาด ตลอดจนมลพิษทางใจ อันจะเป็นเหตุกระทบกระเทือนจิตใจของพระเณรให้ซัดซ่องเรื่องภวานา จะต้องมาปะทะกับองค์ท่านก่อน และหลายสิ่งหลายอย่างถูกพ่อแม่ครูอาจารย์ใช้พลังธรรมภายในอันแข็งแกร่งไว้ได้ จนแตกกระจัดกระจายลอยร่นไปอย่างไม่เป็นขบวน กิจนิมนต์ไปทำบุญในที่ต่างๆ ไม่รับ (เว้นเฉพาะงานศพที่พระไปปลงธรรมสังเวยได้) กิจอื่นถ้าจำเป็นก็ไปตามลำพังท่านองค์เดียว (กล่าวถึงสมัยที่ท่านกำลังเดี่ยวเช็ญพระเณรอย่างเต็มที่) มีผู้จะนำไฟฟ้าเข้ามาในวัดก็ไม่ให้เข้า โทรศัพท์ก็ไม่เอา กุฏิหฺรุษฯ ก็ไม่ให้สร้าง โบสถ์หลังงามๆ ก็ไม่ให้ทำ ข้าวของเครื่องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็น ถูกกีดกันออกไปหมด เปิดโล่งไว้ทางเดียว คือ ให้พระเณรได้ทำสมาธิเพียรภาวนากันอย่างเต็มที่ ไม่ให้มีอะไรมาทวนจิตทวนใจ จนกลายเป็นพิษเป็นภัยขึ้นมา

ฝ่ายพระเณรผู้เป็นศิษย์ เมื่อได้มาฝึกวิชากับครูบาอาจารย์ชั้นนี้ซึ่งเปรียบเป็นครูมวยต่อสู้กับกิเลสชั้นเยี่ยมสุดยอดแล้ว ที่ไหนจะมายอมกิน ยอมนอน อยู่บนเตียงให้กิเลสมันสับย่ำแต่เพียงฝ่ายเดียว ครูมวยบอกตะเป็นตะ บอกต้อย เป็นต้อย แม้ไม่บอกพระเณรในวัดก็ยังไม่ยอมจะลุกออกไปต่อสู้กับมันอยู่นั่นเอง เพราะกิริยาอาการของครูมวยแสดงออกมาให้เห็นแม้ไม่พูดก็มีแต่ความเด็ดเดี่ยวจริงจังทั้งสิ้น พระเณรวัดป่าบ้านตาดจึงพลอยได้ซึมซับความจริงจ้องอย่างนั้นติดตัวมาบ้าง ดังปรากฏในช่วงที่มาศึกษาอยู่กับท่าน ความเพียรของพระเณรแทบทุกรูป ดูช่างอาจหาญ บางองค์อดอาหารคราวหนึ่ง ๑๐ วันบ้าง ๒๐ วันบ้าง ๓๐ วันบ้าง จนร่างกายผอมโซ บางองค์อดนอนตลอดทั้งคืน หรือหลายๆ คืน บางองค์นั่งสมาธิตลอดรุ่ง บางองค์เดินจงกรมตลอดรุ่ง ต่างองค์ต่างก็ทำความเพียรกันอยู่อย่างเจียวๆ ที่กุฏิของตน ไม่ไปสูงลิ้งกับใคร แม้ทำกิจวัตรปิดกวาดก็มีแต่เสียงปิดกวาดเท่านั้น เสียงพูดคุยกันไม่มีเลย จนโยมที่มาวัดพากันสงสัยและไม่เข้าใจว่าทำไมพระวัดนี้จึงไม่ยอมพูดคุยกับญาติโยม ชยบจะถามอะไรสักหน่อยท่านก็เดินเลี้ยวหนีไปเสีย แม้กับพระด้วยกันก็ไม่เห็นท่านคุยกัน ต่างองค์ต่างทำกิจวัตรของตนอยู่อย่างเจียวๆ ไม่ยอมพูดยอมจา มีชาวต่างประเทศที่ไม่รู้ข้อปฏิบัติเคยคิดไปไกลขนาดว่าพระวัดนี้คงไม่ค่อยถูกกัน แท้ที่จริงแล้วท่านพยายามใช้ชีวิตมวยต่อสู้กับกิเลสด้วยการรักษาสติเจริญภาวนาอยู่ภายในเจียวๆ หากมีวแต่พูดคุยกัน คงโดนคู่ต่อสู้เล่นงานหมดรูปเป็นแน่

สิ่งหนึ่งที่พ่อแม่ครูอาจารย์ย้ำหนักย้ำหนาอีกคือ การที่ไม่ให้พระเณรคลุกคลีกัน ไม่ให้ไปมาหาสู่กันระหว่างกุฏิโดยไม่จำเป็น ให้เคร่งครัดตามหลักแห่งศีลเสขธรรม ให้ต่างองค์ต่างอยู่ด้วยความสงบ ปราศจากความเพียรภาวนาอยู่ในที่ของตน แม้ในการพบปะพูดคุยกับญาติโยม ก็อนุญาตให้แต่เฉพาะพระเณรประจำศาลาเพียงหนึ่งหรือสององค์ที่ได้รับการฝึกแล้วเท่านั้น ห้ามไม่ให้พระองค์หนึ่งองค์ใดเที่ยวเฟ้นฟ่านอยู่บริเวณศาลา โรงน้ำร้อน หรือตามที่ต่างๆ โดยไม่มีความจำเป็น หากพ่อแม่ครูอาจารย์เดินไปพบเห็นดูเกะๆ กะๆ ขวางหูขวางตาขวางอรรถธรรมเข้าอย่างน้อยสองหรือสามครั้ง พระเณรผู้นั้นเป็นต้องได้ถูกคาดโทษทัณฑ์เป็นแน่แท้

มิให้พระเณรเฟ้นฟ่านแฉวงศาลา

คราวหนึ่งในฤดูหนาว องค์ท่านคาดคั้นเอากับพระเณรศาลารูปหนึ่งเมื่อเห็นพระองค์หนึ่งออกมาเที่ยวเฟ้นฟ่านอยู่แถวโรงน้ำร้อน นอกจากนี้ยังมีลักษณะเหมือนกับจะออกมาผิงไฟเพื่อบรรเทาอาการหนาวอีกด้วยเพราะอยู่ใกล้บริเวณ

เตาเผาไฟ องค์ท่านคาดคั้นเอาอย่างหนักว่า

“เมื่อสักครู่นี้เราเห็นพระมาเที่ยวเฟ้นฟ่านแถวโรงน้ำร้อน ดูๆ จะมาผิงไฟนะ เราสั่งไว้รู้กันแล้วไม่ใช่หรือว่า ห้ามพระเณรออกมาเที่ยวเฟ้นฟ่านแฉวงศาลาโดยไม่จำเป็น และห้ามออกมาผิงไฟ เป็นพระหนุ่มเณรน้อยอยู่แท้ๆ เพียงเท่านี้ก็ไม่มีความอดทน เหยาะๆ แหยะๆ ไม่จริงจัง หาแต่ความสะดวกสบาย

ปรนเปรอแต่กาย แต่ภายในใจกลับไม่มีสติไม่มีที่ท่าแห่งการต่อสู้กับกิเลสในใจตนเลย พระที่เราเห็นนี้เป็นใคร บอกมานะ บอกให้ห็นนะ ให้ออกจากวัดเราเดี๋ยวนี้”

ที่องค์ท่านเอาจริงเอาจังมากถึงเพียงนี้ก็เนื่องจากก่อนหน้านี้ได้บอกเตือนไว้หลายครั้งหลายคราแล้ว เมื่อออกมาพบเห็นพระทำผิดคำสั่งด้วยองค์ท่านเองเช่นนี้ ท่านจึงกล่าวอย่างเผ็ดร้อนขึ้นในทันทีหากผู้ใดพบเห็นกิริยาของท่านในเวลานั้น จะเห็นประหนึ่งว่าพระเวรศาลาผู้นั้นกำลังถูกคว่ำอย่างรุนแรง แต่เมื่อได้กราบเรียนเหตุผลความจริงต่อองค์ท่านว่า ที่เห็นพระรูปนั้นออกมาโรงน้ำร้อนท่านมิได้ออกมาผิงไฟ ท่านออกมาทำข้อวัตรช่วยงานพระเวรศาลาเป็นครั้งคราว พอกราบเรียนเช่นนั้นองค์ท่านก็คลายการคาดโทษพระรูปนั้นทันที

การพูดคุยกับโยมผู้หญิง

ในบางคราวมีพระองค์หนึ่งพูดคุยกับโยมผู้หญิงที่ได้ลุนศาลา แม้มิใช่อยู่ในที่ลับตาแต่อาจอยู่ในชายเป็นที่ลับหูได้ จะด้วยเหตุบังเอิญหรืออย่างไรก็ไม่ทราบทุกวันนี้ไม่ปรากฏเห็นพ่อแม่ครูอาจารย์ในเวลานั้น แต่ในวันนี้อองค์ท่านมาพบเห็นเข้าพอดี ธรรมดาผู้หญิงยอมถือว่าเป็นข้าศึกต่อ

พรหมจรรย์อยู่แล้ว ในธรรมท่านก็สอนให้ระมัดระวังอย่างยิ่งยวด ถึงขนาดว่าไม่ให้เห็นเสียเลยนั่นแหละเป็นดี ถ้าจำเป็นต้องเห็นก็อย่าพูดด้วย ถ้าจำเป็นต้องพูดด้วยก็ให้มีสติอย่าให้ผิดธรรมผิดวินัย การที่พระคุยกับโยมผู้หญิง ธรรมวินัยท่านเปรียบเลกเช่นการเล่นกับอสรพิษร้าย หากเป็นการพูดคุยที่ล่อแหลมต่อการผิดพระวินัยด้วยแล้ว คือ อยู่ในบริเวณนั้นเพียงสองต่อสอง แม้จะมีพระองค์อื่นอยู่ห่างออกไปไม่ลับตา แต่หากเมื่อพูดคุยไม่มีใครได้ยินก็อาจเข้าชายเป็นที่ลับหูได้ เมื่อพ่อแม่ครูอาจารย์ออกมาพบเห็นการกระทำลักษณะใกล้เคียงนี้ก็เหมือนกับเป็นการอาธนาเทศน์ดีๆ นี้เอง ดังนี้

“ท่านองค์นี้ ชอบประจบประแจงญาติโยม มันมีสมบัติอะไรของท่านนักหนา อยู่ที่ได้ลุนศาลานั้น”

ถ้าเรื่องไม่เลวร้ายนักท่านก็จะคาดโทษไว้ก่อน ถ้าเป็นเรื่องรุนแรงก็ถึงขั้นไล่ออกจากวัดไปเลย อุบายทรมานพระเณรของพ่อแม่ครูอาจารย์นั้นต้องยอมรับว่า องค์ท่านเป็นจอมปราชญ์โดยแท้ การคาดโทษของท่านในครั้งนั้นทำให้พระองค์นั้นต้องรีบขอโอกาสขึ้นไปที่ถูกอุ้งมือของท่านเพื่อไปกราบเรียนแก้ตัวโดยให้เหตุผลว่า

“ที่ไปคุยก็เพราะว่าโยมผู้หญิงเป็นคนบ้านเดียวกัน” ท่านให้เหตุผลเช่นนั้น เพราะนึกว่ามีน้ำหนักรเพียงพออีกทั้งด้วยความกลัวว่าจะถูกลงโทษหนัก ผลที่ได้รับผิดคาดหมายเลยยิ่งถูกองค์ท่านขนาบเข้าให้อีกว่า

“ท่านองค์นี้ ผิดแล้วให้รู้จักผิด อย่ามาแก้ตัว แม้มิในพรรษาที่กระเด็นออกจากวัดได้นะ คนในบ้านตาดก็เป็นคนบ้านเดียวกับผมทั้งนั้น ท่านเคยเห็นผมไปคุยกับใครแบบนั้นหรือ”

เมื่อเจอเข้าไปแบบนี้ พระองค์นั้นก็ได้แต่นั่งก้มหน้านั่งยอมรับผิดชอบแต่โดยดี ที่ถูกต้องนั้นหากมีความจำเป็นต้องพูดคุยกับโยมผู้หญิงจริงๆ ต้องมีพระเณรหรือโยมผู้ชายคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อนตลอดระยะเวลาที่สนทนา สถานที่ที่เหมาะสมก็คือบนศาลาวัดป่าบ้านตาด พูดคุยธุระการงานเท่าที่จำเป็นเท่านั้นแล้วรีบเลิกและแม้วิธีการถูกต้องก็ไม่ควรทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพราะจะผิดธรรมเนียมข้อวัตรปฏิบัติของวัดอีก

อันที่จริงหากครูบาอาจารย์ตำหนิก็ต้องยอมรับอย่างเดียวเท่านั้น การแก้ตัวนั้นกลับเป็นการทำร้ายตัวเองหนักเข้าไปอีก เพราะนอกจากจะดูไม่เชื่อฟังคำสอนแล้วยังเท่ากับไปกล่เกลียดหรือทำทนายท่านอีกต่างหาก ซึ่งในทางกรรมฐานถือเป็นการขาดความเคารพต่อครูบาอาจารย์ของเราอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ความขอดเยียมของพ่อแม่ครูอาจารย์ไม่หยุดเพียงแค่นั้น พอรุ่งเช้าอีกวันหนึ่ง พระองค์นี้จะเข้าไปทำข้อวัตรอยู่ใกล้ชิดองค์ท่าน เช่น การรับประเคนอาหาร หรือการจัดอาหารถวาย แต่ปรากฏว่าพ่อแม่ครูอาจารย์ไล่หนีไม่ยอมให้เข้าใกล้อีกเลย กว่าจะเร่งก้าวมาทำความดีจนท่านผ่อนคลายโทษทัณฑ์ลงได้สำหรับพระองค์นี้ต้องใช้เวลานานถึงสองหรือสามปีเลยทีเดียว องค์ท่านจึงยอมให้เข้ามาปรนนิบัติรับใช้ใกล้ชิดได้อีก นี่ละพ่อแม่ครูอาจารย์ผู้เป็นจอมปราชญ์แห่งกรรมฐาน

การแจกจ่ายอาหารของพระเณร

แล้ววันหนึ่ง พระอีกองค์หนึ่งซึ่งเคยไปสัฟยอกพระองค์ที่ถูกคาดโทษไว้ก็เจอธรรมเผ็ดร้อนเข้ากับตนบ้าง เรียกว่ากรรมสนองทันตาเห็น เนื่องจากปกติในเวลาแจกอาหารตอนก่อนฉันจังหันในสมัยนั้นยังใช้ศาลาชั้นบนเป็นที่ฉันจังหันอยู่ พระทุกองค์ก็ช่วยกันแจกอาหาร บางองค์ก็ตักใส่ถ้วยจัดใส่ถาดไว้ แล้วจัดแยกเป็นชุดๆ ส่งให้บรรดาญาติโยมที่มาพักปฏิบัติธรรมในโรงครัวบ้าง ตามกฎต่างๆ บ้างอย่างทั่วถึง พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านจะคอยสำรวจตรวจตราดูแลอาหารการกินของพวกญาติโยมที่มาทำนุปฏิบัติธรรมภายในวัดด้วยว่ามีมากน้อยเพียงพอหรือไม่อย่างไร ผู้ที่จะจัดอาหารเข้าไปในโรงครัวนั้นจะทำสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้เด็ดขาด เรียกว่า ต้องรู้จักจัดประเภทของอาหารให้พอดีและเหมาะสม เขาจะต้องรับประทานได้ด้วย เหตุการณ์คราวนี้กรรมก็มาตามสนองพระองค์ที่ไปสัฟยอกเขาไว้บ้าง คือขณะที่ท่านกำลังถือหม้อแกงแจกอาหารเข้าในบาตรพระอยู่นั้น เสียงพ่อแม่ครูอาจารย์ก็ดังขึ้นลั่นศาลาเลยทีเดียว ท่ามกลางผู้คนมากมาย

“ใครไปหิ้วหูพระองค์นี้หูเดียวให้ดูหน่อยซิ หิ้วหูพระองค์นี้หูเดียวดูซิจะเป็นยังไง”

พระองค์ที่ถูกว่านั้นยังยืนงทำอะไรไม่ถูก ไม่เข้าใจความหมายว่า อยู่ๆทำไมจะมาหิ้วหูท่านหูเดียวแล้วก็ยังไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเอง ที่แท้พระองค์นั้นกำลังใช้มือข้างซ้ายถือหูหม้อหูเดียวโดยใช้มือข้างขวาลือทัพพีตักแกงใส่บาตรพระ

และขณะที่ท่านกำลังยืนงออยู่นั้น พระอีกองค์ต้องเข้ามาช่วยผู้สถานการณ์โดยเข้าไปถือหม้อแกงนั้นแทนท่าน แต่ใช้สองมือจับหูหม้อแกงทั้งสองหู แล้วเอาหม้อแกงวางกับพื้นจึงค่อยเอาทัพพีตักแกงใส่บาตร พอตักแล้วก็ยกหม้อแกงเดินแจกอาหารต่อไป แต่ใช้สองมือจับหูหม้อสองหู เวลาจะตักใส่บาตรก็วางหม้อแกงลงกับพื้นเสียก่อน เรื่องก็เลยยุติไปแต่พระองค์ที่โดนเทศน์ รู้สึกว่าวันนั้นทำเอาฉันท้อแท้ไม่ลงเลยทีเดียว

การแจกอาหารของพระเถระ

เป็นเรื่องแปลกแต่จริง จะว่าเป็นแรงบันดาลใจจากอะไรก็ตาม พระเถระในวัดป่าบ้านตาดถ้าได้ทำอะไรต่อหน้าพ่อแม่ครูอาจารย์ จิตใจรู้สึกคึกคัก บางทีก็ดูเหมือนจะกล้าแต่บางทีก็ดูเหมือนจะกลัว ยิ่งถ้าตัวเองกำลังทำอะไรที่ดูอยู่ ยิ่งนึกอยากให้ท่านมาเห็น ท่านกลับไม่เคยเหลือบตาแลดูสักที แต่ที่ตอนทำอะไรผิดๆ พลาดๆ ไม่ค่อยจะดีที่ท่านกลับเป็นสงายตาแวบมาทุกครั้งไป ยิ่งถ้าแอบทำอยู่ตามกุฏิ เช่น จับกลุ่มคุยกันไม่นานก็มักจะเจอองค์ท่านมาเยี่ยมแบบไม่รู้ตัว พอพระเถระเหลือบไปเห็นองค์ท่านเข้าเท่านั้น ทุกองค์ทุกท่านจะรับรู้ในโทษความผิดของความเหลวและเหลวไหลของตนโดยทันที ถึงเวลานั้นจึงไม่รู้ว่าใครเป็นใครด้วยความละเอียดต่อพ่อแม่ครูอาจารย์ ต่างพากันวิ่งป่าราบเลยทีเดียว ทุกองค์ทุกท่านยอมรับในความผิดไม่คิดถกเถียงหรือโกหกพ่อแม่ครูอาจารย์แต่อย่างใด และต่างก็จดจ่อคอยฟังเทศนาภคณาภิเษกในเหตุการณ์ครั้งนั้นด้วยความระทึกใจ

อุบายขู่พระเถระให้รู้ทันจิตตน

อีกคราวหนึ่งครูบาอีกองค์หนึ่ง ท่านอธิษฐานจิตว่า หากท่านทำอะไรผิด ขอให้พ่อแม่ครูอาจารย์อย่าตำหนิต่อหน้าผู้คนเลย ท่านว่าท่านอายคน ท่านรับไม่ได้ ขอให้บอกกับท่านดีๆ ก็เป็นเรื่องที่แปลกนัก ท่านทำงานใส่อาหารตักในศาลาเสียงดังพลั้งเลยทีเดียว เป็นความผิดพลาดครั้งร้ายแรงนักสำหรับพระกรรมฐานผู้จักต้องมีสติระมัดระวังสำรวมอยู่เป็นนิตย์ แต่ความผิดในครั้งนั้นพ่อแม่ครูอาจารย์เพียงแค่หันมามอง

พอท่านเห็นแล้วก็เฉยๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ท่านว่าท่านไม่เคยถูกพ่อแม่ครูอาจารย์ดูตำหนิญาติโยมเลย แต่ดูตำหนิที่เฉพาะก็มีบ้าง

มีเณรองค์หนึ่งไม่ทราบว่าจะทำอะไรเข้าใจว่าตัวเองสำเร็จธรรมแล้ว จึงพยายามจะขึ้นไปกราบเรียนพ่อแม่ครูอาจารย์ ครูบาที่เป็นเวรศาลา เห็นอาการของเณรก็รู้แล้วว่าแท้จริงเป็นเช่นไร คิดพยายามจะช่วยเหลือจึงกล่าวว่า

“นี่เณร ลองเล่าให้ครูบาฟังหน่อยซิ มันเป็นอย่างไง ไม่ต้องไปกราบเรียนพ่อแม่ครูอาจารย์ก็ได้หรอก ครูบาพอแนะนำได้อยู่นี่”

เณรก็พูดขึ้นว่า “ถึงเล่าให้ครูบาฟังก็ไม่รู้เรื่องหรอก ของอย่างนี้มันเป็นปัจเจกตั้ง”

สุดท้ายครูบาเห็นเณรตั้งท่าจะขึ้นไปกราบเรียนพ่อแม่ครูอาจารย์ให้ได้ก็เลยปล่อยตามความประสงค์ เณรจึงก้าวขึ้นกุฏิของพ่อแม่ครูอาจารย์อย่างอาจหาญ มีหน้าซำยังบังอาจเคาะประตูกุฏิท่านอย่างไม่สะทกสะท้านอีกด้วย ทันใดนั้นเณรก็เห็นพ่อแม่ครูอาจารย์เปิดประตูออกมา เณรจึงรีบกราบเรียนว่า

“พ่อแม่ครูอาจารย์ครับ ผมสำเร็จแล้วครับ”

ว่าดังนั้นแล้วยังไม่ทันที่เณรจะกราบเรียนว่าอย่างไรต่อ เสียงพ่อแม่ครูอาจารย์ก็ดังขึ้น ไม่ผิดอะไรกับอสถิธาตพาดลงที่ข้างหู

“เณรนี่มันจะเป็นบ้าแล้วหรือ? หนีเดี๋ยวนี้ละ”

เท่านั้นเอง เณรก็เหมือนมีปาฏิหาริย์กระโจนพรวดพรวดลงจากกุฏิไวกว่าสายฟ้าแลบเสียอีก วิ่งกระหืดกระหอบออกมาก็พอดีมาพบครูบาซึ่งคอยสังเกตการณ์อยู่ตลอด จากนั้นครูบาก็พูดยิ้มๆ กับเณรว่า

“เป็นไงบ้างละเณร ของอย่างนี้มันเป็นปัจเจกตั้ง ไม่เจอกับตัวเองก็ไม่รู้หรอกนะ ครูบาบอกแล้วก็ไม่เชื่อ”

ผลปรากฏว่าอาการที่สำคัญตนเช่นนั้นก็ระงับลงไป และองค์ท่านก็ได้ไล่หนีหรือเอาเรื่องนี้มากล่าวดูด่าอะไรอีกเลย

อีกคราวหนึ่งครั้งนี้เป็นพระ คือ ครูบาอีกองค์หนึ่งท่านภาวนาแล้วเกิดสำคัญคิดว่า ตัวเองมีฤทธิ์ขึ้นมา เพราะได้ยินเสียงลึกลับอะไรต่างๆ มากมาย ครั้งหนึ่งท่านได้ยินเสียงนกร้อง แล้วท่านก็เข้าใจไปว่า นกมันบอกว่าฝนกำลังจะตกแล้ว ท่านก็รีบไปเก็บถ้วยเก็บจานชามที่ตากแดดเอาไว้ พอเก็บเสร็จไม่นาน ฝนก็ตกลงมาจริงๆ ยิ่งทำให้ท่านหลงเชื่อเสียงที่ได้ยินหนักเข้าไปอีก ครั้นปรึกษาครูบาองค์ไหนก็ไม่เป็นที่ลืงใจ สุดท้ายแม้จะเกรงกลัวเพียงใดก็ต้องยอมเสี่ยงเข้าหาพ่อแม่ครูอาจารย์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ความจริงได้เหตุผลผิดถูกเอามาสอนตน พอก้าวเท้าขึ้นบันไดกุฏิ ท่านเห็นพ่อแม่ครูอาจารย์อยู่ข้างบนจ้องมองดูท่านด้วยแววตาดูๆ ท่านก็ชักไม่ค่อยจะกล้าแล้วจากนั้นก็เอามือชี้มาที่หูของตัวเองแล้วพูดขึ้นว่า “พ่อแม่ครูอาจารย์ครับ หูผม...”

ครูบาองค์นี้กล่าวยังไม่ทันจะจบ กำลังว่าจะพูดอะไรต่อไปอีกปรากฏว่าพ่อแม่ครูอาจารย์ก็ขานเข้าให้ในทันทีว่า “ท่านนี่...ระวังจะเป็นบ้านะ”

พอครูบาได้ยินดังนั้นก็หันหลังลงจากกุฏิเปิดแนบไปเลย ตอนหลังพ่อแม่ครูอาจารย์ก็เมตตาเทศน์สอนให้บริกรรมพุทโธถี่ๆ และอย่าไปยุ่งกับเสียงที่ได้ยินอีก เรื่องฤทธิ์ที่วาดภาพไว้ก็เลยจืดจางหายไป

เดินบิณฑบาตทำข้าววัตรปัดกวาด ให้สมเป็นพระหนุ่ม

อีกเรื่องหนึ่ง ครูบาองค์หนึ่งท่านเดินจงกรมกางร่มสู้ฝน จนทางจงกรมและเป็นเลนเป็นโคลน พอฝนหยุดท่านเห็นพ่อแม่ครูอาจารย์เดินผ่านมา ครูบารีบล้างเท้า หลบขึ้นกุฏิแอบดูอยู่ เพราะถ้าพ่อแม่ครูอาจารย์เห็นพระเดินจงกรม ท่านจะเดินเลี้ยวเข้าป่า นัยหนึ่งไม่ต้องการให้พระรู้ว่าท่านมาดู นัยสองไม่เป็นการรบกวน พระทำความเพียร พ่อแม่ครูอาจารย์มองเห็นทางจงกรมก็รู้ทันทีว่า มีพระเดินจงกรมในระหว่างที่ฝนตก เย็นวันนั้นพ่อแม่ครูอาจารย์สั่งตีฆ้องเรียกประชุมเพื่อเทศน์อบรมและท่านก็เทศน์ให้กำลังใจว่า “ฝนตกๆ ก็ยังมีพระเดินจงกรมอยู่”

ทำให้ครูบาท่านนี้ปลื้มใจมาก วันหนึ่งครูบาเกิดต้องเสียอย่างรุนแรง ตอนเช้าเดินไปบิณฑบาตเกือบไม่ไหวแต่ก็แข็งแรงไปและวันนั้นก็ช่างแปลกประหลาดเสียเหลือเกิน อยู่ๆ พ่อแม่ครูอาจารย์ก็ใช้ให้พระองค์หนึ่งเอาผลไม้ไปใส่บาตรครูบาพร้อมกับพูดว่า “ผลไม้นี้ช่วยแก้ไขทุกข์ของได้นะ”

ครูบาเพียงได้ยินเท่านั้น ยังไม่ทันได้ฉันทผลไม้นั้นโรคมันก็ทำท่าจะหายไปเสียแล้ว นี่ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่หยิบยกมา พระเถระที่อยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์ต่างองค์ต่างประสบพบเห็นความเมตตาขององค์ท่านในหลายลักษณะไม่ซ้ำแบบกัน

พอรุ่งเช้าครูบาก็ออกไปบิณฑบาตตามปกติเช่นที่เคยปฏิบัติมา แต่ตอนชากลับจากบิณฑบาตนั้น พระเถระต้องเดินผ่านพ่อแม่ครูอาจารย์ในช่วงใกล้ๆ จะถึงประตูวัด อันนี้ก็เป็นการอุปมาอุปไมยที่พ่อแม่ครูอาจารย์คอยสอดส่องพระเถระในยามบิณฑบาตไปในตัว ถ้าหากเห็นพระหนุ่มองค์ไหนเดินบิณฑบาตมาช้ากว่าหมู่พวก เป็นประจำ บางทีก็อาจจะได้ของแถมเป็นเทศน์เด็ดๆ ตามมา ยกตัวอย่างเช่น

ครูบาท่านหนึ่งได้เดินแซงพ่อแม่ครูอาจารย์ตอนใกล้ๆ จะถึงประตูวัด ในขณะที่กำลังจะแซงท่านไปนั้น ก็ได้ยินเสียงองค์ท่านพูดขึ้นเบาๆ พอให้ได้ยินว่า

“พระหนุ่มๆ หัวเท่ากำปั้น เดินบิณฑบาตยังกะคนแก่อายุ ๘๐ มันใช้ไม่ได้นะ”

นอกจากนี้ องค์ท่านได้เคยเทศน์สอนเกี่ยวกับการครองผ้าออกบิณฑบาตว่า

“ถ้าใครไม่ชอบผ้าสังฆาฏิออกไปบิณฑบาต ให้ไล่หนีออกจากวัด ถ้าไม่กล้าบอกให้มาบอกเรา เว้นไว้แต่วันที่ฝนจะตก”

* องค์พระเคน ๕ ประกอบด้วย

๑. ของที่พระเคนต้องไม่ใหญ่โตและหนักเกินไป (เพราะต้องยกให้พ้นจากพื้น)

๒. ผู้พระเคนต้องอยู่ในหัตถบาล (ช่วงแขนห่างจากพระประมาณ ๑ ศอก)

๓. ผู้พระเคนต้องถือของที่จะพระเคนนั้นด้วยมือก็ได้ หรือเกี่ยวเนื่องด้วยกายก็ได้ เช่น ใช้ทัพพีตักถวาย

๔. ผู้พระเคนต้องถือของที่จะพระเคนนั้นเข้ามาด้วยอาการเคารพอ่อนน้อม

๕. สำหรับผู้ช่วยพระรับพระเคนด้วยมือ แต่ผู้หญิงพระจะใช้ผ้าทอดรับ ใช้บาตรหรือจานแทน

การปฏิบัติครูอาจารย์ ให้สังเกตรู้จักคิดอ่านให้รอบคอบ

พระเถระที่เคยอยู่กับองค์ท่านทุกรุ่นต่างยอมรับเป็นเสียงเดียวกันในความเป็นจอมปราชญ์ของพ่อแม่ครูอาจารย์ว่าสุดฉลาดแหลมคม ท่านรอบรู้ทั้งภายนอกภายใน เต็มเปี่ยมด้วยกระแสแห่งเมตตาธรรม แม้ในการทำข้าววัตรภายนอกภายนอก หากเกิดความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยพ่อแม่ครูอาจารย์ก็ไม่ยอมปล่อยให้ปละละเลยให้เกิดเป็นความเสียหายแก่ศิษย์ อย่างเช่นเหตุการณ์ในคราวนี้

ครั้งหนึ่งขณะที่พ่อแม่ครูอาจารย์จะนั่งรถออกไปทำธุระข้างนอก องค์ท่านใช้ให้พระเวรศาลาไปเอากระโถนเล็กมาให้ พระก็ไปหยิบเอากระโถนผิดเป็นกระโถนใบใหญ่มา จะด้วยความรีบร้อนไม่ทันคิดให้รอบคอบว่าท่านสั่งอย่างไร หรืออาจคิดเองว่ากระโถนอะไรก็ได้ใช้เหมือนกัน หรือเพราะไม่รู้ขนาดของกระโถน จึงไม่ใส่ใจทำตามที่ท่านบอก ซึ่งโดยปกติกระโถนเล็กจะใช้เป็นกระโถนสำหรับล้างล้างล้าง ส่วนกระโถนใบใหญ่จะใช้ทิ้งเศษอาหารในช่วงเวลาฉันตอนเช้า เรียกได้ว่าเป็นของใช้ในกิจที่แตกต่างกันและพระเถระทุกองค์น่าจะรู้เป็นอย่างดีแล้ว แต่สำหรับพระองค์นี้ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงหยิบฉวยมาผิด มิหนำซ้ำ ตอนปิดประตูรถถวายท่าน ก็ยังปิดๆ เปิดๆ ดูโลเลโลกเลก ต้องปิดๆ เปิดๆ ถึงสองที่สามทีกว่าจะถือคปรระดูได้ พ่อแม่ครูอาจารย์จึงต้องได้ทั้งดูทั้งปลอบ ดังนี้

“ท่านองค์นี้มันยังโง่กัน บอกให้ไปเอากระโถนเล็กก็ไปเอากระโถนใหญ่มา ปิดประตูรถก็ปิดตั้งสองที่สามที ยังปิดไม่เข้า ทำไมจะเช่ซ้อเอาหนักหนา การทำข้าววัตรปฏิบัติครูบาอาจารย์ มันต้องได้ศึกษาคิดอ่านให้รอบคอบถึงหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องในทุกด้านที่ตนเองต้องกระทำ เพื่อปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ ให้เหมาะสมและถูกกับอริยาสัยของครูบาอาจารย์ ไม่ใช่ทำไปแบบไม่รู้เรื่องรู้ราว ไม่ใช่ความมีความอ่าน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ขาดความเอาใจใส่ในกิจการงานที่ควร ย่อมไม่สมควรแก่นักปฏิบัติผู้มุ่งหวังความหลุดพ้น”

และอีกกรณีหนึ่ง ขณะที่องค์ท่านกำลังจะเดินขึ้นรถที่จอดรออยู่หน้ากุฏิระหว่างนั้นโยมได้นำน้ำปานะมาถวายอย่างรีบร้อนตรงประตูด้านคนขับ โดยยืนอยู่และได้ยื่นถวายพระที่นั่งอยู่บนรถด้านซ้ายของคนขับด้วยความเร่งรีบ องค์ท่านเห็นกิริยาเหล่านั้นในท่ามกลางผู้คนมากมาย พองค์ท่านขึ้นนั่งบนรถก็เอ็ดขึ้นเลยว่า

“พระรับพระเคนไม่มีธรรมเนียม ไม่มีวินัย เราดูไม่ได้นะ...เอาลงไป รับพระเคนใหม่”

สาเหตุที่โดนดุก็เนื่องจากกิริยาที่โยมยื่นปานะถวายพระนั้นเป็นอาการขาดความเคารพ พระก็ยังไปรับเสียอีก จะกระทำด้วยความรีบร้อนหรืออย่างไรก็ได้แล้ว แต่ โยมก็ควรน้อมเข้ามาถวาย ซึ่งก็อยู่ในองค์พระเคน ๕* ตามพระวินัยนั่นเอง หากว่าโยมประมาทขาดความรอบคอบ พระก็ควรบอกกล่าว ซึ่งองค์ท่านได้พยายามพรัสอนพระโดยตลอดเกี่ยวกับการสงวนรักษาพระธรรมวินัย

อีกเหตุการณ์หนึ่งมีหมอมเส้นมาจับเส้นถวาย และได้ขอให้องค์ท่านนั่งขัดสมาธิเพื่อจะจับเส้นตะโพก องค์ท่านจึงพูดขึ้นว่า

“นั่งสมาธิจับเส้น เราไม่ค่อยสนิทใจ ถ้านั่งขัดสมาธิก็นั่งภาวนาไปเลย”

อีกคราวหนึ่ง องค์ท่านได้รับนิมนต์ไปรับผ้าป่าในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงปู่อ่อนสา สุขกาโร ทางวัดได้จัดที่นอนจับเส้นไว้หน้าธรรมาสน์ของหลวงปู่จันทร์ศรี จันทน์โป องค์ท่านเลยดูขึ้นว่า

“พระไม่ดูธรรมดุนิฉัน ไม่รู้เธอ อาวุโสกันเด มาดูหน้าหลวงปู่จันทร์ศรีได้อย่างไร ธรรมวินัยอยู่ตรงไหนองค์ศาสดาอยู่ที่นั่น ย้ายออกไปที่อื่น”

บริขารของพระป่า

เกี่ยวกับเรื่องบริขารที่จำเป็นต้องใช้นั้น ในปฏิปทาของพระป่าสายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ก็มีแบบอย่างที่ท่านปาปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมากท่านก็ยึดถือปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ค่อยจะมีอะไรแปลกประหลาดหรือพิสดาร

นอกทาง ปกติพ่อแม่ครูอาจารย์ไม่ค่อยจะส่งเสริมให้พระเณรในวัดป่าบ้านตาด มาหมกมุ่นเกี่ยวกับการจัดทำบริขารต่างๆ มากนัก เพราะองค์ท่านเองเคยทำกลดเพียงคันหนึ่ง แล้วเป็นเหตุให้จิตเสื่อมไปเป็นปี กว่าจะรื้อฟื้นจิตใจให้มีสมาธิกลับคืนมาได้ดังเดิม ก็ต้องผ่านความทุกข์ทรมานเพราะจิตเสื่อมมาอย่างสุดแสนสาหัส

เพราะเหตุนี้ องค์ท่านจึงต้องเข้มงวดกวดขัน และคอยป้องกัน ไม่ให้มีการงานใดๆ มาเป็นภัยต่อจิตตภาวนาของพระเณร อันจะเป็นเหตุทำให้จิตใจเหินห่างจาก “พุทโธ” และอีกอย่างหนึ่ง สำหรับผู้ที่มิพินฐานของสมาธิจิตมั่นคงดีแล้ว ก็ยังเป็นเหตุให้สมาธิเสื่อมได้ เพราะการทำบริขารแม้เพียงการทำกลดคันเดียวยังไม่ทันแล้วเสร็จ สมาธิที่เคยเข้าได้ตลอดเวลา ก็เริ่มปรากฏเข้าได้บ้าง ไม่ได้บ้าง จนถึงขั้นสมาธิอันตรธานไม่หลงเหลือเลย ดังที่องค์ท่านได้เผชิญมาแล้ว และเห็นโทษของความคิดเสื่อมอย่างถึงใจ

แต่ถึงกระนั้น องค์ท่านก็ไม่ได้ห้ามมิให้พระเณรจัดทำบริขารเสียเลยทีเดียว เพราะความสำคัญเกี่ยวกับบริขารที่จำเป็นต้องใช้ก็ยังคงมีอยู่ และเป็นสิ่งที่พระเณรต้องพึ่งพาอาศัยไปตลอดชีวิตนักบวช ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจ และฝึกหัดทำบริขารให้เป็นด้วยตนเอง ก็นับว่ามี

ความจำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน องค์ท่านเคยปรารภว่า “พระเณรควรศึกษาและฝึกหัดทำบริขารให้เป็นบ้าง อย่างน้อยก็คนละอย่างสองอย่างก็ยังดี เพื่อช่วยกันรักษาแบบอย่างบริขารที่ถูกต้อง และปฏิบัติอันดีงามของครูบาอาจารย์ให้กุลบุตรผู้มาสุดท้ายภายหลังได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ เพื่อสืบทอดพระพุทธานุสาในภายภาคหน้าต่อไป หากพระเณรพากันทอดธุระเสียแล้ว ต่อไปใครจะมาทำบริขารที่ถูกต้องให้พระเณรได้ใช้กัน”

ก็จริงอย่างนั้นทีเดียว หากพระเณรทำบริขารกันเองไม่ได้แล้ว ก็คงจะต้องไปพึ่งบริขารจากร้านค้า ซึ่งก็ทำมาผิดบ้าง ถูกบ้าง ใช้ได้บ้าง ใช้ไม่ได้บ้าง อย่างที่เห็นๆ กันอยู่ เพราะคนทำก็ทำมา เพียงเพื่อขอให้ขายได้ บางเจ้าก็ทำดี บางเจ้าก็ทำไม่ดี ส่วนคนซื้อก็สักแต่ว่าซื้อ เพียงเพื่อให้มีของได้ถวายพระ เรียกว่ามีศรัทธาเต็มเปี่ยม แต่ขาดปัญญาใคร่ครวญ ส่วนผู้ใช้คือพระเณร ก็ไม่ได้ซื้อหามาเอง เขาเอามาถวายก็จำต้องฉลองศรัทธากันไปตามมีตามได้ ใช้ได้บ้าง ใช้ไม่ได้บ้าง ก็ทนๆ กันไป เรื่องมันก็เข้าตำราว่า “คนซื้อก็ไม่ได้ใช้ คนใช้ก็ไม่ได้ซื้อ คนทำก็สนุกขายกันไปเรื่อยๆ” นี่คือความจริงในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น การที่พ่อแม่ครูอาจารย์ไม่ถึงกับส่งเสริมพระเณรในเรื่องนี้ แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องฝึกหัดทำบริขารให้เป็น แม้องค์ท่านเอง พวกลูกศิษย์ก็ทราบกันดีว่า องค์ท่านมีฝีมือในการตัดเย็บจีวรที่ทั้งรวดเร็วและสวยงามไม่ธรรมดาเลย ดังนั้น การที่องค์ท่านไม่ส่งเสริม แต่ก็ไม่ถึงกับห้าม และยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดทำบริขารอีกด้วย จึงน่าจะเป็นอุปบายที่มุ่งสอนให้พระเณรรู้จักรักษาทนเอง มิให้เรื่องบริขารอันเป็นของภายนอก มาทำลายสาระสำคัญทางด้านภายในคือจิตตภาวนานั้นเอง

จะเห็นได้จากการที่วัดป่าบ้านตาดรับกฐินในแต่ละปี พ่อแม่ครูอาจารย์จะพาพระเณรกรานกฐิน และอนุโมทนา กฐินทุกครั้งไป การกรานกฐินนั้น ต้องได้เอาผ้ากฐิน มา กะ ตัด เย็บ ย้อม ให้ได้สี และเสร็จทันในวันนั้น ให้เป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง โดยมากก็ใช้เย็บเป็นสบง เพื่อให้ทันกับ

เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด และต้องได้ภิกษุผู้มีความสามารถ มีความชำนาญการ กะ ตัด เย็บ ย้อม จึงจะสำเร็จประโยชน์ ใช้ได้ทันกับเวลา

เมื่อกรานกฐินแล้ว ก็เป็นช่วงที่พระเณรจะออกเดินธุดงค์ เพื่อหาที่สงบสงัดบำเพ็ญเพียรภาวนาในป่าในเขาตามอัธยาศัย การกรานกฐินจะอยู่ในช่วงจิรกาลสมัย สำหรับภิกษุที่ต้องการจิรผืนใดผืนหนึ่ง ก็ต้องช่วยกันตัดเย็บจีวร ในครั้งพุทธกาลนั้น ถือว่าการตัดเย็บจีวรแต่ละครั้ง เป็นงานใหญ่ที่พระเณรต้องช่วยกันทั้งวัดเลยทีเดียว ในครั้งพุทธกาล แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังได้เสด็จมาช่วยพระภิกษุสงฆ์ทำจีวรในครั้งนั้นด้วย

ส่วนที่วัดป่าบ้านตาดนั้น เมื่อรับกฐินแล้ว พ่อแม่ครูอาจารย์ก็อนุญาตให้พระเณรตัดเย็บจีวรกันได้ โดยใช้ศาลาด้านใน ชั้นบน แต่องค์ท่านก็เข้มงวดกวดขันให้ตัดเย็บเป็นเวลาไล่เวลาพอถึงเวลาทำข้าววัตรปิดกวดก็ต้องหยุดทันที และหากมีที่ทำงานจะยึดเยื้อไปนานหลายวัน ก็จะถูกเตือนสติให้พระเณรได้คิด และรู้จักความพอเหมาะพอดีในการจัดทำบริขาร เพื่อไม่ให้พระเณรเหินห่างจากจิตตภาวนานานมากเกินไป

สำหรับพระป่านั้น เรื่องบริขารท่านมักจะจัดทำกันเอง เพราะจะมีพระที่เก่งในการทำบริขารแต่ละอย่าง ตามจริตนิสัย บางองค์ก็เก่งเย็บจีวร บางองค์ก็เก่งทำขาบาตร บางองค์ก็เก่งทำกลด เป็นต้น ซึ่งบริขารแต่ละอย่างนั้นกว่าที่จะทำได้สำเร็จ ก็ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกหัดมาเป็นอย่างดี และต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมากมาเลยทีเดียว สำหรับผู้ที่มีฝีมือในการทำบริขาร ส่วนใหญ่ท่านมักทำถวายครูบาอาจารย์ หรือสงเคราะห์แก่หมู่คณะที่ขาดแคลนตามโอกาสอันควร และถ่ายทอดวิชาสืบต่อกันมาในวงพระกรรมฐานด้วยกัน

สำหรับบริขารที่พระปานิยมทำกันเองนั้นก็ มี การตัดเย็บ สบง จีวร ลังฆาฏิ ผ้าอังสะ ผ้าปูนั่ง ผ้าอาบน้ำ การทำกลดขาบาตร (สบขาบาตร) ขาบาตร กลด มุ้งกลด และเครื่องใช้ต่างๆ เช่น การทำไม้สีฟัน (ไม้เจีย) ทำไม้กวาดสำหรับกวาดลานวัด เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งบางอย่างจำเป็นต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัย และบางอย่างก็จำเป็นต้องศึกษากรรมวิธี

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ทำไม้เจีย ไม้สีฟันที่ใช้ในวงพระกรรมฐาน

เป็นการเฉพาะ และมีครูบาอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอด จึงจะสามารถทำได้โดยถูกต้องและเหมาะสมกับการใช้งาน ดังนั้น หากพระเณรไม่ตั้งใจศึกษากันอย่างจริงจัง จังๆ ก็ไม่อาจจะรักษาปฏิบัติในส่วนนี้ไว้ได้

ในลำดับนี้ ก็จักแสดงบริขารต่างๆ ที่นิยมทำกันในสายพระป่า พอให้เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยสังเขป และเป็นแบบอย่างแก่กุลบุตรผู้มาสุดท้ายภายหลังได้เรียนรู้ และสืบทอดปฏิบัติ อันดีงาม และถูกต้องตามพระวินัย ดังต่อไปนี้

การกะ ตัด เย็บ ย้อม จีวร

จีวร เป็นบริขารสำคัญของพระที่จำเป็นต้องมี และต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัยด้วย สำหรับใช้นุ่งห่มปกปิดร่างกาย ประกอบด้วยผ้า ๓ ผืน เรียกว่า ไตรจีวร ดังนี้

๑. สังฆาฏิ คือ ผ้าพาดหรือผ้าทาบทไหล่ (สำหรับธรรมยุต ใช้ผ้า ๒ ชั้น)

๒. อุตตราสงค์ คือ ผ้าสำหรับห่ม ที่เราเรียกกันว่า จีวร

๓. อันตรวาสก คือ ผ้านุ่ง ที่เรียกกันว่า สบง

สำหรับงานตัดเย็บจีวรนั้น ก่อนข้างเป็นงานที่สลบซับซ้อนพอสมควรทีเดียว หากมีที่ตั้งใจศึกษาฝึกหัดกันอย่างจริงจัง จังๆ แล้ว คงทำสำเร็จได้ยากมาก

เริ่มต้นจากการกะขนาดให้นุ่งห่มได้พอดีเสียก่อน ซึ่งก็มีมาตรฐานของแต่ละบุคคล ดังนี้ ให้ผู้สวมใส่เอวข้อศอกตั้งฉาก แล้ววัดจากส่วนปลายข้อศอกถึงปลายนิ้วกลาง ว่ายาวเท่าไร

สมมติว่า ศอกยาว ๔๕ ซม.

ขนาดมาตรฐานของสบง คือ ยาว ๕ ศอก กับ ๑ คืบ (๑ คืบ = ๓๐ ซม.) จะได้ขนาดของสบง คือ ยาว $(๔๕ \times ๕) + ๓๐ = ๒๕๕$ ซม. (คำว่า ศอกในที่นี้ คือความยาวศอกของผู้ใช้) ส่วนกว้างมาตรฐาน ๒ ศอก ก็จะได้ส่วนกว้างคือ $๔๕ \times ๒ = ๙๐$ ซม.

ขนาดมาตรฐานของจีวร คือ ยาว ๖ ศอก กับ ๑ คืบ ก็จะได้ขนาดของจีวร คือ ยาว

$(๔๕ \times ๖) + ๓๐ = ๓๐๐$ ซม. ส่วนกว้าง (สูง) มาตรฐาน = ๔ ศอก กับ ๑/๒ คืบ (ครึ่งคืบ = ๑๕ ซม.) ก็จะได้ความกว้าง (สูง) ของจีวร = $(๔๕ \times ๔) + ๑๕ = ๑๙๕$ ซม.

ส่วนสังฆาฏินั้น ใช้ขนาดเท่ากับจีวร โดยมากเมื่อตัดเย็บเสร็จแล้ว สังฆาฏิจะขนาดใหญ่กว่าจีวรเล็กน้อย เพื่อเวลาเดินไปบิณฑบาตต้องซ้อนจีวรเข้ากับสังฆาฏิแล้ว จีวรจะไม่เลยสังฆาฏิออกไป

ขนาดมาตรฐานคือ รูปร่างคนปกติ ไม่อ้วนใหญ่เกินไป หรือสูงเกินไป ถ้าคนอ้วนใหญ่จะต้องเพิ่มด้านยาวออกไปอีก ส่วนคนสูงก็ต้องเพิ่มด้านกว้าง (สูง) ให้มากขึ้น

เมื่อรู้จักขนาดมาตรฐานของจีวรดังนี้แล้ว จากนั้นจึงทำการคำนวณ หรือที่เรียกว่า กะขนาด โดยจีวรจะมีขนาดตั้งแต่ ๕, ๗, ๙ หรือ ๑๑ ชั้นที่สุด แต่ส่วนใหญ่นิยมใช้ จีวร ๙ ชั้น เป็นมาตรฐาน

ดังนั้น หากจะตัดจีวร ๙ ชั้น ก็ต้องคำนวณให้ได้ว่า แต่ละชั้นจะกว้างเท่าไร และยาวเท่าไร เมื่อเย็บเข้ากันเป็นจีวรแล้ว จะต้อง

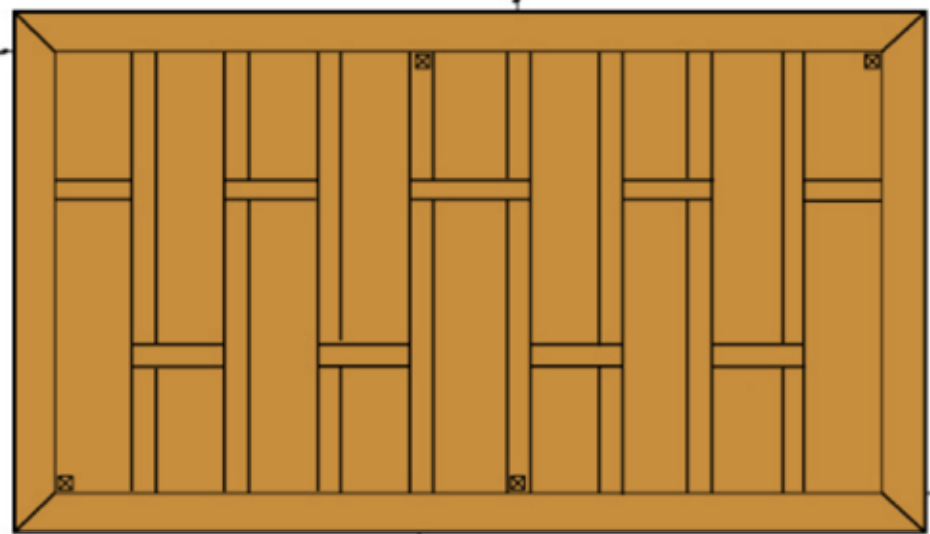
ได้จีวรขนาดที่นุ่งห่มได้พอดี

สำหรับการคำนวณขนาดของแต่ละชั้นก็ก็มีหลายวิธี แล้วแต่ว่าใครจะถนัดแบบไหน ขอให้ตัดเย็บออกมาแล้ว ได้ตามขนาดที่ต้องการ ก็เป็นอันใช้ได้ เมื่อคำนวณได้ขนาดของชั้นที่จีวรเท่าไรแล้ว บวกเพิ่มเข้าไปอีกชั้นที่ละ ๒ ซม. ก็จะเป็นขนาดชั้นของสังฆาฏิ เมื่อเย็บเสร็จแล้ว ก็จะได้สังฆาฏิขนาดพอดีกับจีวร โดยมากสังฆาฏิจะใหญ่กว่าจีวรเล็กน้อย

โครงสร้างจีวร ขนาด ๙ ชั้น

กรอบสี่เหลี่ยมโดยรอบเรียก อนุวาท โดยมาตรฐานนิยมใช้ กว้าง ๑๕ ซม. ที่เห็นเป็นเส้นคู่คั่นตามแนวตั้งของแต่ละชั้น เรียกว่า กุลิ (หรือกุลิยาว) และที่เป็นเส้นคู่ คั่นขวาง ฆานานกับด้านยาวของจีวรทั้งข้างบนข้างล่างสลบกัน เรียกว่า อัทมกุลิ (หรือกุลิขวาง) ทั้งกุลิ และอัทมกุลิ ขนาดมาตรฐานนิยมใช้ กว้าง ๖ ซม.

โครงสร้างจีวร

วิธีการคำนวณ

สมมติ ผู้ใช้จีวร ศอกยาว ๔๕ ซม. ต้องการจีวร ๙ ชั้น ความยาวจีวรมาตรฐานก็คือ ๖ ศอก กับ ๑ คืบ ดังนั้น จะได้ ความยาวจีวรที่ต้องการ = $(๔๕ \times ๖) + ๓๐ = ๓๐๐$ ซม. (เพื่อรอยเย็บและเพื่อผ้าหดแล้ว)

เมื่อจะคำนวณขนาดของแต่ละชั้น ก็ให้เอาความยาวของจีวร หักด้วยความกว้างของอนุวาททั้งสองด้านๆ ละ ๑๕ ซม. $(๑๕ \times ๒) = ๓๐$ ซม. และหักความกว้างของ กุลิยาว ซึ่งมี

ทั้งหมด ๘ กุลีๆ ละ ๖ ซม. (๘ x ๖) = ๔๘ ซม. ออกไปก่อน ก็จะเหลือพื้นที่สุทธิสำหรับคำนวณขนาดของแต่ละชั้นที่ คือ ๓๐๐ - ๓๐ - ๔๘ = ๒๒๒ ซม.

ฉะนั้น จีวร ๙ ชั้นๆ จะแบ่งได้พื้นที่สุทธิที่ไม่รวมกุลี ไม่รวมอนุวาท ออกเป็น ๙ ชั้น = ๒๒๒ หารด้วย ๙ ได้ชั้นละ ๒๔.๖๗ ปัดเศษเป็น ๒๕ ซม. เพื่อให้ง่ายต่อการตัดผ้า จากนั้นก็บวกกุลี และอนุวาท กลับคืนเข้าไป ดังนี้

ชั้นที่กลาง ๑ ชั้นๆ มี ๒ กุลี จะได้ ชั้นที่กลาง กว้าง = ๒๕ + ๖ + ๖ = ๓๗ ซม.

ชั้นที่ริม ๒ ชั้นๆ ละ ๑ อนุวาท จะได้ ชั้นที่ริม กว้าง = ๒๕ + ๑๕ = ๔๐ ซม.

ชั้นที่เล็ก ๖ ชั้นๆ ละ ๑ กุลี จะได้ ชั้นที่เล็ก กว้าง = ๒๕ + ๖ = ๓๑ ซม.

ก็จะได้ขนาดความกว้างของแต่ละชั้นๆ ตามต้องการ

เมื่อคำนวณขนาดของแต่ละชั้นๆ ได้แล้วก็ขีดเส้นกุลี และอัทมกุลี ให้ได้ตามรูปโครงสร้างจีวร การขีดอัทมกุลี หรือที่เรียกว่า กุลีขวางนั้น ก็ขีดเป็นเส้นคู่ขนานห่างกัน ๖ ซม. ให้ได้แนวตรงกันทุกชั้นๆ โดยมากจะใช้วิธีพับสามส่วน แล้วขีดอัทมกุลี เข้าหาที่กลางของแต่ละชั้นๆ หรือขีดออกไปทางด้านริมผ้าก็ได้ หรือใช้วิธีพับครึ่ง แล้ววัดจากที่กลางของแต่ละชั้นๆ แบ่งให้ได้ระยะอัทมกุลี ด้านบน ด้านล่าง สลับให้เท่าๆ กัน ตามรูปโครงสร้างจีวรก็ได้ จากนั้นจึงลงมือตัดผ้าออกเป็น ๙ ชั้น โดยต้องกำหนดหมายไว้ด้วยว่า ชั้นไหนเป็นชั้นที่ไหนเสร็จแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนการเย็บ โดยเอาแต่ละชั้นๆ มาต่อกัน โดยเย็บแบบลัมตะเย็บ หรือลัมตุก ซึ่งต้องมีความชำนาญไม่ใช่น้อย จึงจะเย็บได้สวยงาม

ส่วนความกว้าง (สูง) ของจีวร เมื่อตัดเย็บแต่ละชั้นๆ ต่อกันเสร็จแล้ว ก่อนเข้าอนุวาท ก็ซึ่งเชือกตัดริมด้านบน และด้านล่าง ให้ได้ตามขนาดความกว้างมาตรฐานที่คำนวณไว้ โดยมากนิยมเว้าตรงชั้นที่กลางเข้ามาประมาณ

๑ นิ้ว จากนั้นจึงเย็บเข้าอนุวาทก็สำเร็จเป็นจีวร ชั้นตอนสุดท้ายก็ติดรังคุดชายจีวร และติดรังคุดคอ ทั้งด้านบน และด้านล่าง เพื่อให้หนังห่มสลับกันได้ดีทั้งสองด้าน ก็เป็นอันจบสิ้นขั้นตอนการเย็บที่สมบูรณ์

สำหรับการติดรังคุดคอทั้งด้านบน ด้านล่าง และห่มคลุมจีวรสลับกัน วันหนึ่งเอาด้านบนขึ้น อีกวันหนึ่งเอาด้านล่างขึ้น ก็เป็นปฏิบัติที่ท่านพระอาจารย์ใหญ่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ถ่ายทอดแก่ลูกศิษย์มาในยุคปัจจุบัน เหตุผลก็คือ เมื่อห่มคลุมสลับกันทั้งสองด้าน ย่อมทำให้จีวรเปียกขาดพร้อมกันทั้งสองด้าน ไม่ใช่เปียกขาดอยู่เพียงด้านเดียว ก็เป็นเหตุยึดอายุจีวรให้ใช้ได้ยาวนานยิ่งขึ้นไปอีก ก็เป็นความจริงอย่างนั้น หากท่านผู้ใดเคยใช้จีวรจนถึงขั้นเปียกขาด และเย็บปะไปเรื่อยๆ แล้ว ก็จะเป็นความจริงในข้อนี้ และเกิดความซาบซึ้งอย่างถึงใจทีเดียว

เมื่อผ่านขบวนการเย็บเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำไปสู่การย้อมแก่นขนุน โดยใช้เตาต้มแก่นขนุนขนาดใหญ่ เคี่ยวแก่นขนุนจนได้น้ำ ออกเป็นสีแดงคล้ำ จากนั้นจึงผสมสีย้อมผ้า โดยใช้ สีทอง สีกรัก สีแก่นขนุน สีแดง หรือใช้น้ำที่ฝนจากหินแดง ต้องผสมให้ได้สัดส่วนกันพอดี

สำหรับปริมาณการผสมนั้น ขึ้นอยู่กับผ้าที่จะย้อมว่าจะย้อมกี่ผืน ผ้าหนาหรือผ้าบาง ปริมาณการผสมก็แตกต่างกันไป ทั้งนี้ต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์จึงจะสามารถผสมสี และย้อมออกมาได้สีมาตรฐานตามที่ใช้กัน หากผสมไม่เป็นก็อาจทำให้จีวรเสียสีได้ การผสมสีจึงกล่าวได้ว่า มีความสำคัญมิใช่น้อย สำหรับสีจีวรที่ใช้กันในวงพระป่านั้น จะออกเป็นสีเหลือง

กระบวนการกะ ตัด เย็บ จีวร

แกมแดง (สีเหลืองหม่น) หรือไม่ก็สีวัวโทน ซึ่งเป็นสีที่ถูกต้อง และตรงตามปฏิบัติที่พ่อแม่ครูอาจารย์ปฏิบัติมาแต่เดิม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กว่าจะทำการ กะ ตัด เย็บ ย้อมให้สำเร็จเป็นจีวรแต่ละผืนได้นั้น ต้องผ่านขั้นตอนมากมาย และต้องใช้ฝีมือบวกกับความเพียรพยายามอย่างยิ่งยวดเลยทีเดียว ฉะนั้น การที่พระเถระจะได้มีโอกาสนุ่งห่มผ้าจีวร ที่ผ่านการ กะ ตัด เย็บ ย้อม เช่นนี้ได้นั้น จึงไม่ใช่ของง่าย เพราะต้องอาศัยภิกษุผู้ฉลาด และมีความสามารถอย่างยิ่งจริงๆ หากท่านผู้ใดมีโอกาสได้นุ่งห่มผ้าจีวรเช่นนี้แล้ว ก็ถือเป็นความภาคภูมิใจได้เลยทีเดียว

และที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด สิ่งนี้คือการสืบทอดปฏิบัติดั้งเดิมแห่งวงพระกรรมฐาน ที่พ่อแม่ครูอาจารย์ได้ปฏิบัติมา หากยังมีภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ตราบใด ปฏิบัติเหล่านี้ย่อมไม่มีวันเสื่อมสลายไปอย่างแน่นอน ดังนั้น พระเถระจึงควรเห็นความสำคัญ และสืบทอดปฏิบัติในข้อนี้ไว้ ไม่ควรลืมหืมตา และมักง่าย หวังพึ่งแต่บริหารจากร้านค้าโดยถ่ายเดียว

จริงอยู่ แม้ในยุคปัจจุบัน โรงงานทอผ้าสำเร็จรูป สามารถย้อมสีผ้าจากโรงงานได้ ใกล้เคียงกับสีผ้าจีวรที่พระกรรมฐานใช้อยู่ ด้วยเทคโนโลยีที่ดีกว่า ทำให้สีติดทนนานกว่า และสามารถซักได้แม้กับน้ำเย็น หรือกับเครื่องซักผ้าสมัยใหม่ โดยที่สีไม่ลอกไม่ต้องมาต้ม เคี่ยวแก่นขนุน ซัก ย้อมให้ยากลำบาก ซึ่งก็เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับพระเถระได้ไม่ใช่

กระบวนการย้อมจีวร

น้อย ซึ่งก็น่าที่พระเถระจะควรยินดี แต่ในขณะที่เดียวกัน บนความละดวงสบายเช่นนั้น ก็ไม่ผิดอะไร กับการเอาระเบิดนิวเคลียร์นิวตรอน มากวาดล้างทำลายปฏิบัติทาในฝ่ายกรรมฐานให้แตกทำลายอย่างพินาศย่อยยับไม่เหลือซากเลยทีเดียว

การบ่มบาตร^๑

บาตร คือบริขารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของภิกษุ ใช้ภิกษาจารบิณฑบาตอาหารจากชาวบ้านในชีวิตประจำวัน และหากถึงคราเดินธุดงค์สู่ผองไพร พระกรรมฐานก็ใช้บาตรต่างกระเป๋าดำเนินทางใส่บริขารต่าง ๆ เช่น สังฆาฏิ ผ้าอาบน้ำที่กรองน้ำ เป็นต้น

พระพุทธรองค์

ทรงอนุญาตให้ใช้บาตรดินและบาตรเหล็ก ปัจจุบันนิยมใช้บาตรสแตนเลสเป็นเหล็กที่ทนทานไม่เป็นสนิม และกำหนดให้ภิกษุมิบาตรได้เพียงใบเดียว โดยต้องอธิษฐานเป็นของใช้ส่วนตัว

บาตรที่สามารถอธิษฐานได้ ต้องผ่านการบ่มด้วยไฟเสียก่อน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- ทำความสะอาดบาตรให้เรียบร้อย ล้างด้วยผงซักฟอก เช็ดให้สะอาดแห้งสนิท ไม่ให้มีรอยนิ้วมือและคราบสกปรกติดอยู่
- เตรียมถังแก๊ส ปิ๊บใหญ่ หรือถังน้ำมันที่ใส่บาตรเข้าไปได้ และไม่สูงจากบาตรเกินกว่า ๑ ฟุต
- เตรียมหาฟืน ไม้ไผ่ ไม้รวก และไม้อื่น ๆ ที่ให้ความร้อนสม่ำเสมอ ถ้าไม่มีใช้ฟาง ใบไม้แห้ง กาบมะพร้าว หรือวัสดุอื่นที่หาง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ

- ใช้ลังกะสิรองที่พื้นดินกันความชื้นและสัตว์ในดินไม่ให้ได้รับอันตรายจากไฟ
- ขนทรายใส่บนแผ่นลังกะสิเกลี่ยให้ทั่ว เอาอิฐมาวาง ๓ ก้อนเป็นสามเส้า
- วางลังกะสิ ทราย อิฐ ที่เตรียมไว้ให้ถูกต้องเรียบร้อย
- นำบาตรที่ทำความสะอาดเรียบร้อยแล้ว แล้วคว่ำลงบนอิฐสามเส้านั้น
- ครอบปิ๊บหรือถังแก๊สลงตรงบาตร ระวังอย่าให้บาตรเคลื่อนที่
- ตั้งฟืนรอบๆ ถังแก๊ส ระวังอย่าให้กระแทกแรง จะทำให้เคลื่อนที่ถูบาตรล้ม
- จุดไฟเผาให้ความร้อนที่สม่ำเสมอปล่อยให้ไฟไหม้ฟืนจนหมด
- เมื่อฟืนหมด เชื้อถ่านและขี้เถ้าออกห่าง ถัง รอลักครู่ แล้วนำบาตรออกมาขณะที่บาตรยังอุ่นอยู่ ใช้ผ้าชุบน้ำมันพืช เช่น น้ำมันมะพร้าว เช็ดให้ทั่ว
- เมื่อบาตรเย็นสนิทแล้ว นำบาตรมาล้างให้สะอาด เช็ดให้แห้ง บาตรที่บ่มแล้วจะมีสีต่าง ๆ กัน เช่น สีดำ สีน้ำเงิน สีม่วง สีทอง สีปีกแมลงทับ (เขียว) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร้อนและระยะเวลาในการบ่ม

^๑ บ่มบาตร บางแห่งใช้ระบบบาตร หรือรมบาตร คือการรมบาตรให้ดำเป็นมันเพื่อกันสนิม

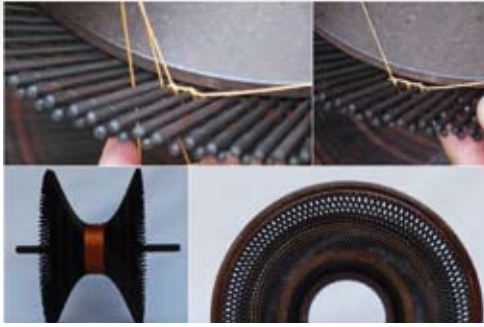
การทำชาบาตร

ชาบาตร เป็นบริขารจำเป็นที่พระเถระต้องใช้คู่กับบาตร เป็นที่รองบาตร พระวินัยไม่ได้กำหนดรูปแบบบังคับว่า ชาบาตรจะต้องเป็นอย่างไร จะต้องเป็นอย่างนี้เหมือนบาตร หรือจิวร เพราะฉะนั้น ชาบาตรจึงค่อนข้างมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นกับว่า ใครจะมีความสามารถในการทำอะไร แต่สำหรับในวงพระกรรมฐานนั้น ก็มีรูปแบบอันเป็นปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

โดยมากนิยมใช้ไม้ไผ่ตง ที่เนื้อแห้งสนิทนำมาตัดเป็นท่อนยาวประมาณ ๙ นิ้ว แล้วผ่าเหลาให้เป็นเส้นกลม นำมาดัดรูผ่านรูเหล็กเพื่อบังคับให้ได้ขนาดที่เท่ากันตามต้องการ ชาบาตรที่นิยมทำกันโดยมาตรฐาน จะใช้ลวดไม้ไผ่จำนวนประมาณ ๒๗๐ - ๒๘๐ ลีว แต่ใน

ภาพแสดงขั้นตอนการทำชาบาตร

การถักเย็บ
ที่โรงขบาต

ยุคหลังๆ มีการพัฒนาวัสดุที่ใช้ บางทีก็หันไปใช้ก้านลาน ซึ่งเหนียวกว่า หรือบางท่านก็เขยิบไปนิยมไม้เนื้อแข็งจำพวกไม้พยุง ไม้มะค่า หรือใช้แก่นมะขามกันไปเลย เนื่องจากเป็นไม้ที่มีลวดลายสวยงามตามธรรมชาติ มีความแข็งแรงทนทาน แต่ก็ทำได้ยาก และทำได้ยาก และมีน้ำหนักมากกว่า

ขบาตจะสวยงามหรือไม่ ก็อยู่ที่การตัดไม้ และเหลาไม้ การเหลาไม้ให้กึ่งตรงกลางลาดเอียงไปหาส่วนปลายทั้งสองด้าน โดยต้องได้ระดับความลาดเอียงเท่ากันหมดทุกกลีว ปัจจุบันสามารถทำบล็อกแล้วใช้ลูกหมู^๑ขัด ก็จะทำให้ได้ขนาดลี้วเป็นมาตรฐานเท่ากันหมด

การร้อยถักขบาตด้วยเชือกให้เป็นแนวเดียวกัน และได้ระยะวงรอบที่ห่างเท่ากัน การออกแบบลายถัก และการเล่นระยะห่างลายถัก รอบขบาตให้สวยงาม กลมกลืนกัน ทั้งด้านบน และด้านล่าง จะช่วยขับให้ขบาตดูเด่น และประณีตยิ่งขึ้น ผสานกับการพันสีย้อมเนื้อไม้ให้ดูภูมิฐานและสง่างาม ซึ่งต้องใช้ฝีมือและความชำนาญอย่างมากเลยทีเดียว และที่สำคัญ ตรงเอวขบาตต้องได้ขนาดพอดี ไม่ดูเล็กหรือใหญ่เกินไป

เมื่อถักร้อยรอบขบาต เสร็จสวยงามดีแล้ว ต้องใช้ล้อยับขันด้วยนอต ให้ได้ส่วน

สูงตามที่ต้องการ และขีดเส้นรัศมีโดยรอบเป็นวงกลม เพื่อตัดลี้วทุกลี้ว ให้ได้ขนาดวงกลมตามที่ต้องการ ปัจจุบันสามารถใช้ลูกหมูเจียช่วย ก็ทำให้งานได้มาตรฐานดีขึ้นกว่าเดิม

เมื่อตัดและเจียรรอบเป็นวงกลมได้ที่แล้ว ก็จะถักตะกรุดเบ็ดรัดปลายและเข้าขอบด้วยไม้ไผ่ที่ขีดยาวเป็นวงกลมรอบขบาต งานขั้นตอนนี้ต้องใช้ฝีมือและประสบการณ์ความชำนาญอย่างมาก จึงจะสามารถเข้าขอบได้เรียบ และเป็นวงกลมสวยงามเท่ากันหมด ทั้งด้านบนและด้านล่าง โดยที่ขบาตไม่เบี้ยวหรือเอียง ส่วนด้านที่ต้องวางกับพื้น ก็จะใช้หวายถักรองกันสีก หรือสมัยใหม่ก็เปลี่ยนมาใช้สายไฟถักรองกันสีกแทน ซึ่งก็ดูสวยงามดี

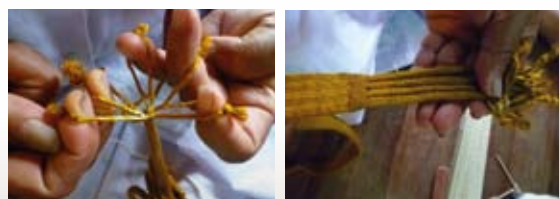
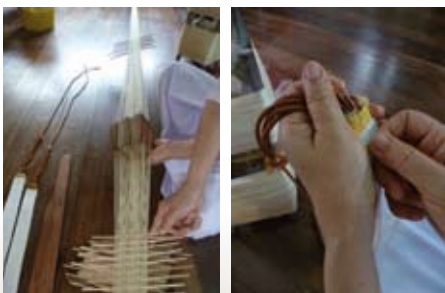
เมื่อเข้าขอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะได้ขบาต โค้ง เว้า เป็นวงกลมได้สัดส่วนพอเหมาะพอดี จากนั้นก็ใช้ไหมพรมเนื้อดี ถักถอกขบาตอีกครั้งหนึ่ง ส่วนจะถักลวดลายแบบใด ให้สวยงามแค่ไหน ก็อยู่ที่ผู้ใช้ต้องการ อีกทั้งผู้ถักก็มีความชำนาญ และมีความเพียรมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถศึกษาเรียนรู้และฝึกหัดทำได้ทุกอย่าง

ขบาตที่เสร็จสมบูรณ์พร้อมด้วยความงามอันวิจิตรประณีต ทั้งดูภูมิฐาน และดูมีสง่า

เช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสุขุมคัมภีรภาพ และความเพียรอันยิ่งยวดของผู้ทำเลยทีเดียว อีกทั้งเป็นการสร้างสมบุญบารมีในอีกแขนงหนึ่งด้วย แม้ผู้มีโอกาสได้ใช้ขบาตที่มีความงามพร้อมเช่นนี้ หากเป็นการที่ได้มาเอง

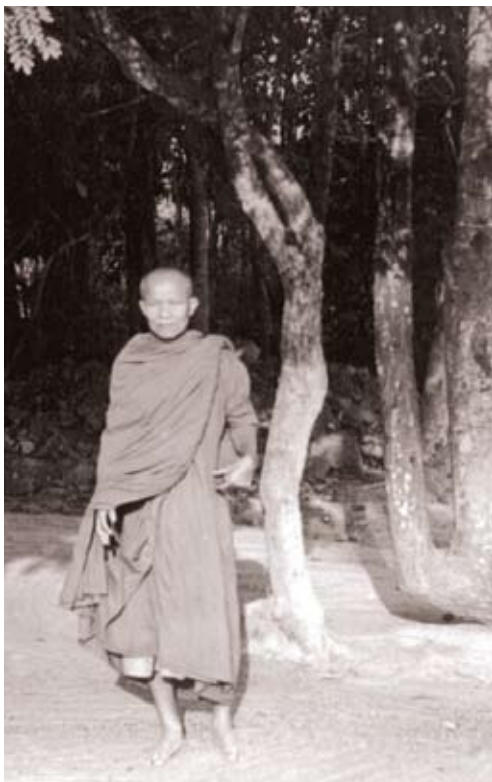
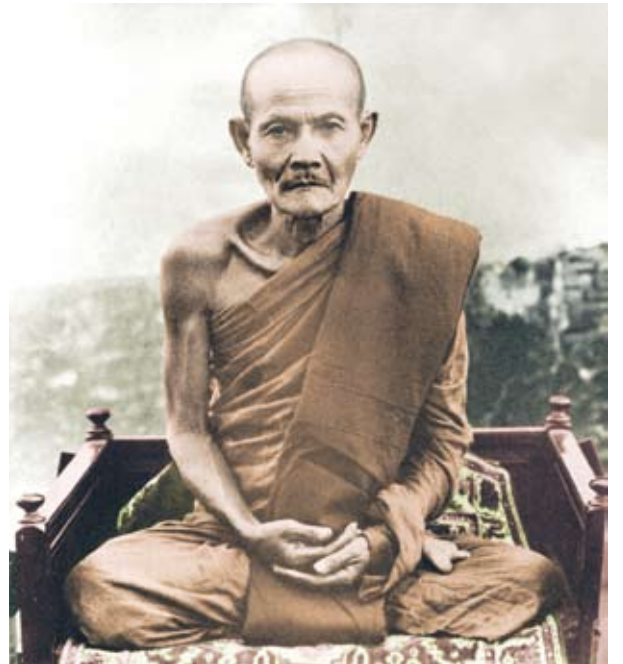
โดยธรรม ย่อมแสดงถึงบุญบารมีที่สั่งสมมาแล้วมากเช่นกัน แต่ต้องมีใช้การดีนรณแสวงหามาด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา ดังนั้น ปฏิบัติที่พ่อแม่ครูอาจารย์พาดำเนินมาเกี่ยวกับเรื่องนี้นั้น ก็มุ่งหวังมิให้บริวารกลายเป็นโทษแก่พระเถรนั่นเอง ท่านสอนให้พระเถร รู้จักทำบริวารให้ “เป็น” คือ รู้จักประมาณในการทำ และ ใช้บริวารให้ “เป็น” คือ ไม่ให้ยึดติดจนกลายเป็นภัยกับตัวเอง

^๑ ลูกหมูหรือลูกหมูเป็นเครื่องเจียชนิดหนึ่ง

ภาพแสดงการทำสายรัดประคด ซึ่งเป็นบริวารอีกอย่างหนึ่งที่จำเป็นของพระ

ครูบาอาจารย์พระกรรมฐาน ที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงตา*

ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๑

องค์หลวงตาเกิดทุนบุชาคุณธรรมพ่อแม่ครูอาจารย์หลวงปู่มั่นแบบสุดจิตสุดใจด้วยเหตุผลหลายประการ เฉพาะข้อวัตรปฏิบัติของหลวงปู่มั่นประจำองค์เพียงเรื่องเดียวก็ไม่อาจพรรณนาได้หมดสิ้นและยากจะมีผู้ใดเสมอเหมือน หลวงปู่มั่นยังสามารถนำพาศิษยานุศิษย์พระเถระให้ก้าวเดินตามรอยท่านได้อีกเป็นจำนวนมาก แต่ในระยะต่อมาครูบาอาจารย์เหล่านั้นก็ค่อยล่องลับดับขันธไป ภาระการแนะนำสั่งสอนจึงตกมาสู่องค์หลวงตาหนักขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้ ในเรื่องนี้องค์หลวงตาได้กล่าวไว้เช่นกันว่า

“...หลวงปู่มั่นบุกเบิกกรรมฐาน ท่านเป็นองค์แรกไปเลย เราเดินตามท่าน ท่านเป็นกรรมฐานท่านเดินหน้า ทุกข์ยากลำบากทุกอย่างอยู่กับท่านหมดนั้นแหละ นั่นละได้ธรรมมาสอน แล้วใครที่จะทำที่จะกระจายไปกว้าง แสนกว้างเหมือนหลวงปู่มั่น

หลวงปู่มั่นจึงเป็นโรงงานใหญ่ สำหรับผลิตลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายทางด้านอรรถด้านธรรมให้กระจายออกไปทุกวันนี่ก็ออกจากหลวงปู่มั่น เทศนาว่าการสั่งสอนบรรดาลูกศิษย์ไปประพฤติปฏิบัติ ได้มรรคได้ผลขึ้นมาธรรมะกระจายออกไป เหล่านี้มีตั้งแต่ลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นทั้งนั้นนะ ที่แผ่กระจายทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่นทั้งนั้นแหละ องค์ท่านนิพพานไปแล้วชื่อเสียงนี้กระฉ่อนทั่วประเทศทั่วโลก

เฉพาะองค์ท่านเองท่านไม่ค่อยไปสอนใครละ ถ้าสอนก็สอนพระ พระอยู่กับท่านไม่ก็องค์ในป่าในเขายังแล้วท่านไม่รับใคร ตอนท่านแก่นี้ท่านคงจะสงสารบ้างก็เลยรับพระมา แต่ก่อนไม่นะ พระไปอยู่กับท่านไม่ได้

ลูกศิษย์ของท่านองค์ไหนๆ ที่ปรากฏชื่อลือนามเหล่านี้มีแต่เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่นทั้งนั้นนะ อย่างท่านอาจารย์ขาว อาจารย์คำดี อาจารย์-

* พระภิกษุสามเณรครูบาอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงตามีเป็นจำนวนมากทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุตจากทุกภาคทั่วประเทศ รุ่นอาวุโสสูงมาจากการเรียนปริยัติหรือศึกษาภาคปฏิบัติกับหลวงปู่มั่น รุ่นอาวุโสรองลงมาจากการพบกันระหว่างการเที่ยววิเวกในสถานที่ต่างๆ และสำหรับศิษยานุศิษย์ขององค์หลวงตามาจากการมีโอกาสได้อยู่จำพรรษาด้วย หรือการเป็นพระอาคันตุกะมาศึกษาในสำนักขององค์ท่านเป็นระยะๆ แต่มีได้จำพรรษาหรือพระเถระที่ได้เคยอุปถัมภ์อยู่ปฎิภาสกองค์ท่านในแง่มุมและในวาระต่างๆ ตลอดถึงพระเถระที่ได้เสียสละร่วมแรงร่วมใจกันในงานรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากมานับเป็นหมื่นรูปขึ้นไป และอื่นๆ คณะกรรมการผู้จัดทำฯ ขอมีส่วนและขออนุโมทนาสาธุการในกุศลผลบุญของพระภิกษุสามเณรครูบาอาจารย์ทุกรูปมา ณ โอกาสนี้ และกราบขออภัย / ขออภัยเป็นอย่างสูงหากข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นต้องตกหล่นหรือขาดความสมบูรณ์ไปด้วยข้อจำกัดหลายประการ ทำให้รายชื่อพระภิกษุสามเณรย่อมมีโอกาสตกหล่นไปได้ แต่ความสมบูรณ์ในคุณความดีของท่านทั้งหลายที่มีต่อองค์หลวงตานั้นมิได้ตกหล่นไปด้วยแม้แต่น้อย อนึ่ง การเก็บบันทึกข้อมูลบุคคลของวัดเพิ่งเริ่มจัดทำขึ้นในระยะหลังไม่กี่ปีนี้ตามความจำเป็นที่พระเถระเข้ามาขออยู่ศึกษามากขึ้น

พระอาจารย์สิงห์ทอง อัมมวโร

พระอาจารย์นิล ญาณวีโร

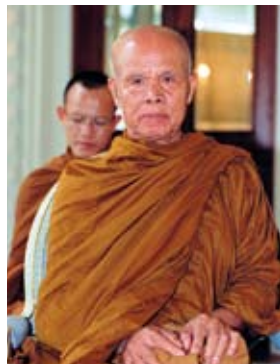
หลวงปู่บัว สิริปุนโณ

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

หลวงปู่ศรี มหาวีโร

หลวงปู่บุญมี ปริปุนโณ

หลวงปู่เพียร วิริโย

พระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม

พระอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิตโต

หลวงปู่ลี กุศลธโร

หลวงปู่คำตัน สุตธัมโม

หลวงพ่อซาลี ไชติปาโล

ยุคบ้านห้วยทราย (พ.ศ. ๒๔๙๔ – ๒๔๙๘)

อะไรต่ออะไรๆ ตลอดอาจารย์ตื้อที่โหนไช้หมดเลย เป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้น กระจายออกไปนี่ก็เพราะลูกศิษย์ของท่าน โรงงานใหญ่อยู่ที่นั่นผลิตธรรมให้ลูกศิษย์ลูกหา แล้วก็นำธรรมนี้ออกไปกระจายทั่วโลกเวลานี้ ก็เพราะหลวงปู่-มันองค์เดียว

ปฏิบัติท่านนี้เป็นแบบฉบับไม่เคลื่อนคลาดอะไรเลย เตี้ยวนี้อ่อยหย่นเข้ามาๆ ภาคปฏิบัติ

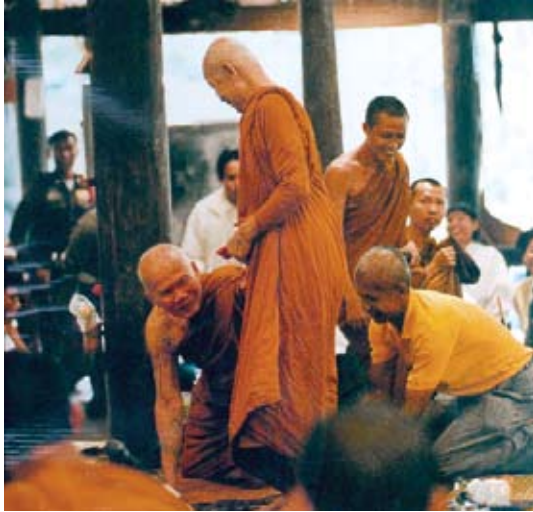
ก็ยังเหลือแต่เราที่ว้อๆ อยู่นี้กับพระกับเณรทั้งหลาย พระเณรจุดศูนย์กลางจะมาอยู่กับเราเวลานั้นะ ไม่บอกก็เป็นเอง อยู่กับเราคอยฟังเสียงเรา แต่ก่อนทั้งหลายก็อยู่กับหลวงปู่มันที่นี้ท่านล่วงไปแล้ว ก็ถดถอยมาที่ยังเป็นตนเป็น-ตัวอยู่ก็คือเรา ก็ทราบแล้วว่าเราเป็นลูกศิษย์หลวงปู่มัน ที่นี้ก็มายึดมาเกาะตรงนี้จะเรื่อยมา...”

เป็นพระกรรมฐานที่จำพรรษาที่บึงค์หลวง-ตาในยุคก่อนสร้างวัดป่าบ้านตาดและเป็นระดับครูบาอาจารย์ในสมัยปัจจุบัน มีรายนามดังนี้

พระอาจารย์สม โภกนุทโท, พระอาจารย์สิงห์ทอง อัมมวโร, พระอาจารย์นิล ญาณวีโร, หลวงปู่บัว สิริปุนโณ, หลวงปู่หล้า เขมปัตโต, หลวงปู่ศรี มหาวีโร, หลวงปู่บุญมี ปริปุนโณ, หลวงปู่เพียร วิริโย, พระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม, พระอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิตโต, พระ-อาจารย์สีทา, หลวงปู่ลี กุศลธโร, พระอาจารย์สวาท, หลวงปู่คำตัน สุตธัมโม, หลวงพ่อซาลี ไชติปาโล ฯลฯ

มีสามเณร ๔ รูปคือ สามเณรชื่อน้อย ๒ รูป, สามเณรบุญยัง และสามเณรโส

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต
กราบคารวะองค์หลวงตา
บนศาลาวัดป่าบ้านตาด

องค์หลวงตากับพระอาจารย์สิงห์ทอง ธีมมวโร บนศาลาวัดป่าบ้านตาด เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

ยุควัดป่าบ้านตาด (พ.ศ. ๒๔๙๙ – ๒๕๕๔)

ตั้งแต่องค์หลวงตาส่งสร้างวัดป่าบ้านตาด พระเถรก็เริ่มหลังไหลมา อยู่ศึกษากับท่านมากขึ้น ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในระยะแรก ท่านจำกัดจำนวนพระเถรจำพรรษาไว้เพียง ๑๗-๑๘ องค์ และคงจำนวนไว้เช่นนั้นหลายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ มาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๐

ครั้นออกพรรษาก็มีพระเถรอาคันตุกะจำนวนมากสลับสับเปลี่ยน หมุนเวียนเข้ามาพักชั่วคราว หากพระเถรเข้าขยับขยายออกไปแล้วไม่กลับมา ก่อนวันวิสาขบูชา พระเถรอาคันตุกะเหล่านี้ก็จะเข้าจำพรรษาแทนที่กันต่อไป โดยมากจะถือเกณฑ์เรียงลำดับมาก่อนหลังเป็นหลัก ระยะต่อมา เมื่อครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ ล่วงลับไป พระเถรจำนวนมากไม่มีที่เกาะที่ยึด องค์ท่านก็อนุโลมผ่อนผันรับพระเข้าจำพรรษามากขึ้น ดังนี้

“...บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายที่ไปบรรมอยู่วัดป่าบ้านตาดทั่วประเทศ ไทย ไม่ใช่บ่อย ๆ ถ้าพูดตามความสัตย์ความจริงแล้วหลวงตาวัดนี้มี ลูกศิษย์ฝ่ายพระนี่มากที่สุด .. เราไม่อยากจะรับพระรับเถรก็ดังที่ว่านี่แหละ รับเป็นภาระแล้วดูแลแนะนำสั่งสอนตลอดเลย กลางค้ำกลางคืนต้องออกไป ลังเกตดูพระดูเถรประกอบความพากเพียรอย่างไรหรือไม่ ตั้งหน้าตั้งตา มา มาแล้วมาอยู่ยังงี้ เคยไล่ออกจากวัดหลายองค์นะ ที่มารับไว้แล้ว มาแล้วไม่เป็นท่าชิ นอนไม่รู้จักตื่น เวลานอนยังไม่ถึง ๔ ทุ่มเลยนอนหลับครอกๆ แล้ว ‘เฮ้ มันยังงี้กัน’

นั่นเอาละนะ พอเที่ยงคืนไปดูอีกแล้ว ตี ๓-๔ ไปดูอีก วันหลัง
สังเกตอีก ก่อนที่จะไล่ออกจากวัดไม่ใช่ไล่เฉยๆ นะ ทดสอบดูรู้นิสัย จริต
นิสัยชี้เกี้ยวชี้คร้านท้อแท้อ่อนแอหรือขยันหมั่นเพียรหมดเรียบร้อยแล้ว
ที่ไล่ออกจากวัดก็ผู้ชี้เกี้ยว ไปดูจับเอาทุกระยะๆ แน่ใจแล้วบอกเลย ท่าน
ให้ไป ไม่มีมาคัดค้านเรา เราจับได้หมดแล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่ยอมรับ
พระรับเณร รับมาก็เป็นภาระ ..

ปีแรกมาอยู่ที่นี่ ๑๒ องค์ เราจับจำกัด ๑๘ องค์ .. อย่างวัดนี้อย่างมาก
ที่สุดไม่เลย ๑๘ องค์ เรียกว่ามากที่สุด ตอนนั้นมีครูบาอาจารย์หลายองค์
ท่านยังมีชีวิตอยู่ พระเณรทั้งหลายก็ได้ไปอาศัยอยู่กับท่านๆ .. ที่นี้พอ
องค์นั้นล่วงไปองค์นี้ล่วงไปก็ไหลเข้ามาหาเรา จาก ๑๘ รับ ๒๐ จาก ๒๐
เตลิดเลยเป็น ๕๐ กว่าตลอดมา ครูบาอาจารย์แต่ก่อนอย่างหลวงปู่ขาว
พระเณรก็ไปเต็มอยู่นั้น หลวงปู่ฝั้น เต็มอยู่นั้น หลวงปู่อ่อน เหล่านี้เต็ม
ทั้งนั้นละ พอองค์นั้นล่วงไปองค์นี้ล่วงไปไหลเข้ามาๆ .. ไม่มีที่ยึดที่เกาะก็
ไหลเข้ามาละซิ จึงได้รับเพิ่มขึ้น รับพระรับเณรเป็นภาระหนักมากอยู่นะ
รับต้องรับผิดชอบทุกอย่างด้วย สังเกตสังกานะนำสั่งสอน จึงไม่รับ
ง่าย...”

เทศนาเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ แสดงถึงความเมตตา
ศิษย์เป็นล้านพันแม้จะชราภาพมากอายุจะ ๙๓ ปีแล้วก็ตาม ท่านยังสู้
อุตสาหะออกเดินตรวจตราดูทางจงกรมดูความพากเพียรของพระเณรใน
ยามค่ำมืดดึกคืน ดังนี้

“กลางคืนผมเดินดูไม่เห็นพระลงเดินจงกรมกลางคืนเจ็บบๆ ไม่เห็น
นะ นี่เพิ่งมาพูดวันนี้ ไปดูเป็นประจำนะ ท่านทั้งหลายว่าผมไม่ไปดูเธอ
มันชี้เกี้ยวอะไรกันหนา ถ้าชี้เกี้ยวให้หนีจากวัดนี้ ออย่าอยู่ นี่ไปเที่ยวเดินดู
หมด กลางค้ำกลางคืนไม่เห็นพระออกมาเดินจงกรมหย็อกๆ แหย็กๆ เลย
ท่านทั้งหลายว่าผมไม่ดูเธอ ผมไปดูตลอดนะ นี่ละวันนี้ออกพูดเสียบ้าง
นานๆ พูดทีหนึ่งๆ

นี่ละการปกครองหมู่เพื่อนรับหมู่เพื่อนรับจริงรับจัง แนะนำสั่งสอน
สังเกตรสังกาทูกแก่มุมุม ให้พากันเอาจริงเอาจัง ออย่ามาทะเลาะแทะละให้
เห็น ตั้งแต่ดูธรรมดานี้ก็ขวางตาพอแล้ว แบบหลับหูหลับตาไปกับหมู่กับ
เพื่อน นี่ไม่ได้คุยนะความเพียร ดูหมู่เพื่อนดูไม่ได้ ถ้าเราทำอย่างนี้เราก็
ตายไปนานแล้วแหละ นี่ไม่ได้ทำอย่างนี้”

● บ้านตาดยุคแรก (พ.ศ. ๒๔๙๙ — ๒๕๑๑)

เป็นยุคที่องค์หลวงตาเน้นการสอนพระเป็นพิเศษ ครูบาอาจารย์ที่
อยู่จำพรรษาร่วมกันในเวลานั้นก็มีทั้งที่ตามมาจากยุคห้วยทราย อาทิ
พระอาจารย์สิงห์ทอง ธรรมวโร, หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์, หลวงปู่เพียร
วิริโย, พระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม, หลวงปู่บุญเพ็ง เขมาภิรโต, หลวงปู่ลี
กุศลโร, พระสุกัณฑ์, พระอาจารย์คำพิว สุภโณ, พระฝั้น, พระสมนึก
และสามเณรเสริฐ

ครูบาอาจารย์ที่มาจำพรรษาด้วยหรืออยู่ศึกษาใหม่มีรายนามดังนี้
หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท, หลวงปู่ผาง ปริบูรณ์, หลวงปู่สอ พันธุโล, พระ-
อาจารย์ทอง จันทศิริ, หลวงปู่ฟัก สันติธัมโม, พระอาจารย์แสง โอภาโส,
พระอาจารย์บุญแก้ว อนุวัฑฒโน, พระอาจารย์น้อย ปัญญาวุธ, หลวงปู่-
หล้า วิถีธัมโม, หลวงปู่บุญยัง ผลญาโณ, พระอาจารย์ทองอินทร์
กตปุญโญ, พระอาจารย์ปีเตอร์ ปัญญาวัฑฒโน, พระอาจารย์จอร์จ (เซอร์)
อภิเจโต เป็นต้น

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท

หลวงปู่ผาง ปริบูรณ์

หลวงปู่สอ พันธุโล

พระอาจารย์ทอง จันทศิริ

หลวงปู่ฟัก สันติธัมโม

พระอาจารย์แสง โอภาโส

พระอาจารย์บุญแก้ว อนุวัฑฒโน

พระอาจารย์น้อย ปัญญาวุธ (นาคขวา)

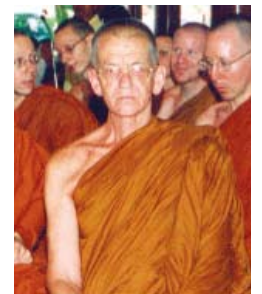
หลวงปู่หล้า วิถีธัมโม (นาคซ้าย)

พระอาจารย์ทองอินทร์ กตปุญโญ

พระอาจารย์ปีเตอร์ ปัญญาวัฑฒโน

พระอาจารย์จอร์จ (เซอร์) อภิเจโต

๑ บ้านตาดยุคสอง (พ.ศ. ๒๕๑๒ – ๒๕๒๘)

เป็นยุคที่องค์หลวงตาเกี่ยวข้องกับประชาชนและพระเถรมากขึ้น ครูบาอาจารย์ที่อยู่จำพรรษาพร้อมกันมีรายนาม ดังนี้

พระอาจารย์อินทร์ถวาย สันตุสสโก, พระอาจารย์ทองฮวด ฐานวโร, พระอาจารย์สุชาติ, พระอาจารย์เฮียน อริเยสโก, พระอาจารย์ประยูร, พระอาจารย์จ้อน, พระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม, พระอาจารย์ฉลาด ครุธัมโม, พระอาจารย์นิพนธ์ อภิภัสสโน, พระอาจารย์บุญทัน ฐิตสิโล, พระอาจารย์เี้ยน ชันติโฟโล, พระอาจารย์ณรงค์ อาจาโร, พระอาจารย์สม ชันติโก, พระอาจารย์โกวิท ฐานยุโต, พระอาจารย์มาลา ญาโณภาโส, พระอาจารย์มหาณรงค์ ฐิตญาโณ, พระอาจารย์สุดใจ ทันทมนโน, พระอาจารย์สุชาติ อภิชาติ, พระอาจารย์บุญจันทร์ กตบุญโญ, พระอาจารย์บุญช่วย ปัญญวันโต, พระอาจารย์ฟิลลิป, พระอาจารย์แพท, พระอาจารย์บุญมี ธัมมโรโต, พระอาจารย์จรัส จันทโชโต, พระอาจารย์วงศ์สิน, พระอาจารย์ดี๊ค สีสรรตโน, พระอาจารย์วิชิต สันติงโร, พระอาจารย์มานะ เทวธัมโม, พระอาจารย์เฉลิม ธัมมโร, พระอาจารย์ชิต ฐิตจิตโต, พระอาจารย์มงคล, พระอาจารย์วุฒิชัย สุตาวุธ, พระอาจารย์น้อย(สุรินทร์), พระอาจารย์วันชัย วิจิตโต, พระอาจารย์นพดล นันทโน, พระอาจารย์ภูษิต ชันติโร, พระอาจารย์พิมพ์ จาคจิตโต, พระอาจารย์ทวีป กมโล, พระอาจารย์สงบ ปภาโส, พระอาจารย์แดง, พระอาจารย์สมเดช ลิริจันโท, พระอาจารย์สุพัฒน์ ธัมมวโร, พระอาจารย์ศานิตย์, พระสมยศ, พระอาจารย์มานะ ฉันทสวโร, พระอาจารย์ชูชาติ, พระอาจารย์ธีรยุทธ ธีรยุธโน, พระอาจารย์สุนทร ฐิติโก, พระอาจารย์ประยูร, พระอาจารย์ประสิทธิ์, หลวงพ่อณัฐ, พระมาน, พระอาจารย์บำรุง นวโฟโล, พระอาจารย์บุญเต็ม ฐิตภาโส, พระอาจารย์กฤษณา สุรวังโส, พระอาจารย์สุลาน ปภัสโร, พระอาจารย์สมบุรณ์ ฐิตญาโณ ฯลฯ

ทะเบียนบ้านวัดป่าบ้านตาด และบัญชีกลางปีวัดธรรมยุต เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ และ พ.ศ.๒๕๑๘

หมายเหตุ

- การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกาลเวลา สถานที่ และบุคคล ไว้ในที่นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงในเชิงประวัติศาสตร์แต่พอสังเขป มีรายละเอียดที่ควรทราบ ดังนี้
- รายนามข้างต้นนี้ ไม่รวมถึงครูบาอาจารย์ที่เคยจำพรรษาที่องค์หลวงตาแต่อาจได้ช่วยเหลือหน้าที่การงานหรือมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับองค์หลวงตา
- ในยุคแรกๆ ยังไม่มีการบันทึกการจำพรรษาของพระภิกษุสามเณรทำให้ข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวอาจตกหล่นหรือขาดหายไป
- รายนามข้างต้นนี้รวมถึงพระภิกษุผู้ที่เคยเข้ามาศึกษาที่องค์หลวงตาระยะหนึ่งและได้ลาสิกขาแล้ว นอกจากข้อมูลที่น่ามาแสดงข้างต้น ยังมีพระภิกษุสามเณรที่หมุนเวียนมาศึกษากับองค์หลวงตาในช่วงออกพรรษาเป็นจำนวนมากยิ่งกว่าในพรรษา จึงไม่สามารถนำมาแสดงได้ทั้งหมด
- มีฆราวาสในสาขาอาชีพต่างๆ รวมถึงบุคคลสำคัญ เข้ามาบวชศึกษาชั่วคราวทั้งจำพรรษาหรือบวชนอกพรรษาอีกเป็นจำนวนมากในช่วงที่องค์หลวงตาดำรงตำแหน่งอยู่

บ้านตาดยุคสาม (พ.ศ. ๒๕๒๙ – ๒๕๔๐)

เป็นยุคที่เปิดกว้างสู่สาธารณชน องค์หลวงพ่อโลมให้มีพระเถระในพรรษาจำนวนมากเพิ่มขึ้น อ้างอิงตามข้อมูลของวัดเก็บบันทึกไว้มีดังนี้

ปี ๒๕๓๓ จำนวน ๔๔ องค์   ปี ๒๕๓๘ จำนวน ๔๖ องค์
ปี ๒๕๓๙ จำนวน ๔๔ องค์   ปี ๒๕๔๐ จำนวน ๔๔ องค์

ครูบาอาจารย์ที่จำพรรษาพร้อมกันมีรายนาม ดังนี้

พระอาจารย์สุทธิ ธรรมสาร, พระอาจารย์พิพัฒน์ ธรรมวโร, พระอาจารย์สถาพร, พระอาจารย์สมภพ อภิวัฒน์, พระอาจารย์บัณฑิต ธีรธัมโม, พระอาจารย์นรา กตรักโข, พระอาจารย์วิทยา กิจจวิชโช, พระอาจารย์วีระศักดิ์ ติกขวิโร, พระอาจารย์ชวน ฐิติธัมโม, พระอาจารย์สุริยัน วรคุณ, พระอาจารย์ภาสกร ภาสกร, พระอาจารย์ไพรินทร์ ปัญญาพล, พระอาจารย์มหาตี ปิยสีโล, พระอาจารย์ทองคำ เปมสีโล, พระอาจารย์สมพงษ์ ชันติโก, พระอาจารย์สมหมาย อุปติสโส, พระอาจารย์สุทธิชัย สุทธิชัย, พระอาจารย์ประภาส กตปัญญา, พระอาจารย์ชูชาติ ชยธัมโม, พระอาจารย์ถาวร ชันติโก, พระอาจารย์มหาสารวย สุภวิสุโส, พระอาจารย์ชาติริ นิสโส, พระอาจารย์เรืองเดช ฉินนาลโย, พระอาจารย์วิเชียร อธิฐาน, พระอาจารย์สารวย อารัญโย, พระอาจารย์กนก กนโก, พระอาจารย์อมร ติชิโน, พระอาจารย์อานวย กันตธัมโม, พระอาจารย์พรหม กิตติวัฒน์, พระอาจารย์นพรัตน์ กันตธัมโม, พระอาจารย์ปรัชญา โอภาโส, พระอาจารย์โสภา สมโน, พระอาจารย์สาธิต ชยสาธิต, พระอาจารย์ทศพล กิตติวิโร, พระอาจารย์โกศล ปัญญาโร, พระอาจารย์สกริน จิตตปัญญา, พระอาจารย์ปราโมทย์ สิรินันโท, พระอาจารย์ประสพ กุสโล, พระอาจารย์สุทธิพงษ์ สุทธิพุทธ, พระอาจารย์ธนพิบูลย์ รตนปัญญา, หลวงพ่อจิตติ จิตตวิโร,

พระอาจารย์สมพงษ์ ฐิตวังโส, พระอาจารย์รัฐวิโร ฐิตวิโร, พระอาจารย์-ศรณรงค์ ธีรปัญญา, พระอาจารย์นิคม ปัญญาโร, พระอาจารย์ประสพ วรจิตโต, พระอาจารย์สมหมาย ฐานุตโต, พระอาจารย์จิ๋ว อภิปัญญา, พระอาจารย์แก่น, พระอาจารย์มหาธีรนาถ อัคคีโร, พระอาจารย์ณฤทธิ อธิโชโต, พระอาจารย์สมพร ยโสโร, พระอาจารย์นิรุจน์ อลิโน, พระอาจารย์วิชาญ อัคคีจิตโต, พระอาจารย์มหาสมควร รตนปัญญา, พระอาจารย์มาร์ติน ปิยธัมโม, พระอาจารย์บารมี สุทธิจิตโต, พระอาจารย์คณิต ไชติธัมโม ฯลฯ

จำพรรษาในระหว่างเป็นสามเณร ไม่ทราบสถานภาพปัจจุบัน

สามเณรสนอง หรเพิลิต, สามเณรรัศมี ก้านจักร, สามเณรนิโก ชันธรักษ์, สามเณรไพฑูรย์ นุตตะกุล, สามเณรมานะ เทียมราช, สามเณรสมชาย ทองราช, สามเณรอุทัย ทองราช

ครูบาอาจารย์ที่จำพรรษาาร่วมกันมีรายนามดังนี้

พระอาจารย์สังัด ฐิตธัมโม, พระอาจารย์สมบุรณ์ ปุณณารักโข, พระอาจารย์เสวต จิรธัมโม, พระอาจารย์จำเริญ คุณนโร, พระอาจารย์ คัมภีร์ ญาณคัมภีโร, พระอาจารย์สันต์ชัย สันตธัมโม, พระอาจารย์ ประพจน์ ทีฆายุโก, พระอาจารย์ปัญญา ฐิตโสภโณ, พระอาจารย์ปัญญา เมตติโก, พระอาจารย์สุทธิชัย จักกวโร, พระอาจารย์สมฤกษ์ ญาณวโร, พระอาจารย์สุขกาย พลญาโน, พระอาจารย์สันติ สุปฏิปันโน, พระอาจารย์ พอใจ ไสธัมโม, พระอาจารย์เรือนทอง สันตจิตโต, พระอาจารย์อำพล สุานุตโตโร, พระอาจารย์ชานาญ อภิขัญญโณ, พระอาจารย์ทวี อุตตสาโร, พระอาจารย์ธีระเดช ธิรธัมโม, พระอาจารย์วิमार เขมาภโร, พระ- อาจารย์ประพบ ลาภโก, พระอาจารย์ยุทธนา ต้นติปาโล, พระอาจารย์ ทิพากร สุภาจาโร, พระอาจารย์สมชาย จิตตกาโร, พระอาจารย์นกวฑิต กิตติวุฑโฒ, พระอาจารย์อดิศร รตนปัญโญ, พระอาจารย์ฉัตรชัย วิชโย, พระอาจารย์ชวลิต ฐิริปัญโญ, พระอาจารย์เฉลิมชัย อธิจิตโต, พระ- อาจารย์ไพโรจน์ อภิปัญโญ, พระอาจารย์สิงห์โต ไสโย, พระอาจารย์ สมิ้ง ปิยธัมโม, พระแกล รตนญาโณ, พระฉัตรแก้ว ญาณรังสี, พระเขมาลา ธัมมเฉโก, พระปิยอด จิตตปัญโญ, พระวิระพงษ์ สุจินณธัมโม, พระจันทร- ญา เปลโล, พระพรเทพ ญาณวุฒโท, พระอ้วน ธัมมเฉโก, พระไพโรจน์ อุตตคุดโต, พระฮานส์ ญาณธัมโม, พระปีเตอร์ ฐิตธัมโม, พระพิทักษ์ รตินธโร, พระมหาพิศิษย์ ธีรปัญโญ, พระธงชัย นโร, พระวิระพล ลัจจวโร, พระไกรวัลย์ สุานวโร, พระนิรันต์ นโร, พระมนู กิตติวัฒน์, พระ- รอนนี่ กันตธัมโม, พระจอห์น กุลโล, พระอาทิตย์เทพ อภิปัญโญ, พระวิระ- คักดี ภาวโร, พระเพลินจิต อธิจิตโต, พระ ม.ล.สิทธิโชค สิทธิเดช, พระหมาย มหัทธโน, พระศุภชัย ฐิริปัญโญ, พระพิณโย กาญจโน, พระสมชาติ ฐิตธัมโม, พระเจีย ปิยสิโล, พระเฮนรี่ ธีรวโร, พระกัมพล ชันติโพโล, พระพายัพ ฉันทสิโล, พระสัมพันธ์ ธิโร, พระมณฑล วรจิตโต, พระ- ศุภนิตี คุรุโก, พระวรวุฒิ ภัทธัมโม, พระสารทูล สุชาติ, พระอนเศรษฐ์ สมันคิโก, พระปัญญา นิम्मโล, พระมนตรี จัตตสิโล, พระภาณุมาศ สุานโย, พระสุชาติ ฐิตสุขโข, พระโชติรส, พระदनัย โสภโณ, พระอภิสิทธิ์ สิทธิชัย,

● บ้านตาดยุคสุดท้าย (พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๕๔)

เป็นยุคที่เปิดกว้างสู่สาธารณชนสูงสุดเนื่องจากองค์หลวงตามืดตา ออกมาช่วยชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อ้างอิงตามข้อมูลของวัด เกือบบันทึกไว้มีดังนี้

ปี ๒๕๔๑	จำนวน ๔๖ องค์	ปี ๒๕๔๔	จำนวน ๕๔ องค์
ปี ๒๕๔๒	จำนวน ๔๗ องค์	ปี ๒๕๔๕	จำนวน ๕๖ องค์
ปี ๒๕๔๓	จำนวน ๔๖ องค์	ปี ๒๕๕๐	จำนวน ๕๔ องค์
ปี ๒๕๔๔	จำนวน ๔๙ องค์	ปี ๒๕๕๑	จำนวน ๖๑ องค์
ปี ๒๕๔๕	จำนวน ๕๒ องค์	ปี ๒๕๕๒	จำนวน ๖๓ องค์
ปี ๒๕๔๖	จำนวน ๕๕ องค์	ปี ๒๕๕๓	จำนวน ๖๒ องค์
ปี ๒๕๔๗	จำนวน ๕๗ องค์		

พระเถรสัน มนุญโญ, พระวินัย สิริคุโล, พระเจตน์ อาจิตตธัมโม, พระติตตัง วรปัญโญ, พระโจเซฟ ปิยธัมโม, พระประเสริฐ ชันตโสภโณ, พระธงชัย อธิปัญโญ, พระปีเตอร์ ตปสิโล, พระปิโยรส ลีตรโส, พระพิศาล วิชโย, พระเนตร สันตจิตโต, พระเดวิด อภิสิทธิ์, พระพรชัย นาถธัมโม, พระทรงศักดิ์ ติกขวิโร, พระพยัคฆ์ ปัญญารัตโน, พระนิวัติ สุวณโณ, พระวรัตน์ วรญาโณ, พระอนุวัฒน์ ปิยวาจโก, พระเดชา จัตตสัลโล, พระสมชาย วรจิตโต, พระบวร (โคคำมา) ฯลฯ

จำพรรษาในระหว่างเป็นสามเณร ไม่ทราบสถานภาพปัจจุบัน

สามเณรจิตติ สุวรรณพฤษ, สามเณรระวีวัฒน์ นาสวัสดิ์, สามเณรนนท์ ยะสุตา, สามเณรเอกชัย ใจสุดี

● บ้านตาดยุคสิ้นร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่ (พ.ศ.๒๕๕๔ เป็นต้นไป)

เป็นยุคที่พ่อแม่ครูอาจารย์องค์หลวงตาเข้าสู่อนุภาติเสสนิพพาน โดยก่อนละชั้นองค์ท่านบรรจงฝากพระธรรมคำสอนตอนเช้ามีดของวันใหม่และปีใหม่เวลาตีหนึ่งเศษของวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ โรงพยาบาลศิริราช ไว้เป็นเครื่องระลึกเตือนใจตลอดไปแก่พระอาจารย์สุดใจ ในนามผู้แทนคณะศิษย์ทั้งปวงว่า

“มือของครูอาจารย์กับมือของลูกศิษย์ลูกหา ญาติมิตร เพื่อนฝูง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใช้แทนกันได้ ไว้ใจกันได้ เชื่อใจกันได้ ตายใจกันได้”

องค์หลวงตาท่านฝากเตือนคณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์ของท่านทั้งปวงให้มีสามัคคีธรรมรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้รักษาและสืบทอดมรดกธรรมได้แก่ข้อวัตรปฏิบัติ คำสั่งสอน และปฏิบัติที่ท่านพาดำเนินนามิให้เสื่อมคลายและสูญหายไป ให้ฝากเป็นฝากตายช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ทอดทิ้งกันตลอดไป

